

INFORMACIJA O STRATEGIJI RAZVOJA JUGOISTOČNE EVROPE DO 2020 GODINE (Strategija JIE 2020)

Inicijativa za definisanje Strategije JIE 2020:

Evropska komisija je u junu 2010. godine izradila *Strategiju razvoja Evrope do 2020. godine*. Imajući u vidu da se ova Strategija odnosi samo na zemlje članice EU, OECD je pokrenuo inicijativu izrade *Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020 (Strategija JIE 2020)*, čiji će ciljevi biti izvedeni iz *Strategije razvoja Evrope do 2020. godine*. Izmiještanjem Investicionog komiteta za zemlje JIE (SEEIC) iz OECD-a u Savjet za regionalnu saradnju (RCC) čije je sjedište u Sarajevu, RCC je preuzeo obavezu da zajedno sa predstavnicima regionalnih organizacija i ekonomskih timova zemalja iz regiona, bude zadužen za izradu Strategije JIE 2020, uz podršku Evropske komisije.

Na ministarskoj konferenciji u Parizu 2011. godine, učesnici su, inspirisani ključnim ciljevima navedenim u *Strategiji razvoja Evrope do 2020*, predstavili svoju viziju kreiranja Strategije JIE 2020 i naglasili njen značaj za dalji prosperitet zemalja JIE. Zemlje JIE, pod pokroviteljstvom RCC-a, uz podršku CEFTA Sekretarijata, OECD-a, Evropske fondacije za obuku (ETF) i drugih relevantnih regionalnih partnera, a u bliskoj saradnji sa Evropskom komisijom, dobile su podsticaj za dalje aktivnosti povodom implementacije i koordinacije Strategije JIE 2020. **Na ministarskoj konferenciji u Tirani 2012.** godine usvojeni su ključni ciljevi za svaki razvojni stub Strategije JIE 2020, kao i mehanizmi za dalju implementaciju i monitoring istih. Navedeni razvojni stubovi su detaljnije razrađeni u samoj Strategiji JIE 2020, koja je u prilogu.

Strategija JIE 2020:

Strategija odražava odlučnost Vlada zemalja JIE da implementiraju politiku kojom će podstaći brži društveno-ekonomski rast, poboljšanje prosperiteta svojih građana, veći broj novih radnih mjesta i značajniji pristup tržištu EU. Bliža saradnja u jasno definisanim oblastima prezentovanim u Strategiji, pomoći će zemljama JIE da prevaziđu izazove i ubrzaju ostvarivanje ciljeva u ključnim sektorima.

Strategija JIE 2020 predstavlja važnu osnovu prilikom rješavanja izazova koji su neminovni prilikom definisanja razvojnog puta za zemlje JIE, koji ujedno podrazumijeva i proces pristupanja EU. Kao ključni cilj Strategije, može se navesti **postizanje visokog i održivog ekonomskog razvoja, a samim tim i podsticanje većeg privrednog rasta u regionu, veći prosperitet i stvaranje novih radnih mjesta, a sve kroz jačanje regionalne saradnje** i veze sa EU. Strategija je jasno usmjerena na poboljšanje konkurentnosti Jugoistočne Evrope.

Sprovođenje ciljeva Strategije zahtijeva sveobuhvatniji pristup i jasno precizirane konkretne korake koje je neophodno preduzeti kako bi se isti ostvarili. Strategija definiše cjeloviti razvojni obrazac za region i nastoji da stimuliše ključne dugoročne faktore rasta: inovacije, vještine i veća trgovinska razmjena u regionu.

Ključni razvojni stubovi Strategije JIE 2020 su:

- **Integrirani rast** - podrazumijeva veći obim spoljno-trgovinske razmjene i investicija na regionalnom nivou, na nediskriminatoran, transparentan i

predvidljiv način. Dakle, cilj koji se želi postići ovim razvojnim stubom je veći obim protoka roba, investicija, usluga i ljudi u regionu. Ovo takođe doprinosi daljoj integraciji regiona u evropsku i globalnu ekonomiju, kroz povećano učešće u međunarodnim lancima snabdijevanja.

U okviru integrisanog rasta, u Strategiji su definisane tri ključne dimenzije:

- Dimenzija A "Slobodna trgovinska zona"
- Dimenzija B "Konkurentno ekonomsko okruženje"
- Dimenzija C "Integracije u procese globalne ekonomije"

- **Pametni rast** - odnosi se na veću posvećenost inovacijama i konkurentnosti u smislu dodate vrijednosti, a ne većih troškova rada. Glavni cilj ovog razvojnog stuba je stimulisanje rasta baziranog na znanju u svim zemljama regiona. Inovacije i znanje se smatraju glavnom konkurentskom prednošću.

U okviru ovog razvojnog stuba razlikuju se sledeće dimenzije:

- Dimenzija D "Razvoj ljudskih resursa"
- Dimenzija E "Istraživanje, razvoj i inovacije"
- Dimenzija F "Digitalno društvo"
- Dimenzija G "Kultura i kreativni sektori"

- **Održivi rast** - naglašava neophodnost podizanja nivoa konkurentnosti privatnog sektora i implementiranja politike energetske efikasnosti u zemljama JIE. Dimenzije u ovom stubu su:

- Dimenzija H „Efikasnost resursa“
- Dimenzija I „Konkurentnost“

- **Inkluzivni rast** - veći naglasak na razvoj veština, stvaranje novih radnih mesta, boljih uslova u oblasti zdravlja. Cilj ovog razvojnog stuba je unapređivanje procesa zapošljavanja kroz razvoj vještina, otvaranje novih radnih mesta na tržištu rada i učešće svih, uključujući i ugrožene grupa i manjine, na tržištu rada. Zapravo, to znači borbu protiv siromaštva, modernizaciju tržišta rada i obrazovnog sistema. U ovom razvojnom stubu razlikuju se sledeće dimenzije:

- Dimenzija J „Zaposlenost“
- Dimenzija K „Zdravstvo“

- **Upravljanje rastom** – podrazumijeva povećanje kapaciteta državne administracije da ojača vladavinu prava i suzbije korupciju, u cilju stvaranja poslovnog ambijenta i pružanja javnih usluga neophodnih za ekonomski razvoj. Predstavlja prožimajuću komponentu i preduslov za efikasno postizanje ciljeva Strategije, kao i mjera i instrumenata u svim stubovima.

- Dimenzija L „Efikasnost javnih usluga“
- Dimenzija M „Antikorupcija“
- Dimenzija N „Pravosuđe“

Sva ova pitanja su centralna za definisanje socio-ekonomske politike zemalja JIE, a takođe su kritični elementi u procesu pristupanja EU. Dakle, u suštini, Strategija daje okvir za pomoć Vladama u regionu da sprovedu svoje individualne strategije razvoja, uključujući ciljeve vezane za pridruživanje EU.

Strategija utvrđuje viziju za novi razvojni put za JIE uz povećanje mogućnosti za saradnju i koordiniran dijalog sa međunarodnom zajednicom i njenim organima, uključujući i EU, Svjetsku banku, OECD i dr. Na taj način, ne samo da će Strategija pomoći konsolidaciji postojećih inicijativa od strane međunarodne zajednice, već će i uspostaviti okruženje koje je pogodno za razvoj takvih novih inicijativa.

Sveobuhvatnost Strategije podrazumijeva direktno učešće Vlada iz regiona, regionalnih struktura i međunarodnih aktera, kroz uspostavljanje mehanizama za njeno sprovođenje i praćenje. Regionalne strukture će nastojati da obezbijede direktno učešće odgovarajućih ministarstava sa jasnim mandatom, organizovanje konsultacija i obezbijedivanja stalne podrške, uključujući i podršku na najvišem političkom nivou.

Imajući u vidu da se usvajanje navedene Strategije planira za novembar 2013. godine i da se podudara sa razvojem zajedničkog strateškog okvira za IPA II fondove, veoma je važno usaglasiti aktivnosti na nacionalnom i regionalnom nivou. Ono što je bitno za sve zemlje članice *Investicionog komiteta za Jugoistočnu Evropu (SEEIC)*, koje učestvuju u procesu razvoja Strategije JIE 2020, jeste identifikovanje prioriteta i aktivnosti koje se podrazumijevaju navedenom Strategijom, a sve u skladu sa nacionalnim strateškim dokumentima. S tim u vezi u septembru je organizovan okrugli sto u svim zemljama u regionu kome su prisustvovali predstavnici relevantnih ministarstava, poslovnih organizacija i udruženja koji su zaduženi za ključna područja koja se navode u Strategiji JIE 2020, a tiču se investicija, trgovine, zaposlenosti, socijalnih pitanja, nauke, energije, zaštite životne sredine, kao i brojnih drugih koja su od suštinskog značaja za povezivanje nacionalnih strategija i IPA II fondova sa navedenom Strategijom.

Tokom 14-og sastanka SEEIC-a, koji je održan 26. septembra 2013. godine u Sarajevu, istaknuta je neophodnost podrške u implementaciji Strategije razvoja JIE 2020 na višem političkom nivou. Predlog je da se imenuje nacionalni koordinator za svaku zemlju.

Strategija JIE 2020 ima jasan fokus na proširenje dijaloga, saradnje i integrativnih veza između Jugoistočne Evrope i EU. Ovo je ključna zajednička nit u Strategiji koja je prisutna u svim njenim razvojnim stubovima. Generalno, Strategija daje smjele nove obrasce za proširenje i produbljivanje regionalne saradnje. Oblici regionalne saradnje ne treba da se ograniče na uklanjanje barijera za poslovanje, trgovinu, investicije i konkurenciju, ali mogu da obezbijede način da se poboljša koordinacija politike stabilnosti i predvidljivosti. Ovaj inovativni regionalni pristup treba da generiše sinergijski efekat koji će doprineti jačanju ekonomije zemalja JIE.

Generalni ciljevi SEE 2020

Strategija JIE 2020 stavlja naglasak na rješavanje ključnih socijalnih i ekonomskih problema u regionu. Strategija definiše kao svoj glavni cilj postizanje visokog i održivog ekonomskog rasta kroz povećanje konkurentnosti. U praktičnom smislu, u periodu 2010-2020, Strategija treba da omogući sledeće generalne ciljeve, koji su detaljnije razrađeni u okviru razvojnih stubova:

- *Povećanje prosječnog BDP per capita u zemljama JIE, u odnosu na prosjek EU: sa 36,4% (2010) na 44% (2020).*
- *Povećanje ukupnog trgovinskog prometa roba i usluga: sa EUR 94,4 milijardi (2010), na 209,5 milijardi EUR u 2020.*
- *Smanjivanje trgovinskog deficita u zemljama JIE: sa -15.7% (prosjek u periodu 2008-2010) na -12,3% BDP-a u 2020.*
- *Kreiranje milion novih radnih mjesta u zemljama JIE do 2020.*

Strategija je dizajnirana kako bi podržala postizanje zajedničkih nacionalnih ciljeva kroz regionalnu saradnju. To znači da su Vlade zemalja regiona u središtu procesa i snose primarnu odgovornost za razvoj i primjenu odgovarajućih ciljeva i mera, uz punu podršku regionalnih struktura i inicijativa. Takođe, važno je da Vlade zemalja JIE identifikuju one aspekte svojih nacionalnih razvojnih strategija i programa koji mogu imati koristi od primjene preko Strategije JIE 2020.

Nakon usvajanja Strategije od strane Vlada regiona, 21. novembra je planirana Ministarska konferencija na kojoj će se usvojiti *Ministerial Statement* kojom se potvrđuje važnost implementacije Strategije JIE 2020 za čitav region.

Takođe treba naglasiti da je upućen predlog Evropske komisije u vezi sa ekspertskom podrškom koja je namijenjena definisanju kratkoročnih prioriteta u okviru izrade nacionalnih akcionih planova za sprovođenje Strategije JIE 2020, **dostupne posredstvom OECD-a**. S obzirom na to da je navedenu ekspertsku podršku moguće osigurati u okviru projekta "Nova generacija konkurentnosti" iz sredstava Višekorisničkog IPA programa, Kancelarija nacionalnog koordinatora za IPAu, planira aktivno uključivanje u sprovođenje koraka za angažovanje eksperata.

Imajući u vidu da će se Strategija JIE 2020 koristiti u procesu programiranja, a kasnije i praćenja ispunjavanja rezultata u okviru programa podržanih kroz Instrument preprustupne podrške EU (IPA) za period 2014-2020, Kancelarija nacionalnog koordinatora za IPU će, u domenu svoje nadležnosti pružiti podršku u cilju njenog uspješnog sprovođenja.

Predlog zaključaka:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ 2013, razmotrila i usvojila Informaciju o Strategiji razvoja Jugoistočne Evrope do 2020 (Strategija JIE 2020).
2. Imenuje se ministar ekonomije Crne Gore, dr Vladimir Kavarić za nacionalnog koordinatora Strategije razvoja JIE 2020.
3. Zadužuje se **Ministarstvo ekonomije** da koordinira implementaciju stuba **integrisani rast** i da, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Ministarstvom pravde, implementira aktivnosti vezane za integrisani rast, koje se odnose na definisanje akcionog plana sa preciznim mjerama i budžetom za implementaciju ciljeva navedenog stuba.
4. Zadužuje se **Ministarstvo prosvjete** da koordinira implementaciju stuba **pametni rast** i da u saradnji sa Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom nauke, Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvom kulture, sprovodi dalje aktivnosti povodom realizacije ključnih ciljeva koji su navedeni u dijelu razvojnog stuba pametni rast i definiše akcione planove sa ključnim mjerama i definisanim budžetom.
5. Zadužuje se **Ministarstvo održivog razvoja i turizma**, da koordinira implementaciju stuba **održivi rast**, i da u saradnji sa **Ministarstvom ekonomije**, Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom finansija, Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom pravde, implementira aktivnosti koje se odnose na akcione planove sa preciznim mjerama i definisanim budžetom za implementaciju ciljeva navedenog razvojnog stuba.
6. Zadužuje se **Ministarstvo rada i socijalnog staranja** da koordinira implementaciju stuba **inkluzivni rast** i da, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Zavodom za zapošljavanje CG (ZZCG), implementira aktivnosti vezane za inkluzivni rast koje se odnose na akcione planove sa definisanim budžetom za implementaciju ciljeva inkluzivnog stuba.
7. Zadužuje se **Ministarstvo unutrašnjih poslova** da u koordinaciji sa svim resornim Ministarstvima sprovodi dalje aktivnosti povodom implementacije ciljeva koji su navedeni u razvojnom stubom pod nazivom **upravljanje rastom** u okviru kojeg se razlikuju tri dimenzije: efikasnost javnih usluga, antikorupcija i pravosuđe.
8. Zadužuju se ministarstva i koordinatori stubova, da imenuju kontakt osobu koja će biti nadležna za dalju implementaciju određenog stuba, odnosno izradu akcionog plana, i da o istom obavijeste nacionalnog koordinatora Strategije JIE 2020, kao i da dostavljaju polugodišnje, nacionalnom koordinatoru, izvještaj o realizovanim aktivnostima povodom implementacije Strategije JIE 2020.

**STRATEGIJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU
DO KRAJA 2020. GODINE:
OTVARANJE RADNIH MJESTA I PROSPERITET
U EVROPSKOJ PERSPEKTIVI**

Prijedlog

Oktobar 2013. god.

Draft

Ovaj projekat je finansiran od strane Evropske unije.

Sadržaj

Rezime	Error! Bookmark not defined.
1. Promjene: novi put za Jugoistočnu Evropu	6
2. Ciljni rast broja radnih mjesta i prosperitet u regionu	Error! Bookmark not defined.
3. Stubovi novog razvojnog modela	Error! Bookmark not defined.
3.1. Interisani rast.....	14
Dimenzija A ‘Zona slobodne trgovine’	16
Dimenzija B ‘Konkurentno ekonomsko okruženje’	17
Dimenzija C ‘Integrisanje u globalnu ekonomiju’	17
3.2 Pametni rast.....	19
Dimenzija D ‘Obrazovanje i kompetencije’	20
Dimenzija E ‘Istraživanje, razvoj i inovacije’	21
Dimenzija F ‘Digitalno društvo’	22
Dimenzija G ‘Kultura i kreativni sektor’	23
3.3. Održivi rast	24
Dimenzija H – ‘Energetika’	27
Dimenzija I – ‘Transport’	28
Dimenzija J – Životna sredina.....	29
Dimenzija K ‘Konkurentnost’	31
3.4 Inkluzivni rast.....	32
Dimenzija L ‘Zapošljavanje’	34
Dimenzija M ‘Zdravstvo’	35
3.5. Upravljanje usmjereno na rast.....	36
Dimenzija N ‘Djelotvorne službe javnog sektora’	37
Dimenzija O ‘Borba protiv korupcije’	39
Dimenzija P ‘Pravda’	40
4. Ispunjavanje obaveza iz Strategije: Implementacija i upravljanje	42
4.1. Implementacija strategije.....	42
4.2. Upravljanje i monitoring	45
5. Ujedinjenim snagama, Jugoistočna Evropa će uspjeti u svojoj obnovi i putu ka Evropi	47
A N E K S.....	50

Rezime

Strategija za JIE do kraja 2020. okvirno prikazana u ovom dokumentu odražava odlučnost svih vlada u Jugoistočnoj Evropi da prihvate pristupe koji podrazumijevaju hrabre politike potrebne za dostizanje takvih nivoa društveno-ekonomskog razvoja koji su neophodni za poboljšanje prosperiteta svih građana i, konačno, za lakše ostvarenje integracije sa EU. U protekle dvije decenije svjedoci smo velikog napretka u Jugoistočnoj Evropi i mnogo značajnih dostignuća. Međutim, ovaj region se još uvijek suočava sa nekim teškim izazovima. Strategija za JIE do kraja 2020. pokazuje jasnu svijest vlada u regionu da tijesnom saradnjom u odabranim oblastima mogu savladati neke od ovih izazova i ubrzati ostvarenje svojih ciljeva u ključnim sektorima.

Strategija za JIE do kraja 2020 je značajan korak u procesu političke i ekonomske saradnje koji su zemlje ovog regiona pokrenule u 2011. Ovaj proces je inspirisan Strategijom Evropske unije "Evropa 2020", kako u pogledu pitanja kojima se bavi, tako i u pogledu koncepcije ubrzanja napretka u oblastima od zajedničkog interesa kroz veću saradnju. U skladu sa zahtjevom koji su istakli ministri ekonomije iz regiona, nacionalne administracije, regionalna tijela i relevantne inicijative su pokrenuli proces saradnje pod okriljem Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) u cilju pripreme ove Strategije. Glavni principi od kojih se pošlo u njenoj izradi su potreba za povećanjem prosperiteta i otvaranjem novih radnih mjesta i isticanje evropske perspektive budućnosti regiona.

Strategija za ubrzanje napretka unapređenjem napora na nacionalnom nivou kroz zajednički pristup ...

Ova strategija ima za cilj cjelovit razvojni obrazac za region i ona teži podsticanju ključnih pokretača dugoročnog rasta unutar njega: inovacije, vještina i trgovinske integracije. Poput Strategije Evropa 2020, ova Strategija je usredsređena na niz međusobno povezanih stubova razvoja, a to su:

- Integrirani rast – podsticanjem regionalne trgovine i investicionih veza, te nediskriminatornih, transparentnih i predvidivih politika.
- Pametni rast – opredjeljivanjem za inovacije i konkurentnost baziranu na uvećanju vrijednosti proizvoda, a ne na troškovima radne snage.
- Održivi rast – podizanjem nivoa konkurentnosti privatnog sektora kroz razvoj infrastrukture i "zeleniji" i energetske efikasniji rast.
- Inkluzivni rast – stavljanjem većeg akcenta na razvoj vještina, otvaranje radnih mjesta i inkluzivno učešće na tržištu, zdravlje i blagostanje.
- Upravljanje usmjeren na rast – povećanjem kapaciteta državnih uprava da jačaju vladavinu prava i smanjuju korupciju u cilju stvaranja ambijenta pogodnog za biznis i obezbjeđenja javnih službi neophodnih za ekonomski razvoj.

Sva ova pitanja su u fokusu društveno-ekonomskih politika svake zemlje JIE, a takođe su i ključni elementi procesa pristupanja EU. Stoga, u suštini, Strategija JIE 2020 predstavlja okvir koji će pomoći vladama regiona da sprovedu svoje pojedinačne razvojne strategije, uključujući ciljeve povezane sa pristupanjem EU unapređenjem napora na nacionalnom nivou kroz fokusiranu regionalnu saradnju na onim konkretnim pitanjima gdje zajednički pristup donosi koristi. Jedan broj konkretnih sektorskih dimenzija pogodnih za regionalnu saradnju je identifikovan u okviru svakog stuba, a očekuje se da će aktivnosti u ovim dimenzijama doprinijeti ostvarenju glavnih ciljeva zacrtanih u Saopštenju sa ministarskog sastanka u novembru 2012. (vidi Tabelu 1 dolje).

Tabela 1

Pregled Strategije za JIE do kraja 2020.

Opšti ciljevi:	(i) Uvećati prosječni BDP po glavi stanovnika u JIE u srazmjeri sa prosjekom u EU: sa 36,4% na 44% u 2020. (ii) Uvećati ukupnu trgovinu robama i uslugama u JIE: sa EUR 94,4 milijardi na EUR 209,5 milijardi u 2020. (iii) Smanjiti trgovinski deficit u JIE: sa -15,7% (prosjeck u periodu 2008-2010) na -12,3 % BDP-a u 2020. (1 milion novih radnih mjesta za otvaranje u regionu JIE)				
Stubovi:	Integrirani rast	Pametni rast	Održivi rast	Inkluzivni rast	Upravljanje usmjereno na rast
Konkretni ciljevi po stubovima:	(iv) Uvećati unutarregionalnu trgovinu robama u JIE za više od 140% (v) Uvećati sveukupni priliv SDI u region najmanje za 160%	(vi) Uvećati BDP po zaposlenom za 32% (vii) Uvesti 300 000 visoko kvalifikovanih ljudi u radnu snagu	(viii) Uvećati broj novootvorenih preduzeća na godišnjem nivou sa 30 107 na 33 760 (ix) Uvećati izvoz roba i usluga po glavi stanovnika u regionu sa EUR 1 780 na EUR 4 250	(x) Porast ukupne stope zaposlenosti, procentualno gledano, za stanovništvo starosti od 15 i više godina, sa 39,5% na 44,4%	(xi) Unaprijediti djelotvornost upravljanja, mjerenu indeksom upravljanja Svjetske banke, sa 2,33 na 2,9 do 2020.
Dimenzije:	A. Zona slobodne trgovine	D. Obrazovanje i kompetencije	H. Efikasnost resursa (energetika, transport, životna sredina i prirodni resursi)	J.Zapošljavanje(mobilnost radnika, politike tržišta rada, socijalna ekonomija)	L. Djelotvorne javne službe
	B. Konkurentno ekonomsko okruženje	E. Istraživanje, razvoj i inovacije	I. Konkurentnost	K. Zdravstvo	M. Borba protiv korupcije
	C. Integracija u globalnu ekonomiju	F. Digitalno društvo G. Kultura i kreativni sektor			N. Pravda

Ovih pet stubova su međusobno povezani – aktivnost iz jednog stuba vjerovatno će imati uticaja na pitanja iz većine ostalih stubova. Ovo naročito važi za stub – Upravljanje usmjereno na rast. Ključni ciljevi su identifikovani za svaki stub i, u slučajevima gdje je to moguće, konkretne mjere koje treba preduzeti su prikazane.

Pristup po mjeri, zanovan na postojećim obavezama i prepoznavanju novih ambicija

Neki ciljevi i mjere prikazani u ovoj Strategiji su već prisutni u postojećim regionalnim sporazumima kao što su CEFTA i Ugovor o energetske zajednici. Tako, Strategijom se pruža dobrodošla mogućnost da se u ovim vremenima punim izazova ojačaju naponi vlada u pravcu postizanja već dogovorenih ambicioznih obaveza. U ostalim oblastima, Strategijom se pruža mogućnost da se zajednički prepoznaju i realizuju nove obaveze, u čijoj će realizaciji regionalna saradnja biti od koristi.

Pristup svakom stubu je prilagođen konkretnim okolnostima koje preovladavaju u toj oblasti programske politike. Stoga se ciljevi i mjere koje treba preduzeti razlikuju prilično od stuba do stuba, u zavisnosti od prirode oblasti politike, statusa ostvarenog napretka i postojanja regionalnih obaveza i struktura koje mogu ubrzati aktivnosti. Određene oblasti politike su na relativno zrelom nivou, te su u skladu sa time definisani konkretni ciljevi i mjere i relevantni akteri odgovorni za izradu i sprovođenje identifikovanih mjera. Dobar primjer je dimenzija trgovinske politike u sklopu stuba integrisanog rasta, gdje je od koristi postojanje CEFTA-e i raznih struktura u sklopu ovog regionalnog tijela u kojem su nacionalne administracije već aktivne, npr. Zajednički komitet, Pod-komitet za netarifne barijere itd. Ostali stubovi i/ili dimenzije su u ranijoj fazi razvoja, nedostaju regionalni sporazumi i strukture, te su stoga ciljevi i mjere nužno manje konkretni i zahtijevaju dalju razradu.

Maksimiziranje nedostatnih ljudskih i finansijskih resursa

Strategijom se ulaže svjesni napor da se koliko god je moguće pokrenu regionalne strukture da implementiraju mjere, naročito zato što su nacionalne administracije već aktivno uključene u iste, npr. radne grupe Sekretarijata Energetske zajednice. Ovaj pristup osmišljen je da bi se izbjegao razvoj više paralelnih (i moguće preklapajućih) struktura i kako bi se izbjeglo postavljanje još većih zahtjeva pred već nategnutim ljudskim i finansijskim resursima u raznim nacionalnim administracijama. Strategijom su predviđeni koordinatori dimenzija, kako bi se olakšala implementacija i, onda kada je to moguće, ove uloge su dodijeljene postojećim regionalnim strukturama. Uz svoje opšte odgovornosti u pogledu koordinacije Strategije, Savjet za regionalnu saradnju će djelovati kao regionalni koordinator dimenzija, za one dimenzije za koje trenutno nedostaje odgovarajuće tijelo, sve dok dalja razrada ciljeva i mjera ne omogući da većina odgovarajućih struktura bude identifikovana, i po potrebi, kreirana.

Kako bi se izbjeglo dupliranje napora i kako bi se maksimizirali nedostatni resursi, opsežnim mapiranjem prepoznat je veliki broj postojećih inicijativa i/ili programa pomoći koji mogu pružiti korisne inpute i podržati konkretne dimenzije ili mjere.

Centralna uloga nacionalnih administracija

Strategija za JIE do kraja 2020, poput Strategije „EU 2020“ je namjerno osmišljena da pomogne postizanje zajedničkih nacionalnih ciljeva putem regionalne saradnje. Ovim se podrazumijeva da su nacionalne vlade i njihove administracije u centru procesa i snose primarnu odgovornost za razvijanje i sprovođenje odnosnih ciljeva i mjera, uprkos tome što se regionalnim strukturama i/ili programima pruža podrška, u slučajevima kada je to moguće. Sljedeći korak u pogledu Strategije za JIE do kraja 2020. je da nacionalne administracije jasno prepoznaju one aspekte svojih nacionalnih razvojnih strategija i programa koje bi mogle imati koristi od implementacije putem Strategije za JIE do kraja 2020. i da ukažu na svoju posvećenost radu sa relevantnim strukturama, u skladu sa međusobno dogovorenim pristupom.

Pristupanje EU, integralna komponenta Strategije za JIE do kraja 2020.

Budući da je podrška procesu pristupanja EU u fokusu Strategije za JIE do kraja 2020, Strategija nastoji da se bazira na raznim EU strukturama, sporazumima i procesima koji postoje u regionu. Svi ciljevi i mjere su relevantni i nadopunjuju proces pristupanja EU. Još jedno mapiranje sprovedeno u dijelu izrade Strategije ilustruje jasnu vezu između predloženih mjera i relevantnog poglavlja pravne tekovine EU (vidjeti Tabelu A6). Namjera EU da tijesno prati napredak ostvaren u skladu sa Strategijom za JIE do kraja 2020, uključujući i putem godišnjih Izvještaja o napretku, naglašava relevantnost Strategije za integracione ambicije regiona, naročito u pogledu ispunjavanja ekonomskih pristupnih kriterijuma. Strategija treba da posluži u pravcu podrške mnogih ciljeva i aktivnosti predviđenih narednim Nacionalnim strategijama (*Country Strategy Papers*) i Strategijama za više zemalja korisnica IPA II pomoći (*Multi-Country Strategy Paper for IPA II*), te se očekuje da će ovo biti prepoznato kod programiranja IPA pomoći. EU prepoznaje važnost strategije za unapređenje regionalne trgovine, te doprinos oporavku i održivom rastu.

Osiguravanje napretka i relevantnost u dinamičnom okruženju punom izazova

Imajući u vidu kompleksnost, međusobnu povezanost i dugoročnu prirodu Strategije za JIE do kraja 2020. i dinamičnog političkog i ekonomskog okruženja u kom se realizuje, potrebna je jasna struktura upravljanja. Ovo će omogućiti zemljama da prate napredak u sklopu različitih stubova i da zajedno prilagode ciljeve i mjere, u skladu sa potrebom i na odgovarajući način. Struktura upravljanja kombinuje kapacitet da se iskoristi politička podrška na visokom nivou i pružanje svakodnevne upravljačke i stručne podrške. Njome se mora osigurati adekvatan protok blagovremenih informacija

između svih aktera koji su uključeni, obuhvatajući i eksternu podršku. Filozofija iza strukture upravljanja se zasniva na unapređenju postojećih struktura kada je to moguće i izbjegavanju nepotrebnih slojeva kod upravljanja.

Zaključak

Ambiciozna priroda Strategije za JIE do kraja 2020. se ogleda u političkoj volji vlada JIE da preuzmu odlučan korak ka kreiranju vitalnih ekonomija i naprednih društava u svakoj zemlji regiona. Strategija za JIE do kraja 2020. ima za cilj planiranje obrasca rasta koji vodi velikom broju radnih mjesta, koja će pomoći da se poboljša situacija na tržištu rada i doprinijeti podizanju životnog standarda. Strategijom će se takođe ojačati napor zemalja na putu naprekta ka pristupanju EU.

Postavljen je veoma ambiciozan cilj. Ciljevi i mjere sadržani predviđeni Strategijom treba da doprinesu otvaranju oko milion novih radnih mjesta tokom 2010-ih. Udružujući snage na postizanju zajedničkih ciljeva i ujedinjeni zajedničkim evropskim vrijednostima, zemlje Jugoistočne Evrope će ostaviti uspjeh.

STRATEGIJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU DO KRAJA 2020. GODINE: OTVARANJE RADNIH MJESTA I PROSPERITET U EVROPSKOJ PERSPEKTIVI

1. Promjene: novi put za Jugoistočnu Evropu

Lekcije iz prošlosti ...

Jugoistočna Evropa (JIE)¹ je na važnoj prekretnici u svom razvoju. Tokom protekle dvije decenije, zemlje JIE su napravile velike korake u svojoj ekonomskoj i političkoj transformaciji, integraciji u globalnu ekonomiju i približavanju Evropi. Ponovni ekonomski rast u Jugoistočnoj Evropi tokom 2000-ih doprinio je podizanju životnog standarda i unapređenju socijalnog blagostanja. Tokom te decenije, prosječni godišnji rast BDP-a u Jugoistočnoj Evropi je iznosio 3,4%, što je rezultiralo porastom od 40% u regionalnom agregatnom BDP-u tokom prošle decenije. Snažni rast potpomogao je proces sustizanja koji se odvijao: prosječni BDP po glavi stanovnika u regionu JIE je porastao sa 28,5% prosjeka EU 27-orke u 2000. godini na više od 36% u 2010.²godini.

Uprkos neospornim postignućima, izazovi sa kojima se Jugoistočna Evropa i dalje suočava su teški. Globalna ekonomska i finansijska kriza ozbiljno su uticale na region i rezultirale niskim stopama rasta, uvećavajući javni dug i vrlo visoke stope nezaposlenosti. Mada se ekonomski oporavak odvija, ipak još nije na čvrstim nogama a region je i dalje veoma izložen ranjivostima u EU, koja je njegov glavni trgovinski partner. U prosjeku, ekonomije zemalja Jugoistočne Evrope i dalje znatno zaostaju za razvijenim evropskim ekonomijama. Proizvodni kapaciteti su u većem dijelu Jugoistočne Evrope zastareli, očajnički trebaju velika nova ulaganja, što je slučaj i sa javnom infrastrukturom potrebnom za njihovo opsluživanje (putevi, voda, IT mreže). Dok se oni poboljšavaju, životni standard velikog dijela stanovništva ostaje na nezadovoljavajućem nivou. Sa 24%, koliko je iznosila prosječna stopa nezaposlenosti u regionu 2012. godine, ove stope su najviše Evropi. Napredak ka članstvu u EU je neujednačen, i neke se zemlje još uvijek suočavaju sa dugim i trnovitim putem pristupanja EU.

Dok je globalna ekonomska i finansijska kriza poništila neka pozitivna dostignuća iz prethodnih godina, mnogi ekonomski problemi u regionu JIE su hronični i u određenoj mjeri odražavaju obrasce rasta ispod optimalnog nivoa. Tržišta u regionu djeluju na način koji je daleko od efikasnog – što je rezultat nedovršene agende reformi tokom prelaza na funkcionalnu tržišnu ekonomiju. Lokalno poslovno okruženje i dalje koči brojne prepreke koje umanjuju njegovu privlačnost za investiranje. Prisutan je znatni potencijal za razvoj dalje prekogranične ekonomske saradnje. Model rasta koji je preovladavao tokom 2000-ih je uglavnom bio vođen domaćom potrošnjom i dovodio do neodrživih spoljnih deficita.

Postaje jasno da Jugoistočna Evropa treba promjene – ustvari, da promijeni trenutni model rasta – ubrzanjem socioekonomskih reformi i ubravanjem mjera na modernizaciji i ponovnoj industrijalizaciji ekonomije, u pravcu otvaranja više radnih mjesta i osiguravanja boljeg životnog standarda stanovništvu. Zatim, ovo zahtijeva koncentrisane napore u oblasti politika i na nacionalnom i na regionalnom nivou, u cilju usmjeravanja regiona ka novom razvojnom putu.

Ovo je pravovremena inicijativa, zato što region zaostaje u razvoju za većim dijelom Evrope, i treba bržu modernizaciju, institucionalnu transformaciju i održiv ekonomski rast. Takođe, zemlje JIE uviđaju

¹U ovom dokumentu, radna regionalna definicija 'Jugoistočne Evrope' obuhvata Albaniju, Bosnu i Hercegovinu; Hrvatsku, Kosovo*, Crnu Goru, Srbiju i Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju.

* Ovaj naziv ne utiče na stavove o statusu, i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde kosovskoj deklaraciji nezavisnosti

²Glavni ciljevi strategije su formulisani prije pristupanja Hrvatske EU, 1. jula 2013. godine. Usljed toga, u ovom dokumentu se spomilje EU 27-orke umjesto EU 28-orke.

potrebu za tješnjom integracijom, ne samo sa EU, već i između sebe. Strategija domaćeg rasta će imati više šansi za uspjeh ukoliko je dio sistema regionalne saradnje u svim relevantnim oblastima. Strategija služi regionalnoj saradnji u cilju pristupanja EU i ubržavanja rasta koji vodi velikom broju radnih mjesta i razvoju.

... Jugoistočna Evropa ima novu viziju za budućnost ...

Godine 2010, Evropska unija i zemlje članice su pokrenule strategiju održivog rasta za nastupajuću deceniju, Strategiju „Evropa 2020“, koja treba da usmjeri prelaz ka pametnom, održivom i inkluzivnom rastu. Strategija „Evropa 2020“ je zasnovana na zajedničkim ciljevima dogovorenim od strane država članica, nacionalnim obavezama za njenu implementaciju, daljem proširivanju i produbljivanju ekonomske saradnje i integraciji u Evropi, kao i nizu novih i hrabrih zajedničkih inicijativa.

Inspirisani Strategijom „Evropa 2020“, predstavnici ekonomija Jugoistočne Evrope su potpisali svoju sopstvenu „Viziju 2020“ na ministarskoj konferenciji održanoj 2011. godine, pod nazivom „Izgradnja vizije 2020 za Jugoistočnu Evropu“, koja je okupila ministre ekonomije zemalja JIE u sjedištu OECD u Parizu. Ta vizija je ojačana tokom 2012. godine, kada su se ministri ekonomije zemalja JIE ponovo sastali kako bi usvojili 11 regionalnih i 77 nacionalnih ciljeva i izradili plan sveobuhvatne agende saradnje. Savjet za regionalnu saradnju je dobio u zadatka da izradi Strategiju za JIE do kraja 2020. kao regionalni odgovor na strategiju „Evropa 2020“, i prihvatanje tog zadatka je ponovo potvrđeno od strane ministara vanjskih poslova tokom sastanka Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi, koji je održan 31. maja 2013. godine u Ohridu.

Strategija za JIE do kraja 2020. predstavljena u ovom dokumentu je rezultat kooperativnog konsultantskog procesa među državama regiona i sporazuma postignutih u tom procesu.

... i sveobuhvatnu agendu reformi ...

Naučivši određene lekcije, Jugoistočna Evropa sada slijedi novi razvojni put, predlažući nove pristupe u rješavanju trenutnih izazova i potpunom korištenju postojećih mogućnosti. Strategijom za JIE do kraja 2020 se prikazuje taj novi pristup, kojim se nastoji dati svježiji podsticaj ekonomskom rastu i razvoju u regionu i doprinijeti većem prosperitetu, otvaranju više radnih mjesta i jačanju veza sa EU, zasnovanih na tješnjim integracionim vezama i zajedničkim evropskim vrijednostima.

Strategija za JIE do kraja 2020. se fokusira na stimulanju ključnih dugoročnih pokretača rasta u regionu – inovacija, vještina i trgovinske integracije, sa pet glavnih stubova na kojima se temelji: (i) integrisani, (ii) pametni, (iii) održivi i (iv) inkluzivni rast, poduprijet (v) dobrim upravljanjem.

Slijedenje ciljeva Strategije rezultira implementacijom ciljne reformske agende na nacionalnom nivou, u svakoj zemlji JIE, i na regionalnom nivou, u smislu preduzimanja zajednički koordiniranih projekata i dogovora o primjeni skupa usklađenih mjera i instrumenata. Strategijom se predviđa da zemlje JIE preduzmu važne napore u gorenavedenim oblastima. Važna oblast u kojoj se prepliću koordinisane reforme je oblast povezana sa naporima na unapređenju investicione klime i uspostavljanju okruženja povoljnog za poslovanje.

Spisak dogovorenih zajedničkih mjera i instrumenata je dat u Aneksu uz ovu Strategiju (Tabela A4), a radi se o mjerama i instrumentima koje treba realizovati od strane zemalja JIE u budućnosti.

... zasnovanu na zajedničkim vrijednostima i kooperativnom naporu

Strategija za JIE do kraja 2020. predstavlja viziju novog razvojnog puta za Jugoistočnu Evropu, koji treba da poveća prosperitet i broj radnih mjesta u regionu, naglašavajući evropsku perspektivu

budućnosti regiona. Strategija:

- Odražava zajednički stav ključnih aktera u regionu da pristup zasnovan na tješnjoj, široj i dubljoj regionalnoj saradnji može da pruži rješenja kojima će svi partneri biti na dobitku. Dok se ciljevima i instrumentima Strategije prikazuje zajednički regionalni pristup, ti ciljevi i instrumenti su definisani na osnovu nacionalnih prioriteta predloženih od svih zemalja JIE. Tako se Strategijom nastoje integrisati nacionalni i regionalni prioriteta i mjere.
- Predstavlja novu cjelovitu razvojnu paradigmu kojom se potcrtavaju glavni stubovi budućeg razvoja u regionu, i u isto vrijeme prepoznaju veze i međuzavisnosti tih stubova kao dijelova jedinstvenog zajedničkog pristupa. Takva cjelovita paradigma je od ključne važnosti za koncentrisanje napora i dostupnih resursa na ključne pravce budućeg razvoja.
- Učvršćuje svoje konkretne i opšte ciljeve i mjere u procesu pritupanja i integracije u EU i ojačava evropsku perspektivu regiona. Strategija za JIE do kraja 2020. ima za cilj produbljivanje dijaloga sa EU i bolju pripremu zemalja za izazove članstva.
- Postavlja konkretne, mjerljive ciljeve, pri čemu se Jugoistočna Evropa u cjelini (i svaka zemlja JIE) posvećuju postizanju programskog horizonta za 2020. Definiše ključne mjere, instrumente i ostale praktične korake³ nadograđujući (po potrebi) postojeće obaveze i strukture, ubrzavajući napredak ka ovim ciljevima i uspostavljajući jasni vremenski okvir za implementaciju.
- Prepoznaje da će tješnja i jača regionalna saradnja i koordinacija predstavljati ključni faktor za uspješnu implementaciju mjera i instrumenata koji su predviđeni. Dodatnim unapređenjem zajedničkih napora na slijedenju svojih nacionalnih i regionalnih prioriteta, zemlje JIE će ostvariti sinergiju i pozitivni 'efekat prelivanja', tako pojačavajući ukupni pozitivni efekat zajedničke akcije.
- Identifikuje tijela koja će biti odgovorna za implementaciju i prikazuje mehanizme za monitoring, kao i slijed implementacije. U većini slučajeva, oslanja se na postojeća regionalna tijela za saradnju i prepoznaje njihovu ključnu ulogu u implementaciji Strategije. Strategijom se takođe identifikuju oblasti u kojima bi dalje jačanje regionalnih institucionalnih struktura unaprijedilo regionalnu saradnju i doprinijelo uspješnoj implementaciji ciljeva Strategije.

Strategija za JIE do kraja 2020. je strategija za region u cjelini; ali je takođe i strategija koja podržava svaku zemlju JIE ponaosob. Kako njeni ciljevi, tako i njeni instrumenti su osmišljeni da ojačaju aktivnosti kojima se podržavaju zajednički nacionalni prioriteta svake zemlje JIE. Imajući u vidu prirodu predviđenih mjera, veći dio napora na implementaciji Strategije će biti potrebno preduzeti na nacionalnom nivou. Zemlje JIE su spremne da potvrđivanjem Strategije opredijele nacionalne administrativne kapacitete, institucionalnu podršku i finansijske resurse potrebne za njenu uspješnu implementaciju.

Istovremeno, ustanovljavanjem trajne operativne platforme regionalne saradnje, Strategija će takođe u znatnoj mjeri unaprijediti mogućnosti za saradnju i koordinisani dijalog sa međunarodnom zajednicom i njenim tijelima, uključujući EU, Svjetsku banku, OECD i ostale. Tako, ne samo da će Strategija pomoći da se razviju dodatno kapaciteta regiona za rad u okruženju sa više zainteresovanih strana i da se konsoliduju postojeće inicijative od strane međunarodne zajednice, već će uspostaviti okruženje koje pogoduje razvoju takvih novih inicijativa.

³ U ovom dokumentu, izrazi "mjere", "instrumenti" i "aktivnosti" se koriste za označavanje zajedničkih praktičnih intervencija dogovorenih od strane zemalja JIE i predviđenih za implementaciju tokom perioda važenja Strategije, u sklopu raznih stubova i dimenzija. Budući da su stubovi Strategije u različitim fazama zrelosti, implementacija konkretnih aktivnosti u sklopu nekih stubova može da otpočne odmah, dok se za druge stubove, imajući u vidu inicijalne uslove, predviđenim intervencijama samo postavljaju još širi ciljevi. Usljed heterogenosti intervencija i težine kategorizacije istih pod jednim pojmom, u Strategiji za JIE do kraja 2020. se koriste različiti termini kao što su "mjere", "instrumenti" i "aktivnosti".

2. Ciljni rast radnih mjesta i prosperitet u regionu

Bavljenje tradicionalnim i novim izazovima uz obnovljenu odlučnost ...

Strategijom za JIE do kraja 2020. se generalno stavlja akcenat na rješavanje nekih ključnih hroničnih socijalnih i ekonomskih problema u regionu. Strategijom se kao glavni cilj definiše postizanje visokog i održivog ekonomskog rasta kroz veću konkurentnost. Kroz jaču regionalnu saradnju i integraciju sa Evropeom, ovo treba da dovede do otvaranja novih radnih mjesta i povećanja prosperiteta u regionu. U praksi, u periodu 2010-20, Strategija treba da omogući postizanje sljedećih opipljivih socioekonomskih rezultata (vidjeti uokvireni tekst 1 i tabelu A1 u Aneksu):

- Jugoistočna Evropa treba da postigne da suzi jaz u odnosu na EU po pitanju nivoa BDP-a po glavi stanovnika; do 2020. godine, on treba da iznosi 44% prosjeka EU 27-orke.⁴
- Ukupni trgovinski promet Jugoistočne Evrope treba da bude više nego udvostručen, te da dostigne EUR 210 milijardi.
- Treba da se ostvari prelaz na izvozno orijentisani rast; ovo treba da pomogne da se suzi ukupni trgovinski deficit regiona na nekih -12% BDP-a do 2020. godine.

Postizanje ovih ciljeva treba da doprinese otvaranju milion novih radnih mjesta u Jugoistočnoj Evropi do 2020. godine.

Uokvireni tekst 1.

Strategija za Jugoistočnu Evropu do kraja 2020. godine: glavni ciljevi *(u odnosu na 2010. god)*

Porast prosječnog BDP-a u JIE po glavi stanovnika u srazmjeri sa prosjekom u EU: sa 36,4% na 44% u 2020.

Porast ukupne trgovine robama i uslugama u JIE: sa EUR 94,4 milijarde na EUR 209,5 milijardi u 2020.

Ovi ključni ciljevi predstavljaju dio paketa glavnih mjera koje su zemlje JIE zajednički usaglasile tokom izrade Strategije za JIE do kraja 2020. Kako bi se postigli ovi ciljevi koji su strateški za region u cjelini, svaka zemlja JIE je postavila ambiciozne ciljeve na sopstvenom razvojnom putu (vidjeti Aneks, Tabele A2 i A3). Glavni ciljevi strategije odražavaju očekivani kombinovani ishod ciljeva koje će svaka zemlja JIE težiti da postigne do kraja tekuće decenije. Skup ciljeva takođe odražava zajedničku viziju Jugoistočne Evrope, odnosno modela ekonomskog razvoja koji će slijediti u ovom periodu.

Glavnim ciljevima se sumira priroda Strategije, čiji je glavni strateški cilj otvaranje novih radnih mjesta i veći prosperitet u regionu, te njihovo postizanje dodatnim otvaranjem ekonomija JIE i težnjom ka usklađivanju sa EU. Težište pažnje nosilaca politika JIE i aktera je na relativno malom skupu indikatora, i to će im pomoći da koncentrišu svoje napore. Ciljevi su mjerljivi i u okvirima konvencionalnih statističkih praksi; omogućavaju jednostavno praćenje napredovanja ka ciljevima, uz niz dodatnih indikatora.

Glavni ciljevi Strategije su uzajamno povezani i ojačani. Uspjeh strategije zavisi od ostvarivanja visokog i održivog ekonomskog rasta u regionu (osnova za prosperitet i otvaranje radnih mjesta) i ostvarivanja napretka u sustizanju EU. Važno je napomenuti da ostvarivanje rasta u Jugoistočnoj Evropi treba da bude unaprijeđeno konkurentnim postignućima, dok Strategija predviđa prelazak na

⁴ Uključujući Hrvatsku; u suprotnom, prosjek je niži.

izvozno orijentisani rast. Strategijom za JIE do kraja 2020. se jasno za cilj postavlja poboljšana konkurentnost utrživih roba i usluga iz Jugoistočne Evrope. Ovim treba da se promovišu pojačani trgovinski tokovi, a istovremeno, izvozno orijentisan rast treba da doprinese boljim trgovinskim bilansima.

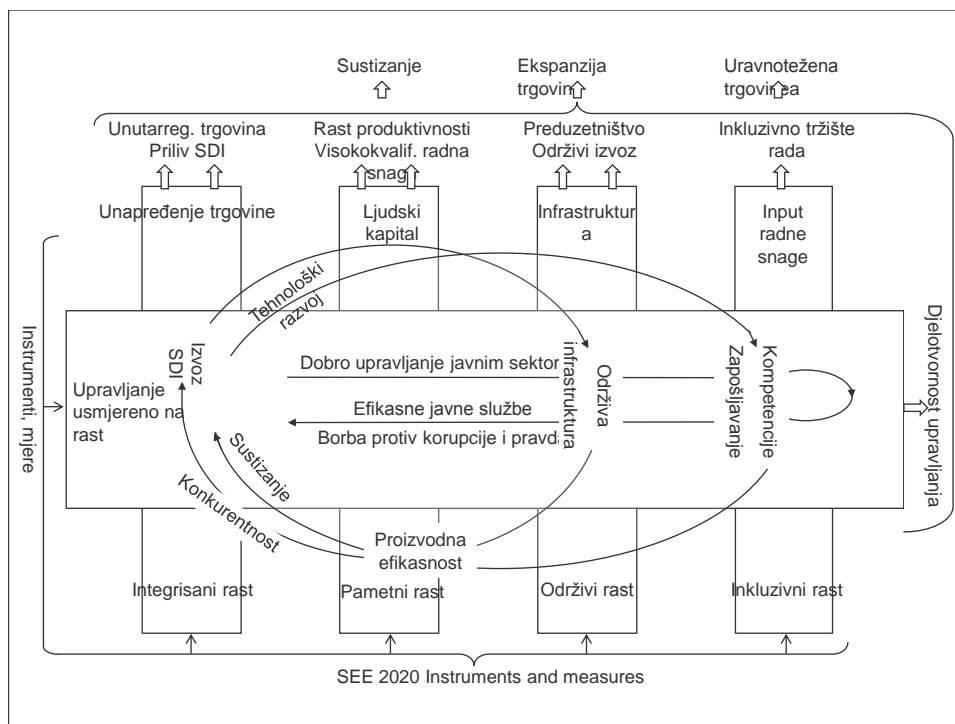
... Jugoistočna Evropa će slijediti novi razvojni model ...

Strategijom za JIE do kraja 2020. predstavljen je novi razvojni put za Jugoistočnu Evropu. Taj razvojni put odražava inovativni regionalni pristup koji teži obrascu cjelovitog razvoja za region JIE, fokusiranom na skup razvojnih stubova: integrisani rast; pametni rast; održivi rast; inkluzivni rast; i upravljanje usmjereno na rast.

Strategija će takođe težiti da osigura da ovi ključni razvojni aspekti koegzistiraju u harmoniji, kao što je prikazano na dijagramu na slici 1. Pet stubova, njihovi opšti i konkretni ciljevi i mjere su prikazani detaljnije u sljedećim odjeljcima. Strategija takođe sadrži akcioni plan koji obuhvata niz mjera i praktičnih koraka koje treba preduzeti od strane velikog broja zainteresovanih aktera.

Slika 1

Dijagram Strategije za JIE do kraja 2012.

Specifičnost ovog logičkog prikaza je ta što su četiri stuba (integrisani rast, pametni rast, održivi rast i inkluzivni rast) prikazani vertikalno, što znači da direktno doprinose postizanju ključnih ciljeva Strategije. Peti stub, upravljanje usmjereno na rast, je predstavljen horizontalno, kao pitanje koje se prepliće sa ostalima i kao preduslov za postizanje ciljeva Strategije, kao i za efikasniju implementaciju mjera i instrumenata Strategije u svim stubovima. U sklopu svakog stuba, Strategijom su postavljeni glavni ciljevi i ostali strateški ciljevi koji se zatim nadovezuju na opšte glavne ciljeve.

Pet stubova Strategije su osmišljeni tako da osiguraju harmonični obrazac rasta u zemljama JIE. Ovaj obrazac obuhvata sljedeće:

- Dalju integraciju u evropsku i globalnu ekonomiju, kroz učešće u međunarodnoj podjeli rada, na osnovu unaprijeđene međunarodne konkurentnosti. Zajedno sa daljom ukupnom

liberalizacijom trgovine i produbljenim vezama u oblasti regionalne trgovine i investicija, i uz unaprijeđenu i izgrađenu transportnu infrastrukturu, ovo treba da dà veliki podstrek trgovinskim tokovima iz regiona i ka regionu i da podrži izvozno orijentisani obrazac rasta (stub integrisanog rasta)

- Promocija inovacija i ekonomije zasnovane na znanju kao glavnih izvora i faktora rasta i otvaranja radnih mjesta u dvadeset prvom vijeku. Zatim, razvoj zasnovan na znanju i inovacije zasnovane na informacionim i komunikacionim tehnologijama (ICT) su jedino moguće ukoliko postoji razvoj ljudskog kapitala utemeljen na modernom obrazovanju i solidnim vještinama (stub pametnog rasta).
- Održivost na putu solidnog rasta. Obrazac ciljanog razvoja treba da omogući snažan i samoodrživ rast. Istovremeno, treba da bude dosljedan održivosti sa aspekta životne sredine, osigura održiv obrazac efikasnog korištenja resursa, pomogne kretanje ka dobro razvijenoj energetske i transportnoj infrastrukturi, i unaprijedi sinergiju između životne sredine i ekonomije (stub održivog rasta).
- Donošenje prosperiteta svima i osiguravanje toga da cijelo stanovništvo ubira plodove rasta i sustizanja. Novi razvojni put treba da se odlikuje otvaranjem velikog broja novih radnih mjesta, da nudi pristojne mogućnosti za zapošljavanje za sve, i istovremeno pruža uslove u kojima svi mogu da stiču znanje i vještine neophodne za ove poslove. Treba da osigura smanjenje siromaštva, veću socijalnu koheziju i unaprijeđeno zdravlje i dobrobit (stub inkluzivnog rasta).
- Znatni porast efikasnosti javnog sektora, naročito se oslanjajući na dobre evropske prakse, je preduslov za opštu produktivnu efikasnost ekonomije. Uspostavljanje okruženja transparentnih i djelotvornih javnih službi, bez prevarnih praksi, i efikasnog i povjerenja dostojnog sistema pravosuđa ima direktan pozitivni uticaj na poslovno okruženje i investicionu klimu, pružajući jak podstrek budućem ekonomskom rastu. Vjerovanje da je potpuno pridržavanje vladavine prava ostvareno povećava povjerenje, a samim tim i investicije. Kreiranje takvog okruženja zahtijeva ne samo eliminisanje visokih poreza za preduzeća i smanjenje diskriminatornih cijena javnih službi prema privatna licima, već i obezbjeđivanje odgovarajućih sopstvenih prihoda lokalnim upravama kao i predvidljivih i adekvatnih transfera u skladu sa principima iz EU Povelje o lokalnoj samoupravi (stub-upravljanje usmjereno na rast).

Za svaki stub, Strategija predviđa skup mjera i instrumenata. To je „kontrolna tabla“ Strategije, pomoću koje će vlade država JIE (preko delegiranih tijela za implementaciju) implementirati koordinisane reforme koje za cilj imaju postizanje ciljeva Strategije. Kao što je ranije pomenuto, na konkretnu prirodu mjera i instrumenata veoma utiču karakteristike pojedinačnih oblasti politika, dosadašnji napredak i postojanje regionalnih obaveza i struktura. Tako, u sklopu nekih stubova, konkretne aktivnosti mogu da se preduzmu odmah, dok je kod ostalih potrebna dodatna razrada kako bi se postigao dogovor o odgovarajućim mjerama i vremenskim okvirima.

... koji generiše pozitivne začarane krugove ...

Strategijom će se nastojati da se inspirišu i održavaju nekoliko uzajamno ojačavajućih skupova programskih politika koji će ubrzati napredak ka željenim ciljevima. Neke od ovih međusobno povezanih politika su takođe prikazane na dijagramu 1.

Liberalizacija i pojednostavljenje trgovine treba da obezbijede porast izvoza i priliva stranih direktnih investicija. Snažan izvoz, veće investicije i priliv SDI će unaprijediti i ubrzati integracione veze sa EU. Osnažena investiciona aktivnost, uključujući veće SDI, će promovisati tehnološku modernizaciju i opšte unapređenje proizvodne infrastrukture u regionu na održiv način i doprinijeti većoj ukupnoj

produktivnoj efikasnosti. Ohrabrivanje inovacija, razvoja vještina i ekonomije znanja će doprinijeti većoj proizvodnoj efikasnosti, tako izvedeći ekonomiju na put većeg rasta. Sve gorenavedeno treba da pomogne da se ubrza proces sustizanja EU i sužavanja postojećeg jaz u prihodima po glavi stanovnika.

Veća efikasnost resursa i generalno unaprijeđena eko-efikasnost ekonomskog rasta – kroz unaprijeđenu transportnu, infrastrukturu u oblasti vode i čvrstog otpada, i energetska infrastrukturu – treba da osigura da je ovaj put održiv i dobar sa aspekta životne sredine. Time će se takođe povećati tehnološki/sadržaj visoke dodatne vrijednosti lokalno proizvedenih roba i usluga, što će povećati međunarodnu konkurentnost i odraziti se u vidu boljih performansi rasta. Veća konkurentnost treba da omogući prelaz na izvozno orijentisani model rasta i poboljšanje spoljnog bilansa Jugoistočne Evrope. Snažan i održiv rast je osnov za povećanje prosperiteta, životnog standarda i društvenog blagostanja. U vezi sa razvojem ljudskog kapitala, takav obrazac rasta treba takođe da rezultira otvaranjem više radnih mjesta i pomogne da se ispune novonastali zahtjevi poslodavaca onima koji posjeduju potrebno znanje i vještine.

Dobro upravljanje u javnom sektoru se proteže kroz sve ostale razvojne stubove. To je veoma važan faktor kod povećanja privlačnosti poslovnog okruženja, tako doprinoseći porastu investicija i većem uplivu SDI. Borba protiv korupcije je takođe važna u kreiranju dobro obrazovanog društva i promovisanju inovacija. Dobro upravljanje je ključ za promociju održivih i sa aspekta životne sredine dobrih obrazaca rasta. Predvidljiv, blagovremen i primjenljiv sistem pravosuđa ima ključni uticaj na poslovanje i investicije.

Sveobuhvatan skup mjera i praktičnih koraka predviđen Strategijom oslanja se na postojeće integracione veze u pravu uspostavljanja sinergija, pozitivnog odgovora i pozitivnih začaranih krugova koji se međusobno snaže i koji doprinose slijeđenju opštih ciljeva Strategije na najdjelotvorniji način.

... i objedinjuje napore

Ključni instrumenti za rješavanje postojećih problema i postizanje ciljeva Strategije su u rukama nacionalnih vlada, kroz ciljne reforme i mjere politika. Velika dobit bi se takođe ostvarila promovisanjem horizontalne saradnje podnacionalnih vlada, kao i između njih i privatnog sektora, na nacionalnom i regionalnom nivou. Istovremeno, postoji veliki i još uvijek neiskorišteni potencijal za jačanje rasta i prosperiteta u regionu udruživanjem snaga kroz produktivniju regionalnu saradnju, uključujući unutarregionalnu trgovinu i zajedničke napore koje preduzimaju ključni akteri. Ovo može biti urađeno samo kroz sveobuhvatne i dobro osmišljene napore u ključnim oblastima ekonomskog razvoja. To je suština Strategije za JIE do kraja 2020.

Priroda predviđenih mjera i instrumenata podrazumijeva da će nacionalne vlade preuzeti vođstvo u njihovom osmišljavanju i implementaciji. Skup instrumenata Strategije sačinjava sveobuhvatnu i koordinisanu reformsku agendu koju će zemlje JIE preuzeti na sebe do kraja ove decenije. Mjere i instrumenti odražavaju političku volju vlada JIE da preduzmu odlučujuće korake naprijed ka uspostavljanju vitalnih ekonomija i naprednih društava u svakoj zemlji regiona.

Sveobuhvatnost agende JIE 2020 takođe podrazumijeva i direktno uključivanje regionalnih struktura i međunarodnih aktera. Regionalne strukture će omogućiti direktno učešće nadležnih nacionalnih ministarstva, sa jasnim zadatkom, organizovane konsultacione porcese, strukturirane inpute i kontinuiranu zagaranovanu podršku, uključujući podršku na najvišem političkom nivou. U nekim slučajevima, regionalna tijela su dobro uspostavljena i imaju jasan mandat zasnovan na međunarodnom ugovoru. U ostalim oblastima, regionalna tijela zavise od uzajamne dobre volje i saradnje. U oblastima politika u kojima nema operativnih regionalnih struktura na koje bi se mogao osloniti, Savjet za regionalnu saradnju daje na raspolaganje svoje koordinacione mehanizme kako bi

prikupio prijedloge i strukturirao procese.

Implementacija i monitoring Strategije će biti zajednička odgovornost, zajednički zadatak vlada JIE i izvjesnog broja regionalnih struktura i tijela povezanih sa ovim strukturama, koje imaju odgovornosti u određenim oblastima. Implementacija i praćenje Strategije za JIE do kraja 2020. će u većini slučajeva zahtijevati razrađen mehanizam za razgraničavanje odgovornosti za koordinaciju između nacionalnih državnih institucija i regionalnih tijela i struktura. Kako bi se osiguralo efikasnije upravljanje i bolja koordinacija, predviđeno je da vlade zemalja JIE pojedinačno imenuju Nacionalne koordinate da nadgledaju implementaciju reformske agende u svojim zemljama i da koordiniraju implementaciju zajedničkih regionalnih mjera sa koordinatorima ostalih zemalja.

3. Stubovi novog razvojnog modela

3.1. Integrirani rast

Strategija ima za cilj dublje regionalne trgovinske i investicione veze...

Zemlje Jugoistočne Evrope su ostvarile znatni napredak u integraciji u evropsku i globalnu ekonomiju, kao i u jačanju svojih uzajamnih regionalnih veza. Od nastupanja ekonomske krize 2008. godine, Sporazum o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi (CEFTA) je postao ključan za osiguravanje otvorenih regionalnih tržišta kojima se može ostvariti pristup.⁵ Strane ugovornice CEFTA sporazuma su napravile važan korak ka produblivanju regionalne saradnje, uspješno zaokruživši ukidanje tarifa za robe i značajnu liberalizaciju trgovine poljoprivrednim proizvodima. CEFTA pruža ambicioznu agendu ne samo za liberalizaciju trgovine robama i uslugama već i u pogledu olakšavanja trgovine, eliminacije netarifnih barijera i ostalih oblasti kao što su investicije, javne nabavke, zaštita prava intelektualne svojine, konkurencija i državna pomoć. Ova agenda predviđena Sporazumom se već pokazala kao pokretačka snaga u procesu pristupanja EU od strane svih članica CEFTA-e.

Cilj stuba integrisanog rasta je da se promovišu regionalne trgovinske i investicione veze i politike koje nijesu diskriminatorne, koje su transparentne, predvidljive i koje unapređuju protok roba, investicija, usluga i ljudi u Regionu. Ovo takođe doprinosi daljoj integraciji regiona u evropsku i globalnu ekonomiju kroz poboljšano učešće u međunarodnim snabdjevačkim lancima, na temelju poboljšane međunarodne konkurentnosti podržane produbljenom regionalnom trgovinom i novim investicijama.

Strategijom je postavljen ambiciozni cilj ekspanzije unutarregionalne trgovine robama i ukupnog priliva SDI u region do 2020. godine.

Uokvireni tekst 2.

Stub–integrirani rast: glavni ciljevi do kraja 2020. god.

(u odnosu na 2010. god)

Porast unutarregionalne trgovine robama u JIE za više od 140%

Porast u celokupnom godišnjem prilivu SDI u regionu najmanje za 160%

... u pravcu podrške izvozno orijentisanom i stranim direktnim investicijama vođenom vidu rasta u Jugoistočnoj Evropi ...

Ovi ciljevi su tijesno povezani sa ukupnim strateškim ciljevima, kojima je predviđeno, između ostalog, da ukupni trgovinski promet (robe i usluge) bude više nego udvostručen tokom istog perioda. Ovo su važni sastavni elementi vizije zasnovane na snažnoj promociji regionalne trgovine i investicija u pravcu podrške ekonomskom rastu i otvaranju radnih mjesta u Regionu.

Aktivnošću na postizanju dogovorenih ciljeva će se težiti da se otklone preostale unutarregionalne trgovinske barijere, da se promoviše čvrsta posvećenost slijeđenju programskih politika kojima se poržava skok SDI, insistira na uvođenju dodatnih mjera za olakšavanje trgovine, i unapređuje slobodno kretanje kvalifikovane radne snage. Koordinirani regionalni naponi i naknadna implementacija na nacionalnom nivou su preduslovi koji daju očekivanu podršku unutarregionalnoj

⁵ Prvog jula 2013, nakon pristupanja EU, članstvo Hrvatske u CEFTA-i je okončano. Trenutno, CEFTA ima 7 članica, koje su sve učesnice Strategije za JIE do kraja 2020, sa izuzetkom Moldavije.

trgovini pritom povećavajući atraktivnost ulaganja u Region.

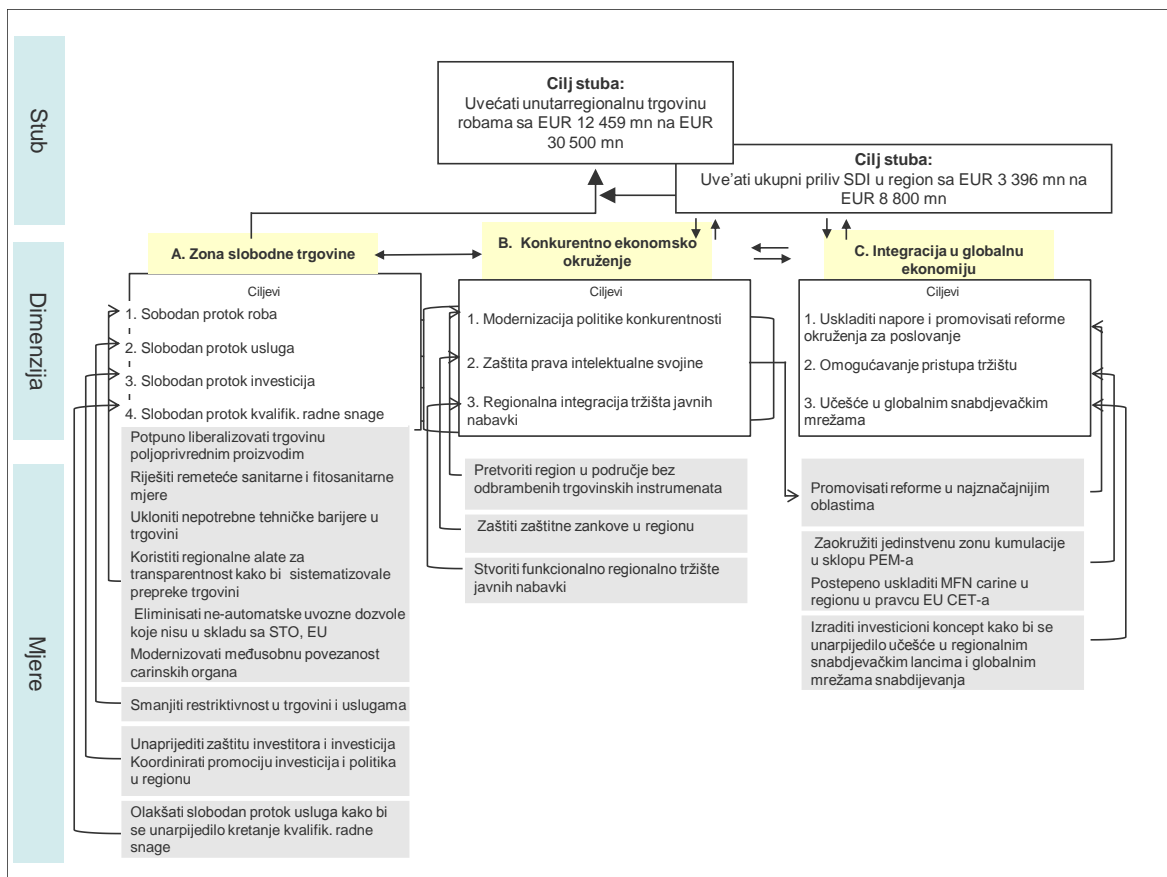
Znatni napredak je već ostvaren u regionu JIE kako bi se osigurao slobodan protok roba. Tarife i kvote su već u potpunosti otklonjene za trgovinu industrijskim proizvodima i u velikoj mjeri za trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Potpuna liberalizacija trgovine robama se očekuje 2014. godine, a onda će fokus biti na liberalizaciji trgovine uslugama, i olakšavanju trgovine robama, eliminisanjem netarifnih barijera i pojednostavljenjem procedura povezanih sa trgovinom.

Jačanje konkurentnog ekonomskog okruženja u Regionu je od ključne važnosti za podršku slobodnom protoku roba i usluga kao i za omogućavanje jednakih šansi kod olakšavanja upliva SDI. Glavna pitanja koja treba riješiti u agendi integrisanog rasta su trgovinski aspekti pravila konkurencije, prava intelektualne svojine i javne nabavke. Dakle, to su oblasti u kojima bi ubrzano usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i međunarodnim pravilima imalo direktni pozitivni uticaj na promociju regionalne trgovine i investicija.

Perspektiva integrisanog rasta omogućava da se zajedničke šanse traže i van regionalnih sporazuma o slobodnoj trgovini kao i da se tržišni pristup postojećim i potencijalnim izvoznim destinacijama Regiona unaprijedi. Sa ciljem ubrzavanja dalje integracije u globalnu ekonomiju, regionalna inicijativa će se ciljano usmjeriti ka regionalnim snabdjevačkim lancima sa najvećim potencijalom za učešće u globalnim mrežama snabdjevanja.

Slika 2

Dijagram stuba integrisanog rasta

... kroz napore u ključnim dimenzijama

Dimenzija A 'Zona slobodne trgovine'

Potpisivanjem CEFTA 2006 sporazuma, 19. decembra 2006. godine stvoreni su uslovi za uspostavljanje zone slobodne trgovine u Jugoistočnoj Evropi. Od tada, slobodan protok industrijskih roba je postao realnost, budući da su tarife i kvote ukinute. Dodatni naponi su uloženi kako bi bile ukinute preostale tarife i kvote na trgovinu poljoprivrednim proizvodima do 2014. godine. Nadalje, jezgro napora u sklopu dimenzije „Zone slobodne trgovine“ će biti usmjereno ka olakšavanju trgovine i liberalizaciji trgovine uslugama među državama članicama CEFTA-e.

SDI su bile ključni faktor ekonomske modernizacije u Centralnoj Evropi, i očekuje se da odigraju slično važnu ulogu u regionu JIE. Kako bi se u privukle nove investicije, Region će uz uspostavljanje slobodnog i otvorenog investicionog režima u čitavom regionu, povećati konkurentnost olakšavanjem slobodnog protoka proizvodnih faktora (roba, usluga i ljudi), te promovišući dalju integraciju regionalnih tržišta.

Strategijom JIE 2020 je predviđeno sljedeće:

Ključne strateške aktivnosti u dimenziji A 'Zona slobodne trgovine'⁶

- *Liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima eliminisanjem preostalih tarifa i kvota.*
- *Eliminacija narušavajućih netarifnih (sanitarnih i fitosanitarnih) barijera i nepotrebnih tehničkih barijera za trgovinu*
- *Olakšavanje trgovine korištenjem alata transparentnosti i pojednostavljenjem procedura u vezi sa trgovinom*
- *Unapređenje povezanosti carina uvođenjem kompjuterizovanih metoda u regionalnu trgovinu*
- *Liberalizacija unutarregionalne trgovine uslugama smanjenjem restriktivnih mjera i politika*
- *Omogućavanje slobodnog toka investicija putem koordinacije investicionih politika i promocije investicija i boljom zaštitom investitora i investicija*
- *Omogućavanje slobodnog protoka eksperata, profesionalaca i kvalifikovane radne snage.*

⁶ Kompletan i detaljan skup mjera i instrumenata Strategije za JIE do kraja 2020. je sadržan u Tabeli 4 Aneksa.

Uokvireni tekst 3.

Primjer aktivnosti: Olakšavanje trgovine posredstvom Ovlaštenih ekonomskih operatera (AEO)

Koncept "ovlaštenog ekonomskog operatera" je relativno nov za carinske organe. AEO programi predviđaju razna pojednostavljena carinskih procedura i naročita pojednostavljena carinskih kontrola u vezi sa bezbjednošću i sigurnošću. Posredstvom AEO programa, carinski organi su sposobni da fokusiraju svoje kontrole na rizičnije operatere i transakcije, dok ekonomski operateri trguju u potpunosti u skladu sa carinskim i ostalim relevantnim zakonima i procedurama, ostvarujući korist od pojednotavljenja. AEO koncept je dio Carinskog kodeksa EU, i prenošenje tih odredbi u nacionalne carinske zakone je zahtjev koji nalaže process pristupanja EU. Stoga, većina strana CEFTA-e su prenijele relevantne odredbe Carinskog kodeksa EU u nacionalnu legislativu. Takav usklađeni napredak u usklađivanju sa EU stoga omogućava našim zemljama jako uporište na kojem CEFTA AEO program može da se izgradi. Izrada CEFTA AEO programa u skladu sa EU će pomoći da se olakša regionalna trgovina putem pojednostavljenja carinskih procedura bez kočenja efikasnosti i ometanja sigurnosnih i bezbjednosnih kontrola. Olakšavanje trgovine pojednostavljenjem procedura nije samo jedan od glavnih ciljeva stuba integrisanog razvoja Strategije za JIE do kraja 2020, već je i jedna od obaveza koje proizilaze iz CEFTA sporazuma.

Izrada CEFTA AEO programa u skladu sa EU nalaže određeni broj postupnih aktivnosti na nacionalnom i regionalnom nivou. Kao svaki drugi regionalni sporazum o međusobnom priznavanju, CEFTA AEO programom bi se inicijalno zahtijevala harmonizacija relevantne legislative svih zemalja koje će potpisati ovaj sporazum. Prva faza usklađivanja u vezi sa AEO legislativom je uvelikoj mjeri dovršena u većem dijelu CEFTA članica, zahvaljujući procesu pristupanja EU. Otpočinjaje implementacije AEO programa će zahtijevati izvršenje skupa tehničkih koraka i usvajanje proceduralnih smjernica, naročito za ekonomske operatere, kako bi se pripremili za implementaciju. Paralelno, CEFTA članice mogu da se sporazumiju u okvirima CEFTA-e da međusobno priznaju AEO ostalih CEFTA članica. Ovim sporazumom, CEFTA članice neće samo promovisati regionalnu trgovinu olakšavanjem trgovine, već će se pripremiti dodatno za svoje eventualno pristupanje EU kojim se zahtijeva od svake zemlje pristupnice da prizna sve AEO u EU danom svog

Dimenzija B 'Konkurentno ekonomsko okruženje'

Ova dimenzija se bavi pitanjem omogućavanja konkurentnog ekonomskog okruženja putem jačanja sinergija između trgovine i onih oblasti koje su najviše povezane sa trgovinom: pravila konkurencije, javne nabavke i prava intelektualne svojine.

Plan aktivnosti u domenu pravila konkurencije uključuje pretvaranje Regiona u područje bez odbrambenih trgovinskih instrumenata, kada usklađivanje sa relevantnom pravnom tekovinom EU bude završeno. Sličan pristup treba preduzeti za zaštitne znakove (*trademark*) kao prava intelektualne svojine koja su najviše povezana sa trgovinom i investicijama. Aktivnosti će toga biti fokusirane na jačanje zaštite zaštitnih znakova širom Regiona.

CEFTA propisuje obaveze za države članice da liberalizuju svoja tržišta javnih nabavki. Odnosne izmjene i dopune zakona kojima se omogućava cjenovna nediskriminacija su završene 2010. godine. Dodatni naponi su potrebni kako bi se eliminisale potencijalne ulazne barijere na tržištima i kako bi se spriječile diskriminatorne prakse.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji B 'Konkurentno ekonomsko okruženje'

- *Ojačati pravila konkurencije kreirajući područje bez odbrambenih trgovinskih instrumenata u Regionu*
- *Ojačati zaštitu zaštitnih znakova širom Regiona*
- *Kreirati u potpunosti liberalizovano tržište javnih nabavki u regionu*

Dimenzija C 'Inegracija u globalnu ekonomiju'

Unaprijeđeni tržišni pristup je preduslov uspješne integracije u svjetsku ekonomiju. Evropska unija je najveći trgovinski partner svih zemalja u Regionu. Ostali važni partneri su države Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu (EFTA), Turska i Rusija. Države članice CEFTA-e trenutno imaju koristi od

kumulacije aranžmana o porijeklu raznovrsnog opsega, u skladu sa svojim postojećim bilateralnim sporazumima o slobodnoj trgovini. U cilju postizanja ambicioznih ciljeva u domenu trgovine i investicija, unaprijeđeni tržišni pristup vodećih trgovinskih partnera je od ključne važnosti za sve zemlje Regiona.

Region je u procesu pridruživanja jedinstvenoj zoni dijagonalne kumulacije koja će biti uspostavljena Pan-euro-mediteranskom konvencijom (PEM) 2015. godine. Kada proces bude završen, moguće je da će se kreirati preferencijalni pristup ne samo za postojeće izvozne destinacije već i za ostala tržišta u takozvanom PEM Regionu. Dalja integracija u globalnu ekonomiju bi mogla takođe da se postigne približavanjem MFN carinskih stopa Zajedničkoj eksternoj tarifi EU, ukoliko je to opravdano interesom odnosnih ekonomija Regiona.

Ovom se dimenzijom takođe nastoji ostvariti korist od ekonomije razmjera i/ili specijalizacije u regionu, time omogućivši učešće u globalnim snabdjevačkim lancima. Veliki napori će biti uloženi u koordinaciju relevantnih državnih politika, npr. trgovinske, proaktivne industrijske, investicione politike itd.

Otklanjanjem trgovinskih i investicionih barijera, djelotvornom koordinacijom relevantnih vladinih politika i usklađivanjem napora sa Upravljanjem usmjerenim na rast, agenda Integrisanog rasta u cjelini će doprinijeti u velikoj mjeri unapređenju poslovne klime u Regionu.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji C 'Integracija u globalnu ekonomiju'

- *Unaprijediti tržišni pristup kroz kompletiranje jedinstvene zone dijagonalne kumulacije, u sklopu PEM-a i harmonizaciju MFN carina u regionu sa EU CET-om*
- *Uspostaviti investicioni koncept kako bi se unaprijedilo učešće u regionalnim snabdjevačkim lancima i globalnim mrežama za snabdijevanje*
- *Uskladiti napore na unapređenju poslovnog okruženja i promovisati reforme poslovne klime*

3.2 Pametni rast

Jugoistočna Evropa ima potencijal da izgradi novu konkurentnu prednost...

Kako bi obezbijedio perspektivu dugoročnog ekonomskog rasta, Region traži način da promijeni svoj razvojni put ka povećanju vrijednosti proizvoda, napravivši otklon od jeftine radne snage ka drugim izvorima konkurentnosti. Pametni rast treba da se njeguje u okviru „ekonomije zasnovane na znanju“ – ekonomije zasnovane na proizvodnji, distribuciji i upotrebi znanja i informacija. Nekoliko sastavnih elemenata je potrebno za ovu transformaciju u regionalnim ekonomijama: investicije u istraživanje i inovacije, infrastruktura znanja i informaciona infrastruktura, obrazovanje, obuka, podrška kreativnim industrijama i novim strukturama u menadžerskom radu je od ključne važnosti u podsticanju pametnog rasta. Transformacija nacionalnih naučnih i inovacionih sistema u regionu ka modernom modelu trostruke spirale (*triple helix*) je od vitalne važnosti za proizvodnju i širenje novog znanja i za odgovarajuće investicije u znanje.

...vođenu znanjem i inovacijama i zasnovanu na ljudskom kapitalu

Središnji cilj stuba Pametnog rasta je promovisanje inovacija i unapređenje rasta vođenog znanjem u regionu. Oni se smatraju glavnim izvorom konkurentske prednosti i kreiranja dodatne vrijednosti u budućnosti. Strategija za JIE do kraja 2020. postavlja porast od 32% u prosječnoj produktivnosti radne snage u odnosu na 2010, kao glavni cilj u sklopu ovog stuba. Ovaj porast produktivnosti treba da bude praćen porastom od 18% u broju visokokvalifikovanih u radnoj snazi (uokvireni tekst 4). Oba ova cilja podržavaju i logički su povezani sa opštim strateškim ciljevima Strategije za JIE do kraja 2020.

Uokvireni tekst 4.

Stub – Pametni rast: glavni ciljevi do kraja 2020. god. (u odnosu na 2010. god)

Porast BDP po zaposlenom za 32%

Kako bi se postigli ovi ciljevi, zemlje JIE su identifikovale ključne prioritetne aktivnosti koje su se posvetili da preduzmu u četiri glavne oblasti politike. Strategijom se naglašava da budućnost regiona zavisi od uspjeha zemalja JIE u uspostavljanju povoljnog okruženja i adekvatnih propratnih uslova za ubrzani razvoj ekonomije znanja. Strategija za JIE do kraja 2020. takođe identifikuje skup konkretnih aktivnosti, instrumenata i mjera koje će zemlje slijediti kako bi postigle ove ciljeve.

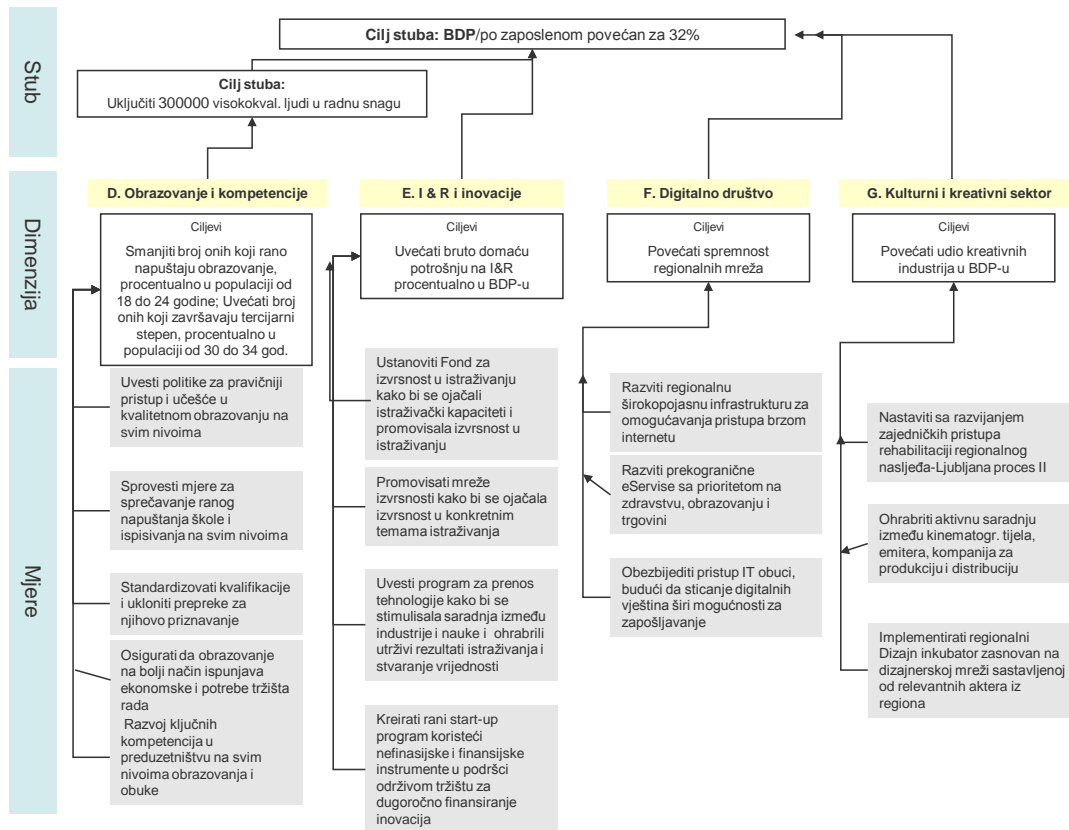
Četiri dimenzije politika se bave ciljevima ovog stuba. Dimenzije (i) istraživanje i razvoj i inovacije, (ii) digitalno društvo, i (iii) kultura i kreativni sektor doprinose uvećanju BDP-a po zaposlenom, dok (v) obrazovanje i kompetencije imaju za cilj i da povećaju udio visokokvalifikovanih ljudi u regionu. Dimenzija kulture i kreativnih sektora takođe podržava ostale tri dimenzije: kreativnost se treba razmijeti kao input u svim dimenzijama pametnog rasta. Kako bi se omogućilo odgovarajuće praćenje, konkretni ciljevi su predviđeni za svaku dimenziju. Ti ciljevi su ili kvantitativni, kao u slučaju dimenzija 'obrazovanje i kompetencije' i 'istraživanje i razvoj i inovacije' ili kvalitativni, kao u dimenzijama 'digitalno društvo' i 'kultura i kreativni sektor'.

Na nivou prioriteta i mjera, takođe postoji interakcija između različitih dimenzija. Naročito, veze među obrazovnim sistemima i tržištem rada treba da se ojačaju uz međusobne veze između inovacija vođenih biznisom, preduzetničkog učenja i vještina za mala preduzeća.

Uz to, uspostavljanjem djelotvornih politika o angažovanju dijaspore, zemlje mogu da se oslone na postojeću ekspertizu i znanje u okviru zajednica dijaspore porijeklom iz regiona kako bi pojačali pristup nedostajućim vještinama i znanju.

Slika 3

Dijagram stuba- pametni rast

Ljudski kapital i inovativno preduzetništvo oblikuju temelje ...

Dimenzija D 'Obrazovanje i kompetencije'

Ova dimenzija ima za cilj unapređenje regionalne osnove znanja i vještina i postavlja konkretne ciljeve u dva glavna domena: smanjenje broja onih koji rano napuštaju školovanje i obuku, i povećanje broja onih koji stižu tercijarni stepen obrazovanja. U pogledu prvog domena, Strategijom je predviđen niz aktivnosti i mjera za razvoj praktičnih kompetencija kroz učenje zasnovano na radu, standardizaciju kvalifikacija i uklanjanje prepreka za njihovo priznavanje, kao i edukacija nastavnika. U pogledu drugog domena, fokus je na povećanom učešću u edukaciji na svim nivoima i sprečavanju ranog napuštanja školovanja i ispisivanja sa studija. Ove aktivnosti će biti dodatno podržane uz jasan fokus na preduzetničkom učenju i kompetencijama za mala preduzeća.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji D 'Obrazovanje i kompetencije'

- Pojačati ravnopravan pristup i učešće u kvalitetnom obrazovanju na svim nivoima, u skladu sa

mjerama za nesmetano priznavanje kvalifikacija kojima se podržava mobilnost u JIE

- *Implementirati mjere na sprečavanju ranog napuštanja škole i ispisivanja i povećati broj onih koji završavaju školovanje na svim nivoima, tako doprinoseći inkluzivnosti i podstičući doživotno učenje*
- *Osigurati da sistemi obrazovanja i obuke na bolji način zadovoljavaju ekonomske i potrebe tržišta rada (i omogućavaju onima koji uče relevantne vještine na tržištu rada)*
- *Uvesti razvoj ključnih kompetencija u preduzetništvu u sve nivoe obrazovanja i obuke (kurikulum, obuka nastavnika, procjena)*

Uokvireni tekst 5.

Primjer aktivnosti: Uspostavljanje univerzalnog sistema obezbjeđivanja kvaliteta u obrazovanju u JIE

Obezbjeđivanje kvaliteta mora da se odvija u skladu sa programskim politikama u cilju povećanja kvaliteta i atraktivnosti obrazovanja, ali takođe i u skladu sa kretanjima povezanim sa većom autonomijom škola, uvođenjem novih finansijskih pristupa kojima se zahtijeva veća odgovornost, diversifikacijom pružalaca obuke, uključujući privatne, i kretanjima u obrazovanju nakon sekundarnog nivoa obrazovanja. Sve ovo čini obrazovne sisteme još više diversifikovanim i složenim. Štaviše, obrazovanje će takođe sve više biti pod budnim okom različitih aktera, partnera i klijenata.

Kao posljedica toga, mehanizmi i procedure za obezbjeđivanje kvaliteta su potrebni kako bi se osiguralo da se sistemi razvijaju u skladu sa strateškim ciljevima postavljenim Strategijom za JIE do kraja 2020, i da bi bilo moguće pratiti i ocijeniti napredak i moguće propuste kako bi se preduzele odgovarajuće korektivne mjere. Zbog toga zemlje JIE treba da razmotre skorije događaje u EU, naročito preporuku Savjeta o Evropskom referentnom okviru za obezbjeđivanje kvaliteta i povezanim indikatorima, alatima i procedurama.

Inicijalni zadatak biće revizija ukupne situacije u zemljama JIE u vezi sa praćenjem i evaluacijom kvaliteta obrazovanja. U tom kontekstu, treba takođe razmotriti kako je obezbjeđivanje kvaliteta razvijeno u visokom obrazovanju, u primjeni zahtjeva Bolonjskog procesa. Tom revizijom bi bili obuhvaćeni indikatori koji se već koriste ili su dostupni, u vezi sa onima koji su razvijeni u EU.

Nakon potpunog sagledavanja postojećih inicijativa u oblasti obezbjeđivanja kvaliteta u obrazovanju u zemljama JIE, univerzalni sistem obezbjeđivanja kvaliteta u JIE treba da se uspostavi. Taj sistem će biti razvijen kako bi se promovisao kvalitet u obrazovanju i obuci na svim nivoima, sistemskom i nivou organizatora obrazovanja, korištenjem Zajedničkog okvira za obezbjeđivanje kvaliteta EU i unapređenjem procedura samoprocjene. Nadalje, dogovoreni modeli (uključujući indikatore i procedure koje se tiču kombinovanja odgovarajuće samoprocjene i procedura eksterne evaluacije) će biti

Dimenzija E 'Istraživanje i razvoj i inovacije'

Kako bi se na djelotvoran način iskoristilo znanje na regionalnom nivou i kako bi se oslobodio inovativni potencijal, zemlje JIE treba da investiraju više u istraživanje i inovacije, određujući prioritete za investiranje uz direktnu mogućnost pokretanja generisanja bogatstva iz drugih dostupnih ekonomskih sredstava, doprinoseći "pametnoj specijalizaciji" regiona. Ovo zatim podrazumijeva unapređenje institucionalnih i reformi na nivou politika i preduzimanje strateškog investiranja u četiri oblasti: (i) Unaprijediti izvrsnost u istraživanju i produktivnost investiranjem u ljudski kapital za istraživanje; selektivno nadograđujući i na bolji način koristeći dostupnu infrastrukturu; unapređujući režim podsticaja za istraživanje; unapređujući "Bolonjski proces" i dalju integraciju u Evropsku istraživačku zonu. (ii) Olakšati saradnju između nauke i industrije i prenos tehnologije dodatnim usklađivanjem propisa o upravljanju intelektualnom svojinom u javnim istraživačkim organizacijama; razvijajući organizacije za prenos tehnologija (kao što su biroi za prenos tehnologija), finansijsku podršku za saradnju između nauke i industrije, i za razvoj programa provjere inovativnog koncepta; i izgrađujući tješnju, strukturnu saradnju sa poslovnom zajednicom promovisanjem 'aktivnosti na prenošenju znanja'. (iii) Promovisati inovacije u biznisu i inovativna *start-up* preduzeća, unapređenjem poslovnog okruženja, pružanjem mentorskih usluga i finansijske

pomoći tokom čitavog procesa realizacije inovacije (od prototipa i inicijalne faze do rasta i ekspanzije), i garantujući odgovarajuću ponudu tehnoloških/naučnih parkova i inkubatora koji bi uzeli pod svoje okrilje mlade firme. (iv) Ojačati upravljanje politikama istraživanja i inovacija na nacionalnom nivou, nastavljajući sa izgradnjom kapaciteta u ključnim institucijama; reformišući karijerno napredovanje kako bi se na bolji način nagradila izvrsnost u istraživanju, saradnja nauke i industrije i prenos tehnologije; reformišući upravljanje istraživačkim institutima kako bi se unaprijedili rezultati; povećavajući transparentnost, odgovornost i procjenu uticaja politika istraživanja i inovacija.

U ovoj oblasti, Strategija za JIE do kraja 2020. se naslanja na napore koje su zemlje JIE već ranije uložile u razvoj zajedničke Istraživačko-razvojne strategije za inovacije. Ovdje pomenuti instrumenti su izvučeni iz zajedničke Istraživačko-razvojne strategije i uvršteni u širi kontekst Strategije za JIE do kraja 2020. Regionalna istraživačko-razvojna strategija za inovacije na Zapadnom Balkanu obuhvata uspostavljanje regionalne platforme za istraživanje i inovacije pod nazivom WISE (Strategija za istraživanje i inovacije Zapadnog Balkana). Ova platforma će promovisati regionalnu saradnju i imaće za zadatak implementaciju Regionalne istraživačko-razvojne strategije za inovacije, istovremeno budući koordinator dimenzije istraživanja i razvoja i inovacija Strategije za JIE do kraja 2020.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji E 'I&R i inovacije'

- *Uspostaviti Fond za izvrsnost u istraživanju kako bi se ojačali istraživački kapaciteti i promovisala izvrsnost u istraživanju omogućavanjem stabilne, transparentne i na zaslugama zasnovane podrške istraživanju*
- *Promovisati mreže izvrsnosti kako bi se ojačala izvrsnost u konkretnim istraživačkim temama*
- *Uvesti program za prenos tehnologija kako bi se stimulisala saradnja između industrije i nauke, ohrabрили utrživi rezultati istraživanja i stvaranje vrijednosti*
- *Kreirati rani start-up program korištenjem nefinansijskih i finansijskih instrumenata kako bi se podržalo održivo dugoročno tržište za finansiranje inovacija*

... zasnovane na modernim informacionim i komunikacionim tehnologijama...

Dimenzija F 'Digitalno društvo'

Opšti cilj dimenzije 'Digitalno društvo' je da se dodatno unaprijedi saradnja na ekonomskom i socijalnom razvoju u Jugoistočnoj Evropi i da se realizuje puni potencijal informacionih i komunikacionih tehnologija kako bi se podstakle inovacije, ekonomski rast, regionalna konkurentnost i poboljšani kvalitet života.

Postoje značajne sličnosti e-JIE Agende+ i prioriteta EU - izgradnje jedinstvenog digitalnog tržišta, brzog i ultrabrzog pristupa internetu, interoperabilnosti i standarda, podižući povjerenje i bezbjednost, istraživanje i inovacije, unarpeđujući vještine digitalne pismenosti i inkluziju, i koristeći benefite informaciono-komunikacionih tehnologija za inkluziju najmarginalizovanijih slojeva društva.

Predloženi prioriteti i odgovarajuće predložene aktivnosti treba da se sagledavaju kao nastavak e-JIE Agende i e-JIE Agende+. Nekoliko glavnih aktivnosti su predviđene u sklopu ove dimenzije: (i) podrška inovacijama u javnom sektoru vođenim informaciono-komunikacionim tehnologijama u pravcu dalje modernizacije javne uprave; (ii) razvoj i povećanje nivoa interaktivnosti i pristupačnosti elektronskih javnih servisa i *on-line* dostupnost interoperabilnih javnih elektronskih servisa na nacionalnom nivou i u regionu JIE; (iii) razvoj regionalne širokopolasne infrastrukture u cilju pružanja pristupa brzom internetu za sve; (iv) unapređenje sigurnosti mreža i zaštita podataka u regionu JIE; (v) obuka u

oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija za javnu upravu i građane, i (vi) informaciono-komunikacione tehnologije za e-Inkluziju marginalizovanih grupa (žena, lica sa invaliditetom, lica iz ruralnog područja, siromašnih, Roma) i prenos znanja i vještina.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji F 'Digitalno društvo'

- *Izgraditi regionalnu širokopoljasnu infrastrukturu kako bi se omogućio pristup brzom internetu*
- *Razviti prekogranične eServise sa piroritetom na zdravstvu, obrazovanju, trgovini*
- *Obezbijediti pristup obuci u oblasti informacionih tehnologija, budući da sticanje digitalnih vještina uvećava mogućnosti za zaposlenje*

... i za unapređenje kreativnih industrija

Dimenzija G 'Kultura i kreativni sektor'

Percepcija kulturnog i kreativnog sektora kao zamajca razvoja u Jugoistočnoj Evropi je u veoma ranoj fazi u regionu. Uzimajući u obzir njihov potencijal kao izvora rasta, ovi sektori treba da postanu dio nacionalnih politika i dobiju institucionalnu podršku. Osjećaj vlasništva u sklopu postojećih nacionalnih ili regionalnih organizacija i institucija treba da bude pojačan. Imajući u vidu složenost kulturnog i kreativnog sektora i njihovu različitu razvijenost u zemljama Jugoistočne Evrope, višeslojna strategija i cjelovit pristup na regionalnom nivou su od ključnog značaja kako bi se u potpunosti iskoristio njihov postojeći potencijal.

Djelotvoran razvoj kulture i kreativnog sektora zahtijeva sprovođenje izvjesnog broja aktivnosti na raznim nivoima, naročito imajući na umu konkretne potrebe i elemente kreativne ekonomije. Jugoistočna Evropa, region sa nevjerovatno bogatim kulturnim nasljeđem koji je odavno rasadnik talenata i kreativnosti – što su ključni faktori razvoja kulturnog i kreativnog sektora, može imati koristi od harmonizovanog regionalnog pristupa. Strateško gajenje kreativnih industrija u Jugoistočnoj Evropi će pomoći da se unaprijedi turizam, rast MSP i preduzetništva, u konačnom poboljšavajući poslovnu atmosferu i klimu u regionu. Nadasve, 'kulturni i kreativni sektor' kao dimenzija igra ključnu ulogu u kreiranju i promociji regionalnog brenda.

Strategijom za JIE do kraja 2020. će se pružiti podrška kulturnom i kreativnom sektoru, te će se omogućiti porast njihovog doprinosa BDP-u i zapošljavanju. Usljed složenosti ove oblasti, fokus na mali broj prioriternih sektora i aktivnosti je od ključne važnosti.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji G 'Kultura i kreativni sektor'

- *Nastaviti sa razvojem zajedničkih pristupa rehabilitaciji regionalnog nasljeđa – Ljubljanski proces II*
- *Ohrabriti aktivnu saradnju između kinematografskih tijela, javnih emitera, kopanija za produkciju i distributera*
- *Implementirati regionalni Dizajn inkubator, zasnovan na dizajnerskoj mreži sastavljenoj od relevantnih aktera iz regiona*

3.3. Održivi rast

... Održivi rast zahtijeva održivu i pristupačnu transportnu i energetska infrastrukturu, konkurentnu ekonomsku bazu i ekonomiju zasnovanu na efikasnom korištenju resursa ...

Regionalni naponi na saradnji u oblasti održivog razvoja, integracije infrastrukture i konkurentnosti su proizveli značajne rezultate tokom prošle decenije. Energetska zajednica je uspostavljena kako bi pomogla da se na zemlje regiona proširi intrena energetska politika EU; Transportna opservatorija za Jugoistočnu Evropu (SEETO) je od ključne važnosti za identifikovanje regionalnih transportnih piroirteta a predstojeći Ugovor o transportnoj zajednici će pomoći da se uspostavi integrisano tržište za infrastrukturu i transport; saradnja u oblasti konkurentnosti kroz regionalne instrumente kao što su Investicioni komitet za Jugoistočnu Evropu pomaže da se uklone prepreke za tješnje direktne veze između nosilaca ekonomskih aktivnosti u reiognu.

Stub Održivog rasta ima za cilj da poveća rast i broj radnih mjesta kroz podršku jakoj, diversifikovanoj i konkurentnoj ekonomskoj bazi, da se ostvari bolja povezanost, održivost i efikasno korištenje resursa. Usljed prirode problema, složene intervencije za unapređenje efikasnosti, infrastrukture i pojačanje konkurentnosti javljaju se kao glavne komponente Strategije za JIE. Region treba da ostvari veliki proboj u ovoj oblasti udruživanjem snaga i zajedničkim kooperativnim naporom. Ove intervencije takođe moraju biti koordinisane sa potrebom prilagođavanja uticaju klimatskih pormjena, što takođe zahtijeva znatnu intervenciju u prostornoj organizaciji, upotrebi resursa i infrastrukturi.

Uokvireni tekst 6.

Stub – Održivi rast: glavni ciljevi do kraja 2020.
(u odnosu na 2010. god)

Uvećati broj novootvorenih preduzeća na godišnjem nivou sa 30 107 na 33 760

Strategijom su postavljeni ambiciozni ciljevi koje treba postići u sklopu stuba Održivog rasta (uokvireni tekst 6). Ovo je u skladu sa opštim ciljevima strategije i uključuje mjerljive ciljeve za otvaranje preduzeća (+12%) i razvoj izvoza po glavi stanovnika (2,3 puta). Ostali konkretni ciljevi su predmet dolje navedenih dimenzija.

Trenutno, nivo razvoja energetske efikasnosti, saobraćajne povezanosti i zaštite životne sredine se razlikuju od zemlje do zemlje regiona. Međusobna povezanost država i pristup lukama nijesu adekvatni za slobodan protok roba i ljudi. Efikasno korištenje resursa nastavlja da predstavlja izazov u Jugoistočnoj Evropi, i mada ovo je ovo dijelom rezultat specifičnih karakteristika ekonomskih struktura regiona, novi standardi životne sredine i bolje sprovođenje postojećih, zajedno sa investicijama u poboljšanje korištenja resursa mogu da počnu predstavljati rješenje za ovaj problem.

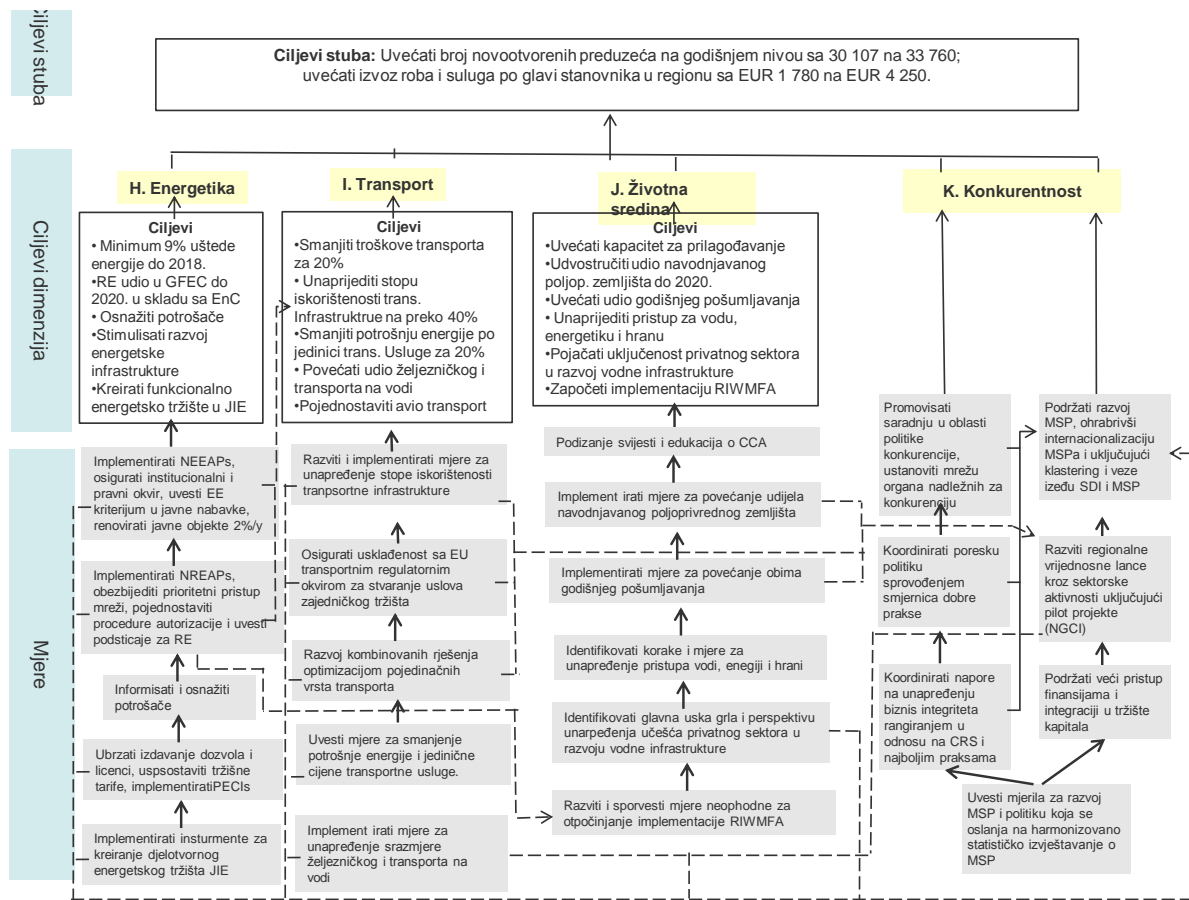
Neki od glavnih izazova koji oblikuju konkurentnost i preduzetništvo su otkriveni usljed relativno male veličine MSPa i njihovog nedostatka inovacija i internacionalizacije opisanih u EU dokumentu Akt o malom biznisu. Firme imaju tendenciju da budu orijentisane na lokalno tržište, gdje uslovi konkurentnosti ne mogu biti u potpunosti transparentni. Kada se standardi efikasnosti MSP ne smatraju odgovarajućim od strane konkurentnih tržišta i finansijskih institucija, njihova produktivnost ima tendenciju zaostajanja za njihovim potencijalnim konkurentima. Prelaz na saradnju koja je više međunarodnog karaktera i konkurencija bi poboljšali rezultate i u smislu rezultata i izvoza, tako podržavajući glavne ciljeve Strategije za JIE do kraja 2020.

Konkurentnost se može unaprijediti podrškom razvoja preduzeća putem koordinisanog pravnog, finansijskog i okvira politike, kao i kroz unaprijeđene korporativne veze. Neki drugi aspekti konkurentnosti su obuhvaćeni stubom Integrisanog rasta (olakšavanje trgovine, liberalizacija trgovine i investiciona klima) i stubom Pametnog rasta (politika biznis inovacija i obrazovanje). Održiva i pristupačna infrastruktura, kao i transparentni i koordinisani pravni i institucionalni okviri mogu da dodatno unaprijede poslovno okruženje za ekonomske aktere. U relativno malom i segmentiranom geografskom prostoru regiona JIE, ovi sulovi mogu najbolje da se uspostave međunarodno koordiniranom aktivnošću.

Strategija za JIE do kraja 2020. odražava posvećenost zemalja rješavanju konkretnih pitanja održivosti ...

Ciljevi stuba će biti ostvareni kroz četiri dimenzije (slika 4). Tri dimenzije energetike, transporta i životne sredine svaka obuhvataju glavne mjere za smanjenje energetske intenziteta, podršku modernizaciji transporta, povećanje efikasnosti resursa i unapređenje životne sredine na održiv način. Unapređenje ukupne energetske efikasnosti i smanjenje jedinične cijene goriva će imati uticaja na transportni sektor i postepeno smanjivati jediničnu cijenu transporta, što će zatim unaprijediti integraciju regiona u međunarodnu ekonomiju i stvoriti uslove za unutarregionalnu trgovinu. Uštede u ukupnoj potrošnji energije mogu proizvesti značajne benefite za životnu sredinu. Budući da se trenutno energetska situacija u regionu odlikuje više ugljenično intenzivnim karakterom nego što je to evropski prosjek i takođe mnogo intenzivnijim prisustvom konvencionalnih zagađivača, svako smanjenje ukupne potrošnje energije takođe smanjuje uticaj na životnu sredinu. Predviđenim mjerama bi se značajno smanjio rizik sa aspekta životne sredine i tako bi se pojačao rast BDP-a. Proboj u efikasnosti resursa bi predstavljao podršku konkurentnosti, smanjenjem troškova proizvodnje i negativnih ekoloških, socijalnih/zdravstvenih uticaja, kao i obezbjeđivanjem efikasnih transportnih kapaciteta i mogućnosti za nova preduzeća.

Dijagram stuba Održivog rasta

... kroz skup koordinisanih mjera politike

Četiri dimenzije Održivog rasta doprinose glavnim ciljevima, upravljanjem spoljnim rizicima po ekonomsku aktivnost i obezbjeđujući ekonomski rast i nova radna mjesta, na sljedeći način:

Štetni uticaj na životnu sredinu i štetni uticaj povezan sa klimatskim promjenama – ukoliko se nastavi emisija tradicionalnih zagađivača – imaju izgleda da unište ljudski i prirodni kapital u najproduktivnijim i najgušće naseljenim ekonomskim oblastima u regionu. Predviđeni blagi demografski rast zahtijeva značajno i brzo poboljšanje kada je u pitanju uticaj na životnu sredinu – to je nešto što je već predviđeno u kontekstu pristupanja EU. Vjerovatno je da ugljenična intenzivnost u regionu koči izvoznu konkurentnost i povećava rizik od klimatskih promjena koje utiču na zdravlje i životnu sredinu. Region je izuzetno osjetljiv na nestabilno snabdijevanje energijom i promjenljivost vremenskih prilika kada je u pitanju tražnja za energijom, što bi moglo da stopira komercijalnu aktivnost. Ovi rizici treba da budu pod kontrolom ukoliko želimo da ekonomski razvoj sagledan ovom Strategijom ima šansu.

Istovremeni uticaj koji je rezultat poboljšanja energetske efikasnosti, smanjenja energetskog siromaštva, boljeg upravljanja tražnjom i unaprijeđenog rada postojećih hidroelektrana ima izgleda da olakša integraciju regiona u evropsko energetsko tržište i pokaže održivost liberalizacije cjelokupnog tržišta predviđenu EnCT-om. Time će se smanjiti troškovi za energiju za domaćinstva i komercijalne korisnike, upravljajući se rizicima po energetsku bezbjednost i uvećati se konkurentnost lokalne industrije kao i potrošnja na lokalne robe i usluge.

Prelazak na transport vodenim putem i željeznicom (uključujući transport industrijske građe, hrane,

biomase i tečnog prirodnog gasa) prirodno je usredsređen na urbana područja, usljed koncentracije stanovništva i ekonomske aktivnosti. Uz unapređenje sveukupne transportne efikasnosti, omogućava se konkurentnost u drvenoj industriji, industrijama zasnovanim na biodiverzitetu i preradi hrane, kao i povezanim industrijama, što predstavlja buduću konkurentsku prednost regiona. Nove toplotne i strujne instalacije zasnovane na obnovljivoj energiji omogućavaju ekonomiju razmjere u željezničkom i transportu vodenim putem, čime se unapređuju trgovina i konkurentnost.

Transportni sistemi širom svijeta prolaze kroz brze promjene. Globalizacija je uzrokovala tražnju roba i usluga čime su unarprijeđena infrastruktura i efikasniji transportni sistemi postali preduslov za ekonomski razvoj. O ulozi transporta u ekonomskom razvoju se obično govori kada se govori o doprinosu prevoženja roba i ljudi u zemlji i inostranstvu. Baš kao što liberalizacija trgovine može da otvori nova tržišta za zemlje u razvoju, efikasni transportni sistemi i rute mogu da povećaju obim trgovine i kretanja ljudi, tako doprinoseći većem rastu. Adekvatni troškovi transporta, pouzdanost i kvalitet usluge su ključni faktori za unapređenje konkurentnosti izvoza. Korištenje raznih vrsta transporta i inegracija pojedinačnih vrsta transporta u svrhu njegovog nesmetanog odvijanja pogoduju trgovini i konkurentnosti.

Strategijom za JIE do kraja 2020. predviđene su neke konkretne mjere i intervencije za svaku od četiri dimenzije: energetika, transport, životna sredina i konkurentnost.

Dimenzija H – ‘Energetika’

Snabdijevanje energijom je temelj ekonomskog rasta i stoga, nestašica ili nemogućnost da se priušti energija postaje faktor ograničavanja ekonomskog razvoja. Jugoistočna Evropa, kao i zemlje članice EU i ostale zemlje širom svijeta, trenutno se suočava sa ogromnim izazovima u sektoru energetike. Potreba da se smanji naš karbonski otisak dok istovremeno povećavamo nivo potrošnje energije zahtijeva nova tehnološka rješenja, modernizaciju energetske sektora i intenzivniji i kvalitetniji dijalog sa našim susjedima. Treba da se uvedu novi tržišni mehanizmi koji će odgovarati obezbjeđivanju novih izvora energije.

Perspektiva rasta za region Zapadnog Balkana se znatno pogoršala tokom protekle tri godine (2010-2013). Ovim je ograničen fiskalni prostor u budžetima zemalja dostupan za dalje povećanje vrlo potrebnih investicija u infrastrukturu, uključujući investicije u sektor energetike. U ovim okolnostima, Jugoistočna Evropa će kao dio većeg evropskog tržišta trebati da identifikuje svoje prioritete u sektoru energetike, kako bi mogla da stimuliše svoj rast do 2020. i istovremeno postane efikasna ekonomija sa aspekta korištenja resursa i ekonomija koja se odlikuje niskom upotrebom ugljenika.

Zemlje regiona, potpisnice Ugovora o energetske zajednici su krenule putem reformi energetske tržišta i regionalne integracije, koje treba da se na odgovarajući način i pravovremeno implementiraju, kako bi se u potpunosti ostvarili njihovi benefiti: održive, sigurne i priuštive energetske usluge.

JIE je kao dio Energetske zajednice izradila svoju prvu Energetsku strategiju 2020, koja je usvojena na ministarskom savjetu oktobra 2012. godine.

Strategija za energetiku, između ostalog, ima tri razvijena scenarija: takozvane ‘trenutne trendove’; drugi scenario, ‘minimalni investicioni troškovi’ kojim se ispituje šta je neophodno učiniti kao bi se ostvario minimum za ispunjavanje potreba potrošača za energijom u potpunosti; konačno, i scenario niskih nivoa emisija/održivosti se takođe ispituje, a njime se pretpostavlja napredak regiona na putu održivog razvoja. Za svaki scenario, godišnji investicioni troškovi kao i troškovi ukupnog energetske sistema su izračunati za 2020, 2025. i 2030; takođe, u njoj su definisani ciljevi i aktivnosti, i sada preostaje izazov njihove implementacije sa krajnjim rokom 2020; Strategija za JIE do kraja 2020. ima za cilj podršku implementaciji relevantnih aktivnosti, koje proističu iz Strategije Energetske zajednice.

Strategijom za JIE do kraja 2020. se takođe predviđaju neke druge relevantne aktivnosti regionalne saradnje u oblasti energetike, kojima se uglavnom nadopunjuju aktivnosti Energetske zajednice u vezi sa jačanjem saradnje sa parlamentarcima, smanjenjem emisije gasova sa efektom zelene bašte i održivim energetske razvojem kroz implementaciju Regionalne inicijative za održiv energetske razvoj (SEDRI).

Prateći put održivog rasta EU, uzevši u obzir sve veći pritisak na resurse, i ciljeve energetske sektora, Strategijom za JIE do kraja 2020. je prepoznato sljedeće:

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji H – ‘Energetika’

- *Razviti i implementirati mjere za efikasniju upotrebu energije postizanjem minimuma od 9% uštede energije do 2018, u skladu sa svojim obavezama prema Energetskoj zajednici, usvajanjem Direktive o energetske uslugama 2009⁷.*
- *Sprovesti mjere za postizanje nacionalnog udijela obnovljive energije u bruto finalnoj potrošnji energije do 2020, u skladu sa ciljevima usvojenim 2012, Direktivom o obnovljivoj energiji⁸.*
- *Informisati i osnažiti potrošače kako bi se postigla promjena u ponašanju koja bi doprinijela priuštivosti i bezbjednosti.*
- *Razviti instrumente za kreiranje klime povoljne za investicije i stimulisati izgradnju energetske infrastrukture.*
- *Kreirati funkcionalno energetske tržište JIE koje bi pružilo priuštivo ali pozdano i cjenovno prilagođeno snabdijevanje; eliminisati subvencije u energetici i zamijeniti ih mjerama socijalne zaštite za ugrožene potrošače.*
- *Nadopuniti tekuću regionalnu saradnju u oblasti energetike*

Dimenzija I – ‘Transport’

U okviru transportne zone, Strategija za JIE do kraja 2020. postavlja neke ambiciozne ciljeve, uključujući: (i) smanjenje troškova transporta po jedinici transportne usluge za 20%, i smanjenje TEU⁹ troškova prevoza prema prosjeku u EU; (ii) unapređenje stope iskorištenosti transportne infrastrukture na preko 40% projektovanog kapaciteta; (iii) povećanje energetske efikasnosti smanjenjem potrošnje energije po jedinici transportne usluge za 20%; i (iv) povećanje udijela željeznikog/transporta vodenim putem u skladu sa ciljevima konkretnih zemalja koji će biti definisani nacionalnim akcionim planovima kao i pojednostavljenje vazdušnog transporta.

Transportna dimenzija Strategije temelji se na obavezama koje su zemlje dale u kontekstu Memoranduma o razumijevanju o regionalnoj transportnoj mreži iz 2004 (SEETO sveobuhvatna mreža) i izglednim obavezama u skladu sa predstojećim Ugovorom o transportnoj zajednici, koji ima za cilj uspostavljanje integrisanog tržišta za infrastrukturu i transport, i unapređenje transporta u regionu i u EU.

Strategija se dalje temelji na Jedinostvenom evropskom nebu (SES) i inicijativi o Zajedničkoj oblasti pružanja usluga (JSPA), u cilju kreiranja proaktivnih veza između regionalnih Agencija za civilno vazduhoplovstvo i pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi (ANSPs) i u skladu sa ključnim evropskim oblastima: bezbjednost, kapacitet, životna sredina i ekonomičnost.

⁷ Odluka ministarskog savjeta (http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/ENERGY_EFFICIENCY)

⁸ Odluka ministarskog savjeta iz oktobra 2012. (<http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1766219.PDF>)

⁹ TEU ili jedinica ekvivalentna sa dvadeset stopa odnosi se na obim tereta ekvivalentan standardnom 20-stopnom kontejneru.

Uz to, transportna strategija je formulisana radom Komisija za rijeke Dunav i Savu i Strategijom EU za region Dunava, i takođe predviđa dalju integraciju intermodalnih aspekata. Konačno, fokusira se na buduće transportne potrebe, korištenjem modernog upravljanja transportom i telekomunikacionim mogućnostima (poput GALIELO). Intervencija u oblasti transporta na kraju ima za cilj obezbjeđivanje opipljive podrške rastu unutarregionalne trgovine i njene integracije u globalnu ekonomiju (predviđeno u sklopu stuba Integrisanog rasta) smanjenjem troškova transporta, koji su trenutno najveća prepreka trgovini.

Razvoj SEETO sveobuhvatne mreže, do dostizanja TEN-T standarda sa ciljem privlačenja međunarodnih saobraćajnih tokova i uvećanja regionalne mobilnosti u mreži ostaje preovlađujući cilj regionalne transportne saradnje zaključene pod okriljem SEETO. SEETO sveobuhvatna mreža je nedavno potvrđena kao TEN-T sveobuhvatna mreža u Jugoistočnoj Evropi. Uz to, transportna infrastruktura treba da bude takođe podržana efikasnim sistemima integrisanog upravljanja saobraćajem. Stoga, dalja integracija transportnog sistema JIE u evropski ostaje prioritet u regionu na duži rok. Primjena tržišnih pravila u oblasti transporta, uklanjanje prekograničnih uskih grla i nefizičkih barijera transportu, kao i unapređenje pravila i praksi u oblasti bezbjednosti saobraćaja, su važna pitanja za pojednostavljenje transporta.

Dugoročni cilj Strategije je da se obezbijede transportne usluge koje su priuštive, pouzdane i održive i istovremeno izgrađujući konkurentniju ekonomiju, uz efikasno korištenje resursa, štiteći životnu sredinu i smanjujući emisije.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji I – ‘Transport’

- *Razviti i implementirati mjere na unapređenju stope iskorištenosti transportne infrastrukture SEETO sveobuhvatne mreže uklanjanjem fizičkih i ne-fizičkih uskih grla i nepotrebnih tehničkih prekograničnih barijera*
- *Osigurati usklađivanje sa EU transportnim regulatornim okvirom za kreiranje zajedničkih tržišnih uslova i bezjednosnih standarda u regionu*
- *Razviti kombinovana rješenja optimizacijom individualnih transportnih modela i fokusom na energetski efikasne i sa aspekta životne sredine pogodne modele transporta*
- *Uvesti mjere za smanjenje potrošnje energije i cijene jedinične transportne usluge*
- *Predstaviti mjere na unapređenju razmjere željezničkog i saobraćaja na vodi, podsticati liberalizaciju željezničkih servisa i otvoriti tržište željeznice za konkurenciju*
- *Unaprijediti aktivnosti u avio transportu i saradnju u vazduhoplovnom saobraćaju u regionu i implementirati JSPA inicijativu u cilju pojednostavljenja avio saobraćaja.*
- *Povećati upotrebu Inteligentnog transportnog sistema u transportnom sektoru.*

Dimenzija J – Životna sredina

Znatna podložnost regiona klimatskim promjenama i emisijama konvencionalnih zagađivača zahtijeva opsežnu aktivnost kako bi se prilagodili klimatskim promjenama u cilju postizanja društva i ekonomije koji su otporniji na klimatske promjene. Pristup zasnovan na prilagođavanju zajednice klimatskim promjenama ima za cilj ubrzavanje i olakšavanje podizanja kapaciteta za prilagođavanje u regionu, intenziviranje edukacije, podizanje svijesti i praktične aktivnosti koje vode smanjenju uticaja klimatskih promjena, sa posebnim fokusom na najmanje razvijene zajednice i najugroženije ciljne grupe. Imajući na umu prepoznate regionalne prioritete u oblasti hrane i turizma, jasno je da mjere prilagođavanja klimatskim promjenama u vezi sa navodnjavanjem i pošumljavanjem imaju ključnu ulogu.

Poljoprivredno zemljište za navodnjavanje je fragmentirano, uglavnom ga koriste mali poljoprivredni proizvođači kao vlasnici zemljišta, lokacije sa dostupnom vodom za navodnjavanje su često nepodesne i poljoprivredni proizvođači nijesu obučeni da koriste moderne sisteme za navodnjavanje. Uz potrebne investicije, to su glavni razlozi zašto se samo ograničene površine poljoprivrednog zemljišta navodnjavaju. Navodnjavanje je važno ne samo kako bi se povećao prinos već i kako bi se poboljšao kvalitet poljoprivrednih proizvoda, povećala zaposlenost i prihodi kroz izvoz, te ojačala sigurnost snabdijevanja hranom.

Kako bi se prilagodili izmijenjenim klimatskim uslovima, neophodno je obezbijediti dovoljnu količinu vode za izgradnju sistema za navodnjavanje na poljoprivrednom zemljištu pogodnom za navodnjavanje. Region planira da udvostruči udio navodnjavanog poljoprivrednog zemljišta do 2020, što je ambiciozan ali realan cilj. U tom smislu, neophodno je dovršiti izgradnju lokalnih sistema za navodnjavanje i mikro-akumulacija, ali i unaprijediti/proširiti infrastrukturnu mrežu tamo gdje sistemi za navodnjavanje već postoje kako bi se voda učinila dostupnom svim poljoprivrednim proizvođačima. Izgradnja niskonaponske strujne mreže je neophodna kako bi se obezbijedilo bezbjedno i jeftino navodnjavanje.

Od ogromnog je značaja melioracija devastiranih šuma i čestara, pospješivanje ponovnog pošumljavanja i pošumljavanja neiskorištenog zemljišta. Nove šume će biti novi ugljeni rezervoar; štitiće područje od vjetrova i erozije; unaprijediti mikroklimu, ekosistem i kvalitet podzemnih voda; povećati broj novootvorenih radnih mjesta i kreirati brojne ekonomske, ekološke i socijalne benefite.

Zemlje JIE djeluju u oblasti upravljanja vodenim resursima koristeći Okvirnu direktivu o vodama EU (EU WFD) kao glavni instrument koji je prenesen u njihove pravne sisteme i implementira se sa različitim stepenom uspješnosti. Implementacija EU WFD u JIE predstavlja naročiti izazov u vezi sa upravljanjem vodom i životnom sredinom na nacionalnom nivou uključujući, ali se ne ograničavajući, na sljedeće: poteškoće u pripremi i implementaciji planova upravljanja; nedostatak koordinacije među sektorima nadležnim za upravljanje vodenim resursima; troškovi infrastrukture neophodne za implementaciju mjera; nedostatak projektantskih, implementacionih i kapaciteta za praćenje; činjenica da se baseni protežu preko granica vodi do potrebe za unaprijeđenom saradnjom među zemljama u pravcu upravljanja tim basenima itd.

Nedavno, EU je započela rad u oblasti novog pristupa u oblasti voda, energije i hrane za upravljanje vodenim resursima kao sredstvom za prevazilaženje povezanih izazova. Ovo posljednje se javilo usljed činjenice da međusobne veze između sektora vode, energije i hrane nijesu uzete u obzir dok su odnosne institucije pripremale svoje sektorske planove.

Odgovarajuću pažnju treba posvetiti pomaganju zemljama u održivom upravljanju vodnim resursima i održivoj proizvodnji hidroenergije i hrane. U tom smislu, neophodno je ispitati mogući interes EU i/ili međunarodnih organizacija za pružanje pomoći zemljama JIE u implementaciji konkretnih aktivnosti u tom pogledu, npr. mapiranje voda, energije i hrane u pilot basenima i unošenje odgovarajućih elemenata u revidirane planove za upravljanje rječnim basenima (u skladu sa EU WFD, planovi se revidiraju svakih šest godina). UNECE trenutno priprema metodologiju za mapiranje voda, energije, hrane i životne sredine u prekograničnim basenima. Takođe je neophodno procijeniti nivo implementiranosti EU WFD kod nacionalnih kao i transnacionalnih basena, identifikovati pomoć potrebnu za zemlje u unapređenju implementacije i ispitati mogućnost pokretanja političkih procesa u sklopu Savjeta za regionalnu saradnju za unapređenje saradnje u JIE u oblasti upravljanja prekograničnim vodnim resursima.

Od ključne je važnosti povećati nivo razumijevanja zemalja JIE o okruženju koje omogućava učešće privatnog sektora u finansiranju vodne infrastrukture, uključujući povezane mogućnosti i izazove, procijeniti spremnost zemalja JIE da se angažuje prirodni sektor i identifikuju ključna uska grla i

perspektive u procesu, podijele iskustva među zemljama i različitim okvirima za upravljanje vodnim resursima.

Rezultati prethodno pomenutih aktivnosti u oblasti integrisanog upravljanja vodnim resursima (IWRM) će biti važni inputi u pripremi Regionalnog okvirnog sporazuma o integrisanom upravljanju vodama (RIWMFA). Nadograđujući primarni proces u regionu uključujući (EU WFD), Konvenciju o vodama UNECE-a (WC) i konvencije Unije za Mediteran (UfM), uz tijesne konsultacije sa zemljama regiona uključujući državne i ostale aktere, najprije iz sektora vode, životne sredine, energetike i poljoprivrede, RIWMFA će biti izrađen i potpisan. Štaviše, njegova implementacija će početi do 2020. godine

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji J - 'Životna sredina'

- *Povećati kapacitet adaptacije podizanjem svijesti i edukacijom o prilagođavanju klimatskim promjenama*
- *Razviti i sprovesti mjere kojima se povećava udio navodnjavanog poljoprivrednog zemljišta*
- *Razviti i sprovesti mjere za povećanje obima godišnjeg pošumljavanja*
- *Identifikovati korake i mjere neophodne za unapređenje pristupa u oblasti vode, energije i hrane na nacionalnom i prekograničnom nivou i istražiti mogućnost za pokretanje političkog procesa u sklopu Savjeta za regionalnu saradnju za unapređenje saradnje u JIE u oblasti prekograničnog upravljanja vodnim resursima (TWRM)*
- *Povećati nivo razumijevanja u zemljama JIE o okruženju koje omogućava učešće privatnog sektora u finansiranju vodne infrastrukture i identifikovati ključna uska grala i perspektive u tom procesu*
- *Razviti i sprovesti mjere neophodne za otpočinjanje implementacije Regionalnog okvirnog sporazuma o integrisanom upravljanju vodama*

... i unapređenje konkurentnosti zajedničkim međunarodnim aktivnostima

Dimenzija K 'Konkurentnost'

Dimenzija 'Konkurentnost' obuhvata sedam oblasti, koje obuhvataju različite aktivnosti. Svaka obuhvata nekoliko mjera implementacije. Ciljevi, direktno podržavajući ciljeve stubova, su takođe međusobno povezani (Slika 4). Regionalna koordinacija u oblasti korporativne društvene odgovornosti, politika konkurentnosti i poreska politika podržavaju razvoj politike MSP i pristup finansijama. Veze projektuju benefite od ovih poboljšanja i takođe će regionalnim aktivnostima dodati novu dimenziju razvijajući pilot projekte u tri odabrane ekonomske aktivnosti. Sve ove aktivnosti doprinose i nadopunjuje ih koordinacija regionalnih MSP politika u pravcu intenziviranja saradnje. Uticaj mjera će biti verifikovan revizijama zasnovanim na unaprijeđenom prikupljanju podataka.

Ključne aktivnosti Strategije u dimenziji K 'Konkurentnost'

- *Razviti regionalne aktivnosti na podršci razvoja MSP, uključujući klastering i veze između SDI-MSP*
- *Unaprijediti regionalne vrijednosne lance kroz konkretne sektorske aktivnosti*
- *Regionalne aktivnosti na podršci većem pristupu finansijama*
- *Revizija razvoja MSP i politike, zasnovana na harmonizovanoj MSP statistici*
- *Poboljšati integritet poslovanja kroz koordinirane napore*

- Unaprijediti regionalnu saradnju u oblasti politike konkurencije
- Unaprijediti koordinaciju politika u oblasti poreske politike
-

Uokvireni tekst 7.

Primjer aktivnosti: Unapređenje regionalnih vrijednosnih lanaca kroz Inicijativu za konkurentnost nove generacije

Jačanje konkurentnosti je postalo glavni izazov za Zapadni Balkan. Uprkos prednostima regiona u smislu blizine evropskih tržišta, ekonomije Zapadnog Balkana su ugrožene u konkurentskom smislu od strane ekonomije niskih zarada. Kako rastu troškovi radne snage u regionu, konkurentnost sve više postaje teško održati. Izbjegavaje zamke konkurentnosti vođene cijenama će zavisiti od mogućnosti firmi da se diversifikuju i okrenu ka aktivnostima veće dodate vrijednosti kao u pred-proizvodnoj fazi (npr, istraživanje i razvoj i dizajn) ili post-proizvodnoj fazi (npr, distribucija i usluge naknadnog staranja).

Inicijativa za konkurentnost nove generacije (NGCI) je projekat u trajanju od tri godine, podržan od strane Evropske unije i implementiran od strane Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), koja ima za cilj da identifikuje i riješi neke od ključnih prepreka za razvoj vrijednosnog lanca na Zapadnom Balkanu. U početku, fokus NGCI će biti na naporima u agro-prehrambenom sektoru i sektoru turizma, a treći sektor će biti identifikovan u kasnijoj fazi.

Agro-prehrambeni sektor i turizam su značajni izvor prometa i zapošljavanja i predstavljaju sektore u kojima region ima komparativnu prednost u odnosu na mnoge zemlje EU. Uz to, ovi sektori imaju veliki broj firmi angažovanih u aktivnostima grupisanja, što ukazuje na mogućnost regionalne saradnje. NGCI će organizovati sektorske grupe uz mješovito učešće iz industrije i vlade, kako bi se 1) odredile prepreke aktivnostima veće dodatne vrijednosti; 2) razvili odgovori na te barijere; i 3) identifikovale praktične, pilot aktivnosti u cilju implementacije najurgentnijih odgovora. Metod NGCI-

3.4 Inkluzivni rast

JIE je posvećena napredovanju iz stanja slabe aktivnosti i visoke socijalne isključenosti ...

Hronična odlika tržišta rada u regionu JIE je niska stopa zaposlenosti i aktivnosti, naročito među ženama i mladima kao i kontinuitrana nezaposlenost. Nezaposlenost mladih je izuzetno visoka po evropskim standardima i dodatno je pogoršana tokom ekonomske i finansijske krize.¹⁰ Uz to, dugoročna nezaposlenost je uočljiva karakteristika tržišta rada u regionu više od deceniju i nosi direktne posljedice u smislu socijalne isključenosti i daljeg zastarijevanja vještina. Zapošljavanje na sivo je visoko, pri čemu se ti nivoi procjenjuju na između 30% i 40%. Postoje značajni disbalansi između tražnje i ponude za radnom snagom u regionu JIE. Među glavnim razlozima za ovako nepovoljan razvoj događaja je i nedostatak vještina i kompetencija. Štaviše, tehnološki napredak uzrokuje tražnju za vještinama na visokom nivou što onda vodi do daljih jazova.

Uprkos znatnom poboljšanju zdravstvene njege, nejednakosti postoje ne samo između zemalja, već i u samim zemljama. Strarenje populacije je prisutno u velikoj mjeri, a to utiče i na zdravlje generalno i na zdravstveni sistem. Teret sprječivih, neprenosivih bolesti – kardiovaskularnih, dijabetesa, kancera, astme, mentalnih poremećaja – je glavni zdravstveni izazov u regionu. Empirijski dokazi ukazuju na nedostatak politika i djelotvornih pristupa unapređenju zdravlja i ranih intervencija na prevenciji i liječenju bolesti. Zdravstveni sistemi su još uvijek neefikasni i nedjelotvorni. Zdravstvena mreža JIE (SEEHN) identifikovala je značajan broj uobičajenih slabosti, kao što su neadekvatan pristup

¹⁰ Godine 2012, stopa nezaposlenosti na Kosovu* je bila 35%, u Bosni i Hercegovini oko 30%, u Srbiji 24% i u Crnoj Gori 20%. Samo su Hrvatska i Albanija prijavile stopu nezaposlenosti ispod 20%. Istovremeno, nezaposlenost mladih je bila između 50-60% u Bosni i Hercegovini, na Kosovu* i Srbiji i oko 40% u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Na dugoročnu nezaposlenost otpada oko 80% u svim zemljama, osim u Hrvatskoj (66%).

* Ovaj naziv ne utiče na stavove o statusu, i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde kosovskoj deklaraciji nezavisnosti.

zdravstvenim uslugama, neodstatak kontinuiteta i kvaliteta zdravstvene brige, neefikasno upravljanje, nepsotojanje finansijske održivosti, neefikasna upotreba resursa dostupnih u zdravstvu, nedjelotvorni primarni i sekundarni preventivni servisi i servisi u pravcu unapređenja zdravlja, mali kapacitet radne snage u zdravstvu, visok nivo internih i eksternih migracija itd.

... ka situaciji u kojoj svi uživaju benefite rasta ...

Cilj stuba Inkluzivni rast je da se unaprijedi zapošljavanje kroz razvoj vještina, otvaranje radnih mjesta i učešće na tržištu rada za sve, uključujući ugrožene grupe i manjime. Štaviše, to znači borbu protiv siromaštva, modernizaciju tržišta rada i jačanje sistema obuke i obrazovanja. Naponi će biti potrebni kako bi se borili protiv siromaštva i smanjili nejednakosti na polju zdravstva, kako bi osigurali da svi mogu imati koristi od rasta.

Ključni glavni cilj stuba Inkluzivnog rasta je porast ukupne stope zaposlenosti sa 39,5% na 44,4% u regionu u cjelini do 2020. godine (uokvireni tekst 5). Ovaj cilj se zasniva na najširoj mogućoj definiciji zapošljavanja, u skladu sa definicijom Međunarodne organizacije rada (ILO), koja obuhvata lica starosti 15 godina i starije.

Uokvireni tekst 8.

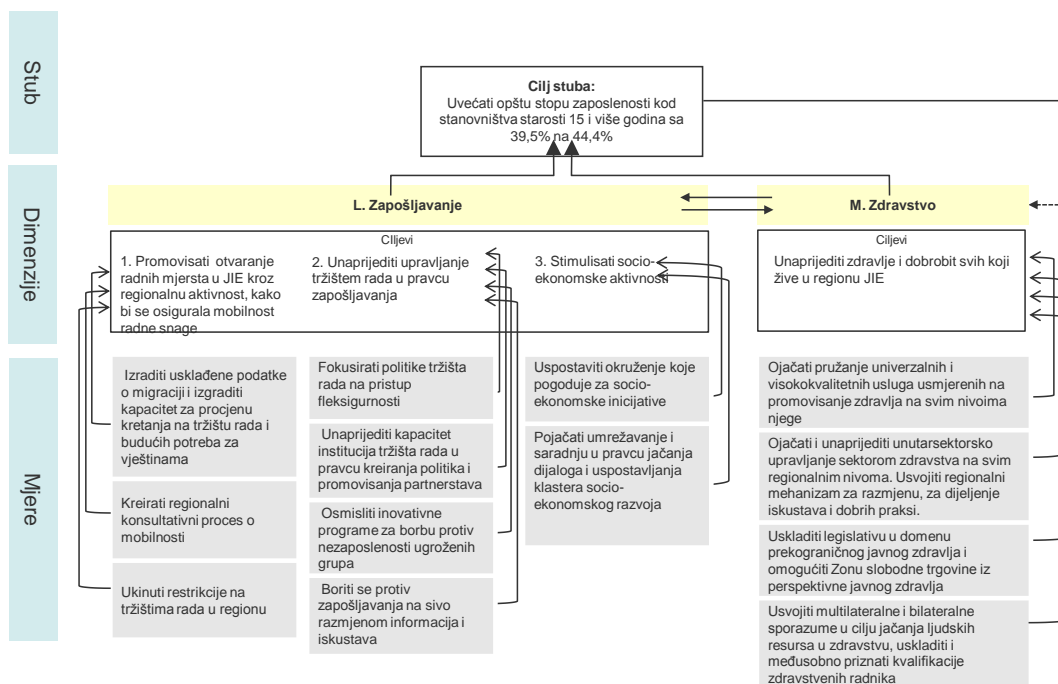
Stub – Inkluzivni rast: glavni ciljevi do kraja 2020.
(u odnosu na 2010. god)

Uvećati ukupnu stopu zaposlenosti, tj. procenat zaposlenih u dobi od 15 godina i starijih,

Osnovni konceptualni model stuba „Inkluzivnog rasta“ je prikazan na slici 5. Ovaj stub se fokusira na dvije konkretne dimenzije šire agende inkluzivnog rasta – zapošljavanje i zdravstvo, koji su identifikovani, sa jedne strane kao najurgentnije pitanje koje zahtijeva promptno djelovanje, i sa druge strane, oblasti u kojima će dobit od napora u smislu povećanog društvenog blagostanja biti znatna. U sklopu JIE do kraja 2020, zemlje u regionu su se obavezale da preduzmu koordirane aktivnosti, kojima bi trebalo da se osigura značajan napredak ka većoj inkluzivnosti i socijalnoj koheziji.

Slika 5

Dijagram Stub-a-Inkluzivni rast

... **preduzimanjem konkretnih zajedničkih aktivnosti u sklopu dvije glavne dimenzije**

Dimenzija L 'Zapošljavanje'

Dimenzija 'Zapošljavanje' se bavi mobilnošću radne snage, upravljanjem tržištem rada i promocijom socio-ekonomskih aktivnosti kao glavnim prioritetima. Mobilnost radne snage se fokusira na izgradnju regionalnog konsultantskog procesa o mobilnosti i ukidanju ograničenja tržišta rada u regionu, dok se kod upravljanja tržištem rada prioritet stavlja na pristup fleksibilnosti, unapređujući i jačajući kapacitete institucija tržišta rada i omogućavajući ljudima da steknu nove vještine kako bi se adaptirali novim uslovima, osmišljavajući programe za ugrožene grupe i kako bi se izborili sa radom na sivo. Promocija inicijativa socijalne ekonomije se smatra još jednim važnim sredstvom za otvaranje novih radnih mjesta. Koordinirani regionalni pristup u cilj rješavanja postojećeg nesaglasja između kompetencija koje se zahtijevaju na tržištu rada i vještina koje su rezultat obrazovnih sistema u zemljama JIE će biti od ključne važnosti. Državne službe za zapošljavanje će odigrati ključnu ulogu u tom pogledu. Povezane mjere i aktivnosti bi trebalo da budu tijesno povezane i koordinirane sa onima predviđenim u sklopu stuba „Pametni rast“.

Razvoj i promocija socio-ekonomskih aktivnosti su u potpunosti dosljedni glavnim izazovima tržišta rada i socijalnim izazovima u regionu i tijesno su povezani sa ekonomskim i socijalnim modelom EU. Strategijom se takođe sugerišu moguće reforme politika u cilju promocije uzajamnog priznavanja stručnih i profesionalnih vještina i usklađivanja kvalifikacija sa okvirom EU, kao i da bi se legalizovali svi postojeći migranti. Postoji znatni prostor za praćenje zajednički dogovorenog, pažljivo ciljanog pristupa svim zemljama i akterima u regionu.

Okvir 9. Primjer akcije: Podsticanje mobilnosti radne snage preko regionalnog barometra zaposlenosti

Regionalni barometar zaposlenosti je značajan instrument koji može da doprinese većoj mobilnosti radne snage u regionu procjenom aktuelnog stanja na tržištu rada u svakoj zemlji i pružanjem informacija o nedostatku, odnosno višku radne snage po zanimanjima. Polazeći od informacija dobijenih iz anketa poslodavaca, kao i administrativnih podataka, nacionalne agencije za zapošljavanje će procjenjivati ražnju i ponudu za radnom snagom po zanimanjima za doglednu budućnost. Na osnovu rezultata ove analize, zanimanja se mogu svrstati u šire grupe kao što su: "nedostatak tražilaca posla", u kojoj aktuelna tražnja u jednoj zemlji ili njenom regionu nije zadovoljena, "višak tražilaca posla" i u kojoj postoji nezaposlenost kod određenih zanimanja u zemlji ili regionu i "ravnoteža tražilaca posla", u kojoj tražnja odgovara ponudi za određeno zanimanje.

Rezultati ovakve analize tržišta rada po zanimanjima se mogu objavljivati dvaput godišnje u cijelom regionu. Oni takođe mogu biti praćeni periodičnim analizama, odnosno predviđanjima kako bi se utvrdile dugoročnije tendencije ponude i tražnje za radnom snagom u regionu. Ovo će podstaći mobilnost radne snage, pomoći u izradi planova za obrazovanje odraslih i stručno obrazovanje i poslužiti kao orijentacija poslodavcima na raznim lokacijama. Ovaj proces će uključiti usklađivanje podataka sa međunarodnom standardnom klasifikacijom zanimanja i bavljenje problemom nedostatka ljudskih i finansijskih resursa, kao i institucionalnih kapaciteta za korišćenje ovih informacija u kreiranju politika polazeći od toga što funkcioniše u praksi.

Ključne strateške akcije u Dimenziji L 'Zapošljavanje'

- *Izgradnja regionalnih kapaciteta za usaglašeno praćenje migracija i mobilnosti u cilju postupnog ukidanja restrikcija na tržištu rada u regionu.*
- *Primjena savremenih pristupa u upravljanju tržištem rada koji stimulišu zapošljavanje, uključujući pristup "fleksigurnost", kreiranje politika polazeći od toga što funkcioniše u praksi i partnerstava za prelazni period tržišta rada.*
- *Rješavanje problema neprijavljene radne snage razmjenom informacija i iskustava, boljom saradnjom među institucijama, boljom saradnjom u regionu, te isprobavanjem odgovarajućih mjera u praksi*
- *Podsticanje inicijativa socijalne ekonomije, utvrđivanje regulatornog okvira, umrežavanje, razmjena znanja i identifikovanje primjera dobre prakse*

Dimenzija M 'Zdravlje'

Dimenzija 'Zdravlje' daje prioritet poboljšanju zdravlja i blagostanja svih koji žive u regionu JIE i to, između ostaloga, usklađivanjem prekograničnog zdravstvenog zakonodavstva, standarda i procedura i omogućavanjem stvaranja Zone slobodne trgovine sa aspekta javnog zdravstva. Strategija sugerira kretanje ka jasno postavljenom sistemu javnog zdravstva u kojem je uloga svakog aktera i upravnog tijela precizno definisana na svakom nivou. Ovo je od velikog značaja za efikasnost i uspjeh zdravstvenog sistema u svakoj zemlji JIE. Pored jasno definisanih nadležnosti, od suštinskog su značaja pitanja transparentnosti između institucija i u odnosu prema javnosti, kao i odgovornosti za upravljanje zdravstvom.

Inkluzivni rast nije samo nusproizvod rasta BDP-a, već je i tijesno povezan sa Pametnim rastom i Održivim rastom, stubovima Strategije za JIE. Inkluzivni rast će postati stvarnost tek ukoliko se ostvare snažna ulaganja u ljudske resurse, kao što su ulaganja u obuku, socijalnu inkluziju i poboljšanje zdravlja ljudi, ali i u infrastrukturu i izgradnju kapaciteta i institucija u ovim sektorima.

Ključne akcije Strategije u Dimenziji M 'Zdravlje'

- *Uvođenje mjera za poboljšanje zdravlja populacije sa akcentom na grupe sa niskim prihodima ili u nepovoljnom položaju, jačanjem opšte dostupnih i visoko kvalitetnih usluga za unapređenje zdravlja.*

- *Jačanje institucija i poboljšanje međusektorskog upravljanja zdravstvenim sektorom na svim nivoima, infrastrukture za informacije o zdravlju i prekograničnu razmjenu informacija na regionalnom nivou.*
- *Usklađivanje prekograničnog javnog zdravstva i zakona koji se odnose na usluge javnog zdravstva, standarda i procedura, razvoj uzajamnog priznavanja i povjerenja u cilju stvaranja zone slobodne trgovine sa aspekta javnog zdravstva.*
- *Jačanje ljudskih resursa u zdravstvenom sektoru, usaglašavanje kvalifikacij zdravstvenih radnika u regionu JIE, praćenje mobilnosti ljudskih resursa za zdravstvo. (LJRZ).*

3.5. Upravljanje usmjereno na rast

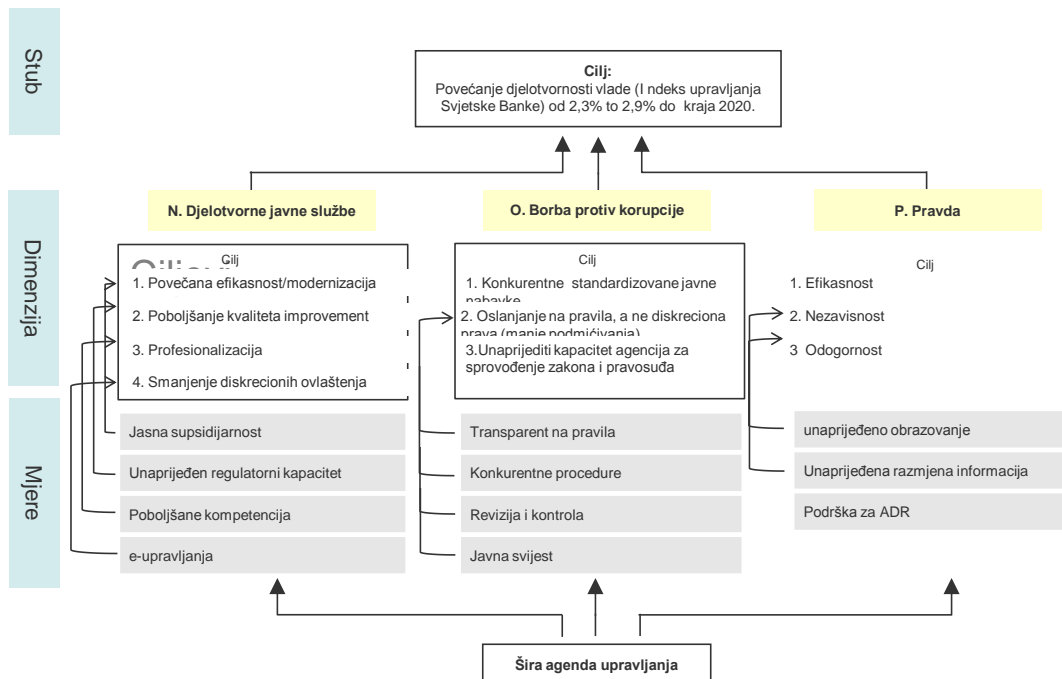
Javno upravljanje je jedno od ključnih pitanja koje se tiče svih oblasti zastupljenih u Agendi JIE 2020.

U okviru JIE 2020, stub Razvojno usmjereno upravljanje se smatra komponentom koja se tiče svih oblasti i preduslovom za ostvarenje ciljeva Strategije i za djelotvorno sprovođenje mjera Strategije i instrumenata koji se odnose na sve stubove.

Postoji obilje dokaza da institucije - posebno one uključene u javno upravljanje – značajno doprinose razvoju i rastu. Pozitivni doprinosi dolaze od inkluzivnosti, sposobnosti da se odgovori potrebama, efikasnosti i pravičnosti (da spomenemo samo nekoliko karakteristika). Strategija se bavi onim institucijama koje direktno doprinose troškovima, ulaganjima – te prema tome i rastu, ali treba takođe imati na umu i indirektan doprinos rastu i blagostanju vladavine prava, poštovanja ljudskih prava, demokratizacije i jačanja uloge javnog mnjenja i civilnog društva. Regionalna saradnja u cijeloj ovoj oblasti je značajna sa aspekta međusobnog učenja i usvajanja primjera najbolje prakse, ali još i više sa aspekta dugoročne stabilnosti. Integrisani, pametni, održivi rast zahtijeva usklađivanje institucija u regionu, regulatornu arbitražu i saradnju i koordinaciju kad je riječ o programskim politikama. Strategija je u značajnoj mjeri fokusirana na među-institucionalnu saradnju i koordinaciju u osmišljavanju politika i primjera prakse koji će postati dostupni na svakom nivou uprave na prostoru JIE i poboljšanju koordinacije između institucija u upravljanju i donošenju upravnih odluka. Saradnja i koordinacija između raznih nivoa uprave bi trebalo da doprinese i ekonomskom rastu.

Postoje tri glavne dimenzije dobre uprave kojima se ova Strategija bavi: ‘Djelotvorna uprava’ (uključujući lokalne vlasti), ‘Borba protiv korupcije’ i ‘Pravda’. Obrazloženje ovog stuba je ilustrovano na Slici 6.

Figure 6
Logički dijagram Stuba Upravljanje usmjereno na rast

Strategija postavlja ambiciozne ciljeve za javno upravljanje ...

Glavni cilj stuba Upravljanje usmjereno na rast je da poboljša prosječni rezultat zemalja regiona na svjetskoj listi indikatora kvaliteta upravljanja koju vodi Svjetska banka / World Bank Worldwide Governance Indicators/ (WGI) sa 2.33 na 2.9 (uokvireni tekst 6).¹¹ Ovi indikatori se zasnivaju na šest dimenzija uprave, pri čemu sve nijesu obuhvaćene Strategijom za JIE do kraja 2020. Ovaj cilj predstavlja snažan kvantitativni pokazatelj za stub Upravljanje usmjereno na rast i stoga, iako smo svjesni njegovih ograničenja, naša je sugestija da je ovo racionalan način kvantifikovanja ukupnog napretka u ovoj oblasti.

Uokvireni tekst 10.

Stub Upravljanje usmjereno na rast: glavni cilj poboljšanje do 2020
(u odnosu na 2010)

Poboljšati djelatnost upravljanja mjerenu Indeksom kvaliteta upravljanja Svjetske banke
 sa 2,33 na 2,9 do kraja 2020 god

... od uspostavljanja transparentnih, funkcionalnih i efikasnih javnih uprava...

Dimenzija N 'Djelotvorne javne službe'

Efikasna i djelotvorna javna uprava je ključna za ispunjavanje Kopenhaških kriterija i ima ključnu

¹¹ Na skali od 1 do 5, pri čemu je 5 najbolji.

ulogu u poboljšanju upravljanja preko stabilnijih institucija i u sprovođenju agende za borbu protiv korupcije. Reforma javne uprave ima širok opseg u pogledu ciljeva i aspekata koje obuhvata. To je multidimenzionalan i multidisciplinarni proces, koji je u korelaciji sa mnogim drugim sektorima povezanim sa agendom proširenja.

Napredak ostvaren na putu ka uspostavljanju funkcionalnih javnih institucija varira od zemlje do zemlje u regionu. Međutim, temeljna poboljšanja su još uvijek potrebna. Neodložno pitanje je pitanje povećanja legitimnosti institucija vlasti u očima populacija. Ovo je također politički kriterij za pristupanje EU, koji zahtijeva djelotvorno funkcionisanje demokratskih institucija. Jedan primjer je zakon o državnoj službi - iako ne spada u bilo koje konkretno poglavlje pravne tekovine EU, smatra se uslovom za pristupanje.

Ključni preduslov za djelotvorno upravljanje je da državna uprava treba da bude distancirana od politike koliko god je to moguće, te da bi meritokratski kriteriji trebalo da prevladaju u ocjeni rada konkretnih osoba koje pružaju javne usluge, tj. generalna profesionalizacija i depolitizacija. Jačanje države se može postići gotovo isključivo jačanjem državnih institucija i jačanjem njihovog kredibiliteta, te značajnim poboljšanjem kvaliteta javnih usluga koje se pružaju javnosti. Ovo traganje za kredibilitetom je u centru svakog napora na izgradnji boljih državnih institucija koje će upravljati ovim zemljama. Održivost reformi i bolji učinak državne uprave traže relevantne ekonomske, društvene i kulturne snage društava regiona, kao što se to može vidjeti iz podataka o trgovini i drugim oblicima ekonomske razmjene u okviru regiona.

Prioriteti stoga uključuju potrebu, kao prvo, prilagođavanja politika potrebama građana, profesionalizacije državne uprave institucionalizacijom transparentnosti i pristupa informacijama, poboljšanja sistema za efikasnije postupanje po žalbama građana na loše upravljanje u javnim službama, ali, iznad svega, unapređenje kapaciteta u okviru sistema državne uprave i uvođenje instrumenata za upravljanje kvalitetom u institucijama državne uprave.

Modernizacija zahtijeva formalizovanu i nepristrasnu proceduru za lakšu i bržu dostupnost javnih usluga. Povećanje efikasnosti i djelotvornosti državne uprave konačno nameće promjene u aspektima koji su povezani sa ovima, a to su: G2G (odnos vlada prema organima uprave), G2C (odnos vlade prema građanima) i G2B (odnos vlade prema poslovnoj zajednici). Oslanjanje na elektronsku upravu – pri čemu se preko pojednostavljene procedure utvrđuje da li ispunjavate uslove za dobijanje javnih usluga, a usluge takođe dobijate takvom pojednostavljenom procedurom – predstavlja značajan instrument za postizanje ovih ciljeva. Jedan od glavnih aspekata ove reforme bi trebalo da bude transformacija “tradicionalne” uprave u upravu usmjerenu na potrebe građanina, koja će biti prilagođena potrebama i zahtjevima građana i klijenata.

Strategija stavlja akcenat na javnu politiku koja polazi od toga što funkcioniše u praksi, uz mnogo veće oslanjanje na prikupljanje podataka i statističku i drugu odgovarajuću analizu.. Ovo je precizna prethodna procjena očekivanih rezultata i konačna evaluacija uspjeha odabranih politika u poređenju sa mogućim alternativama. Na ovaj način se takođe olakšava pravdanje izbora cilja konkretne politike i evaluacija korišćenih instrumenata, te efikasnosti organa angažovanog na realizaciji takvog cilja.

Pored profesionalizacije, demokratizacije i modernizacije, jedan od elemenata Strategije je decentralizacija, posebno primjena principa supsidijarnosti, koji daje nadležnost i kapacitet nivou uprave koji je u najboljoj poziciji da ih koristi. Ovo bi trebalo da ima za rezultat povećano pribavljanje javnih dobara iz lokalnih izvora i ravnomjerniji regionalni razvoj. Jedan od ključnih mehanizama putem kojih pozitivna konkurencija kroz regionalnu saradnju vodi do poboljšanja u upravljanju je pritisak od strane ostalih zemalja, što znači da pojedinačne zemlje usvajaju najbolju praksu zbog pritiska konkurencije, tj. ostalih zemalja. To ne znači da se zemlje u regionu moraju takmičiti isključivo međusobno, već to znači i da bi one trebalo da imaju koristi od međusobne razmjene iskustava i

procesa učenja. Ovaj mehanizam ima jasan regionalni značaj zbog liberalizacije trgovine i prekograničnog finansiranja, što bi trebalo da poveća djelatnost javnih usluga, a ne da dovede do njihovog smanjivanja.

Osim toga, Strategija teži pametnom, efikasnom i inkluzivnom pružanju javnih usluga obezbjeđujući usmjerenost pružalaca usluga na prave i primjerene korisnike njihovih usluga, kao i pružanje takvih usluga uz najmanje troškove (kako u pogledu resursa, tako i u pogledu broja transakcija), te dostupnost usluga onima koji bi mogli imati teškoća da do njih dođu. Imajući u vidu činjenicu da u zemljama JIE postoji, po mnogim kriterijumima, veliki broj manjina i potencijalno marginalizovanih grupa, ovo bi takođe doprinijelo ciljevima jednog drugog stuba Strategije, a to je inkluzivni rast.

Ključne akcije Strategije u Dimenziji N 'Djelotvorne javne usluge'

- *Oslanjane na elektronsko upravljanje na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou u cilju obezbjeđena efikasnosti i nepristrasnosti (modernizacija)*
- *Uvođenje procedure za kontinuirano poboljšanje kompetencije javnih funkcionera (profesionalizacija)*
- *Poboljšanje kvaliteta javnih usluga*
- *Unapređenje kapaciteta za kreiranje politika, te regulatornih kapaciteta*
- *Preispitivanje odnosa između različitih nivoa vlasti u cilju obezbjeđenja punog poštovanja principa supsidijarnosti*

...do suzbijanja korupcije ...

Dimenzija O 'Borba protiv korupcije'

Ukupni cilj ove dimenzije je da formuliše koordinirane regionalne mjere na smanjivanju korupcije u državnoj upravi u cilju poboljšanja djelatnosti vlade, unapređenja ambijenta za poslovanje i pružanja podrške sprovođenju politika koje se odnose na ostale stubove. Potreba da se spriječi korupcija je od suštinskog značaja za širi cilj unapređivanja rasta, budući da korupcija predstavlja jednu od glavnih smetnji ulaganjima, ali je takođe neophodno osigurati i da korupcija ne ugrozi konkretan posao na sprovođenju Strategije za JIE do kraja 2020.

Dimenzija borbe protiv korupcije predlaže proširenje glavnog cilja nizom ciljeva podijeljenih u tri komponente usmjerene na uspostavljanje ravnoteže između podsticanja sprovođenja ciljeva konkretnih politika i ostvarenja šireg napretka u borbi protiv korupcije:

1. Postizanje smanjenja iznosa mita koji plaćaju domaćinstva i firme državnoj upravi, mjenog anketom širom regiona koja se radi na nacionalnom nivou na temelju metodologije Globalnog barometra korupcije organizacije Transparency International .
2. Poboljšati prosječni rezultat na Indeksu obuzdavanja korupcije, jednog od elemenata za listu Svjetskih indikatora upravljanja koju utvrđuje Svjetska banka (WGI) (tj. jednog od elemenata koji opredjeljuju ukupni rezultat WGI) kako bi bio ostvaren bolji rezultat u odnosu na uporednu grupu zemalja sa sličnim nivoima prihoda.
3. Uvesti niz kriterija za postizanje certifikovane izvrsnosti u proceduri i sprovođenju javnih nabavki. Javne nabavke su u centru pažnje kao jedno od prioriternih područja za aktivnosti borbe protiv korupcije (tijesno povezano sa područjem "djelatvorne javne usluge"), jer je ovo među ključnim

područjima gdje se javna sredstva gube usljed korupcije, a i zato što bi standardizovana procedura za javne nabavke doprinijela privlačnosti regiona kao jedinstvenog tržišta, posebno među preduzećima specijalizovanim za isporuku roba vladama ili pružanje javnih usluga koje centralne ili lokalne vlasti povjeravaju spoljnim saradnicima.

Ove tri vrste ciljeva predstavljaju mješavinu šireg i konkretnog, izlaznog i ulaznog, nacionalnog i regionalnog sadržaja. Namjera je da se ovi ciljevi međusobno dopunjuju, obezbjeđujući da svaka zemlja bude stimulirana da radi na sopstvenoj strategiji za borbu protiv korupcije (koristeći pritisak ostalih iz regiona za ubrzanje procesa na ovom planu), ali i da se kod svake od zemalja pojedinačno razvija interes za napredak regiona kao cjeline.

Zemlje su izradile nacрте svojih strategija za borbu protiv korupcije, a uloga Regionalne inicijative za borbu protiv korupcije (RAI) je, dijelom, da ih podrži u implementaciji. Međutim, postoji značajan potencijal da se resursi regionalnih inicijativa koriste za regionalnu saradnju u oblasti borbe protiv korupcije sa tri cilja:

4. 4a. Da se poveća pritisak jednih na druge, te tako ubrzaju njihovi nacionalni naponi;
5. 4b. Da posluže kao forum za razmjenu iskustava i izgradnju mreže stručnjaka iz javnog i privatnog sektora angažovanih na aspektima borbe protiv korupcije koji će se međusobno podržavati, što će doprinijeti izgradnji kulture integriteta; i
6. 4c. Da se implementacija okvira za borbu protiv korupcije u pojedinačnim zemljama iskoristi za pomoć u stvaranju jedinstvenog tržišta sa standardizovanim procedurama za kompanije koje se nadmeću za dodjelu državnih ugovora posredstvom procedure javnih nabavki.

Ključne akcije Strategije u Dimenziji O 'Borba protiv korupcije'

- *Uvođenje jednostavnih, jasnih, trajnih i transparentnih pravila za pristupanje javnim službama*
- *Jačanje javne svijesti putem redovnih izvještaja i podrškom nezavisnim agencijama*
- *Oslanjanje na procedure koje baziraju na konkurenciji i izbjegavanje neposrednih pogodbi, posebno u javnim nabavkama*
- *Uvođenje redovnih evaluacija svih vladinih programa i projekata i nezavisne finansijske revizije*
- *Izgradnja kapaciteta organa za sprovođenje zakona i pravosuđa i poboljšanje njihove saradnje u okviru regiona i razmjena podataka (uključujući međusobnu pravnu pomoć u slučajevima korupcije)*

... do značajnog napretka u sprovođenju vladavine prava

Dimenzija P 'Pravda'

Sudstvo

Ova dimenzija svoje aktivnosti fokusira na ostvarenje značajnog poboljšanja u funkcionisanju pravosudnog sistema u JIE. Pored toga, nezavisno, efikasno i odgovorno sudstvo je takođe i apsolutni preduslov za vladavinu prava, demokratiju i razvoj ljudskih prava, te stoga Poglavlje 23 pravne tekovine Evropske unije zahtijeva uspostavljanje nezavisnog, efikasnog i odgovornog sudstva.

Ministarstva pravde treba da jačaju svoje kapacitete poboljšavanjem strukture i internog upravljanja

u cilju postizanja efikasnijih procesa rada i rezultata.

Efikasnost ide ruku pod ruku sa kompetencijama. Centri za obuku sudija, odnosno pravosudne akademije postaju ključne institucije za obuku sudija i tužilaca regionu JIE.. Ipak, institucionalni kapaciteti (u pogledu adekvatnog broja kompetentnih trenera, kao i programa obuke) još uvijek nijesu u potpunosti razvijeni.

Održiv kvalitet pravosudnog sistema obezbjeđuje predvidivo pravo sudske prakse, koje pogoduje inostranim ulaganjima i razvoju poslovnih aktivnosti. Univerziteti bi takođe mogli da jačaju regionalnu saradnju radi uspostavljanja regionalnih kapaciteta za sprovođenje reformi zakonodavstva, jačanja naučnih istraživanja i pripreme regionalnih pravnih publikacija.

Regionalna saradnja zahtijeva posvećenost institucija zaduženih za implementaciju nacionalnih strategija za pravosuđe. Institucionalizacijom regionalnog umrežavanja mogu se identifikovati područja za regionalnu saradnju, nakon čega bi uslijedila evaluacija i praćenje daljih aktivnosti kako bi se ove institucije uključile u pokretanje i vođenje regionalnih inicijativa.

Saradnjom u oblasti pravosuđa Evropska unija stvara instrumente za povećano prekogranično korišćenje sudskih usluga i slobodan pristup informacijama o nacionalnim sudskim uslugama. Zahvaljujući ovoj prekograničnoj primjeni zakona, registracija preduzeća i prekogranični postupci koji se odnose na stečajne, preuzimanja i spajanja preduzeća se poboljšavaju, a zajedničko tržište jača. Uvođenjem ovih oblika pravosudne saradnje ove zemlje bi mogle podstaći slobodan protok roba, usluga i ulaganja, prekogranično ostvarivanje prava, zasnivanje poslovnih aktivnosti.

Iako su ove zemlje već preduzele prve korake na prekograničnoj primjeni zakona tek treba zaokružiti ove napore, a prekogranična pravosudna saradnja još uvijek nedostaje: slobodan pristup informacijama o pravnim uslugama, pravni okvir za prekograničnu registraciju preduzeća, prava i mogućnosti za prekogranične stečajne postupke, kao i pravila (i njihova implementacija) koja se tiču prekograničnih preuzimanja i spajanja preduzeća.

Uokvireni tekst 11

Primjer akcije: Alternativno rješavanje sporova kao pomoć u smanjenje poslovnog rizika

Koncept alternativnog rješavanja sporova (ADR) uglavnom koriste velika preduzeća, koja su sklonija izbjegavanju rizika koji nosi neizvjesnost sudskih procesa. Mogućnost ADR je uključena u komercijalne ugovore koji koriste standardne ADR klauzule i njihovo prisustvo u jednoj zemlji je obično preduslov za strana ulaganja. S druge strane, koncept ADR nije poznat malim i srednjim preduzećima, niti ga ova šire koriste. Ova nastoje da svoje sporove rješavaju neposrednim pregovorima, ili pak idu direktno na sud. U prosjeku 25% njihovih sporova ostaje neriješeno u EU, dok je ovaj procenat u regionu Zapadnog Balkana još viši. Prvenstveni razlozi za pribjegavanje ADR su: ušteda novca, ušteda vremena, obezbjeđenje procesa koji ih u većoj mjeri zadovoljava; omogućavanje strankama da same rješavaju sporove, čime se obezbjeđuju trajnija rješenja u poređenju sa parničnim postupcima, rezultat je u većoj mjeri zadovoljavajuća nagodba, ostaju dobri poslovni odnosi između strana u sporu i čuva se povjerljivost.

U Jugoistočnoj Evropi na tržištu preovlađuju mala i srednja preduzeća. Uvođenjem ADR ona će postati privlačnija za strana ulaganja, uskladiće se sa pravnom tekovinom EU i to je sastavni dio reforme pravosuđa u regionu koja je u toku.

Analize i razvoj pravnih okvira, poboljšanje strukture i sistema ADR, organizovanje sesija za medijatore, advokate i sudije i kampanje za jačanje svijesti šire i stručne javnosti, koje će poboljšati razumijevanje funkcionisanja i prednosti ADR, imaju za krajnji cilj povećanje dostupnosti pravde preko uravnoteženog odnosa između ADR i vođenja parnica, smanjenje neriješenih sudskih predmeta i uštedu vremena i novca.

Ova dimenzija ima u vidu aktuelno stanje u zemlji o kojoj je riječ i ona je u skladu sa gore spomenutim najnovijim strategijama, odnosno akcionim planovima za nacionalne reforme pravosuđa.

Primarni razlozi za korišćenje medijacije, arbitraže i drugih oblika ADR (u daljem tekstu medijacija) kojima se rukovode preduzeća upućena u prednosti ovoga postupka su ušteda novca i vremena;

obezbjeđenje procesa kojih ih u većoj mjeri zadovoljava; omogućavanje strankama da same rješavaju sporove kako bi došle do nagodbi koje će ih u većoj mjeri zadovoljiti, očuvanje dobrih poslovnih veza između strana u sporu; obezbjeđenje trajnijeg rješenja nego u slučaju parničnog postupka; korišćenje stručnog znanja medijatora; i očuvanje povjerljivosti.

Iako su zemlje u regionu SEE već pokušavale da razviju tržište medijacije, tražnja za medijacijom je još uvijek veoma skromna. Sve zemlje u regionu su suočene sa istim teškoćama: niska tražnja za medijacijom, slabi institucionalni kapaciteti pružalaca usluga medijacije (centara za posredovanje); regulatorni okvir sa nedovoljnim stimulacijama da se ide na medijaciju (odnosno bez pametnih sankcija za odbacivanje ove ideje); slabi odnosi između sudova i centara za medijaciju u pogledu upućivanja na proces medijacije i slaba tražnja za održivim sistemom obuke za medijatore, sudije i advokate.

Ključne akcije Strategije u Dimenziji P 'Pravda'

- Uvođenje sveobuhvatnog i trajnog sistema edukacije i jačanja kompetencija u pravosuđu.
- Uvođenje oblika pravosudne saradnje koji obuhvataju slobodan pristup informacijama, prekogranično sprovođenje zakona i prekogranične stečajne i postupke preuzimanja i spajanja preduzeća.
- Uvođenje regulative koja podržava alternativno rješavanje sporova i njihovu komplementarnost sa pravosudnim sistemom.

4. Ispunjenje obaveza koje proizlaze iz Strategije: implementacija i upravljanje

4.1. Implementacija Strategije

Strategija predviđa plan za njeno sprovođenje sa konkretnim akcijama koje treba preduzeti u godinama do kraja 2020.

Strategija je jasno fokusirana na buduće praktične korake koje zemlje JIE treba da preduzmu u nizu koordiniranih akcija Strategije. Pregled ključnih mjera i instrumenata Strategije za JIE do kraja 2020, datih po stubovima i dimenzijama politika izložen je u Tabeli A4 Aneksa. Tabela odražava glavne operativne pojedinosti i karakteristike instrumenata Strategije: prirodu svake ključne mjere, rok u kojem se očekuje da se ona sprovede, organe koji će biti odgovorni za njeno sprovođenje, način na koji će se provjeriti da li je sprovedena i, konačno, koja će regionalna struktura u okviru strukture upravljanja Strategijom za JIE do kraja 2020. koordinirati implementaciju.

Implementacija Strategije znači da svaka zemlja realizuje ove akcije. Nosilac svake takve akcije je stoga predmetna nacionalna administracija (ministarstva, agencije i drugi državni organi sa funkcionalnom odgovornošću u predmetnoj oblasti politike) i ona će imati vodeću ulogu u usmjeravanju implementacije dogovorenih mjera u svakoj zemlji.

Razrada nacionalnog akcionog plana za Strategiju za JIE do kraja 2020 je neophodna kako bi se identifikovale neusklađenosti između onoga što je pojedinoj zemlji potrebno da bi ostvarila ciljeve iz Strategije i tekućih akcija koje se preduzimaju (ili takvih koje se planiraju u rednoročnom periodu). Ovi akcioni planovi bi trebalo da ukažu gdje će dodatna akcija biti potrebna kako bi se ostvarili ciljevi sadržani u Strategiji. Nacionalni akcioni planovi bi takođe trebalo da pomognu u popunjavanju neusklađenosti između ambicioznih ciljeva JIE do kraja 2020 koje su usvojile ove zemlje i pretežno

multilateralne akcije izložene u Strategiji za JIE za period do kraja 2020, čime nacionalne obaveze koje se odnose na rast i konkurentnost postaju eksplicitne. Strategija predviđa razvoj najmanje dva niza akcionih planova do kraja ove decenije – od kojih će prvi biti urađeni odmah nakon usvajanja Strategije, a drugi nakon evaluacije implementacije Strategije koja će biti napravljena krajem 2016.

Na regionalnom nivou očekuje se da odgovarajuće strukture koje služe kao koordinatori za različite dimenzije uključe mjere iz Strategije za JIE do kraja 2020 u svoje planove i programe rada. Svaka od akcija prikazana u Tabeli A4 koja je dio Aneksa takođe ima jasnu identifikovanu regionalnu strukturu koja će koordinirati regionalne aktivnosti u ovom domenu i pomagati u praćenju napretka. Ključne mjere, instrumenti i aktivnosti naznačene u Tabeli A4 treba da predstavljaju jasan hodogram u pripremi detaljnih programa rada u svakoj od predmetnih oblasti programske politike. Takođe se očekuje da koordinatori dimenzija učestvuju u radu na izradi programa vezanih za područja politika u okviru njihovih funkcionalnih odgovornosti .

Mjere i instrumenti koji proizlaze iz Strategije imaju fiksni rok, te će njihova blagovremena implementacija biti dio procesa praćenja.

Uspješna implementacija Strategije za JIE do kraja 2020 će zahtijevati širenje baze mimo same nacionalne administracije. Aktivno uključivanje privatnog sektora i poslovne zajednice uopšte je od ključnog značaja, budući da mnoge mjere i instrumenti imaju privatni sektor kao krajnjeg korisnika. Radi obezbjeđenja direktnog angažovanja i pomoći u utvrđivanju prioriteta u implementaciji Strategije, vlade su odabrale više prioriternih sektora kako bi ubrzale uvođenje različitih mjera i instrumenata u pet spomenutih stubova. Investicioni komitet za JIE je identifikovao sektore hrana i piće i turizam kao prva dva regionalna sektora koji će dobiti ovu vrstu prioriteta, imajući u vidu potencijal ovih sektora za kreiranje regionalnih vrijednosnih lanaca, a uskoro će u ovim sektorima biti formirane sektorske radne grupe koje će uključiti kako predstavnike vlada, tako i predstavnike ove industrije. Uz ovaj direktan dijalog na liniji industrija-vlada, cilj struktura koje se bave implementacijom i koordinacijom Strategije će biti da uključe i redovne konsultacije sa predstavnicima privatnog sektora, kao što su Poslovno savjetodavno vijeće za Jugoistočnu Evropu, Savjeti inostranih investitora, Privredne komore, udruženja poslodavaca i drugi.

Mjere u okviru Strategije jačaju jedna drugu i to u svim stubovima.....

Strategija je razrađena – od idejnog rješenja do definicije stubova do formulisanja mjera programskih politika – kao integrisana inicijativa zasnovana na cjelovitom pristupu, sa tijesnim isprepletenim vezama koje se protežu na sve stubove. Iako svaki instrument politike ima sopstvenu specifičnu sektorsku konotaciju, on je takođe dio logičkog okvira odnosnog stuba (Slike 2. do 6.) i u krajnjoj liniji doprinosi temeljnom konceptualnom modelu Strategije kao cjeline kao što je to prikazano na Slici 1..

Treba napomenuti da su stubovi Strategije u različitim fazama zrelosti. Ovo, između ostaloga, podrazumijeva da implementacija konkretnih akcija u nekim stubovima može da počne odmah, dok kod drugih stubova, imajući u vidu njihovo početno stanje, mjere Strategije tek postavljaju šire ciljeve, dok će se konkretnije akcije razvijati u toku implementacije ovih mjera Strategije. U svakom slučaju, čak i kod stubova koji su u ranijim fazama zrelosti, Strategija identifikuje pitanja kod kojih regionalni pristup može da proizvede opipljive rezultate, pa i najznačajniji efekat i ona postavlja okvir za regionalnu saradnju koji će olakšati, u kasnijoj fazi, identifikaciju konkretnijih akcija.

Pored toga, Strategija ima u vidu činjenicu da neki stubovi i dimenzije stubova već imaju postojeće regionalne strategije i/ili sporazume sa snažnom pravnom i političkom podrškom; da imaju ciljeve sa kojima su se složile nacionalne administracije, a tamo uz to već postoje regionalne strukture koje mogu da preuzmu odgovornost za implementaciju konkretnih mjera. Kad je riječ o drugim stubovima

i dimenzijama, ili oni nemaju regionalne strukture ili organi navedeni kao koordinatori regionalnih dimenzija imaju relativno slabe mandate i/ili veoma ograničene resurse. U ovim oblastima, sama Strategija predviđa akcije koje ili mogu da pomognu u izgradnji institucija ili ona takve akcije povjerava drugim regionalnim institucijama, kao što je je RCC, kako bi on poslužio kao faktički koordinator.

... one će ojačati razvojne napore zemalja JIE na nacionalnom nivou ...

Strategija za JIE u periodu do kraja 2020 prezentirana u ovom dokumentu nije sama sebi cilj; treba je posmatrati u kontekstu razvojnih i integrativnih napora zemalja JIE. Narod i vlade svih zemalja u regionu su sebi postavili ambiciozne nacionalne ciljeve za podizanje životnog standarda i povećanje blagostanja stanovništva, uspostavljanje boljeg ambijenta za poslovanje i ulaganja i podršku otvaranju više radnih mjesta i to pristojnih radnih mjesta. Zemlje JIE su odabrale svoje pristupe ostvarenju ovih ciljeva koji su prilagođeni nacionalnom kontekstu.

Treba naglasiti da se ova Strategija - u skladu sa pristupom koji je usvojen u sklopu Strategije za EU do 2020 – ne bavi svakim aspektom strategija nacionalnog razvoja, već je usredsređena na one aspekte koji su od zajedničkog interesa za ove zemlje, odnosno kod kojih se regionalni pristup može donijeti koristi.

Prema tome, ova Strategija se ni na koji način ne upliće u razvojne programe zemalja JIE. Naprotiv, ona se nadograđuje na njih, dodajući novu, regionalnu dimenziju nacionalnim ciljevima i planovima. Ona će izgraditi novu platformu na kojoj će zemlje JIE sarađivati kako na ostvarivanju nacionalnih ciljeva, tako i na rješavanju pitanja od zajedničkog interesa. Generirajući sinergije i pozitivan efekat koji postignuća u jednoj zemlji imaju na ostale, Strategija za JIE do kraja 2020. će uvećati ukupan pozitivni efekat nacionalnih i zajedničkih regionalnih akcija.

... kao i njihove ambicije da napreduju ka integraciji sa EU

U sličnom duhu, zemlje JIE teže tješnjim ekonomskim, političkim i kulturnim vezama sa Evropom i njihove nacionalne strategije uključuju jasno deklarirane ciljeve njihovih politika u ovom pogledu. Jugoistočna Evropa je dio Evrope i, konačno, zemlje JIE teže tome da imaju konkretne mape puta – koje se mogu razlikovati od zemlje do zemlje – koje vode pristupanju Evropskoj uniji.

Strategija za JIE do kraja 2020. predstavlja značajan element u procesu koji vodi integraciji sa EU. Ona je inspirisana upravo Strategijom Evropa do 2020. i u tom duhu ova Strategija predstavlja otjelotvorenje Evropskih vrijednosti, a u praktičnom pogledu ona nastoji da ubrza približavanje evropskim normama i propisima. Tako je ogromna većina pojedinačnih instrumenata Strategije direktno i/ili indirektno vezana za konkretna poglavlja pravne tekovine EU, kao što je to izloženo u Tabeli A6.

Strategija ni na koji način ne predstavlja zamjenu za individualne napore svake zemlje JIE u ovom pravcu. Naprotiv, ona dopunjuje ove napore, dodajući im jednu važnu regionalnu komponentu u procesu integracije u EU. Očekivani sinergijski efekat ovakvih zajedničkih regionalnih napora bi trebalo da ojača i proširi napore na nacionalnom nivou, te tako ubrza proces integracije sa EU koji je svaka zemlja JIE započela.

Tako Strategija nastoji da ojača napore koje svaka od ovih zemalja ulaže u okviru procesa pristupanja EU. Najveći dio akcija Strategije se mogu posmatrati kao sastavni dio procesa pristupanja, budući da se one u svakom slučaju moraju dovršiti kako bi ovaj proces bio uspješan. Stoga su Strategija i njene

akcije integralni dio procesa pristupanja, a ne nešto što mu je pridodato ili što je iznad njega.

Sprovođenje mjera u okviru Strategije za JIE do kraja 2020. će ubrzati izgradnju novih mostova ka Evropi; omogućiti lakšu integraciju regiona u evropska tržišta, povećati trgovinske tokove u oba pravca, doprinijeti daljem širenju evropskih vrijednosti u Jugoistočnoj Evropi i boljem razumijevanju specifičnosti regiona u Evropi.

4.2. Upravljanje i praćenje napretka

Dobro osmišljena struktura će nadgledati i usmjeravati implementaciju Strategije.....

Četiri glavna niza aktera koji učestvuju u strukturi upravljanja i koordinaciji napora na sprovođenju politika u okviru Strategije su : (i) nacionalne administracije, koje predstavljaju koordinatori za Strategiju za JIE za period do kraja 2020. i odgovarajuća ministarstva i agencije; (ii) regionalne strukture koje služe kao koordinatori odgovarajućih dimenzija politika (koordinatori dimenzija); (iii) Savjet za regionalnu saradnju; i (iv) Upravni odbor Strategije, koji okuplja najviše političke predstavnike u regionu.

Nacionalne administracije predstavljaju ugaoni kamen implementacije Strategije, budući da će najveći dio implementacije biti obavljen na nacionalnom nivou. Svaka od vlada usvaja Strategiju za JIE za period do kraja 2020., uključujući i nacionalni akcioni plan, čime okvir Strategije, njen plan implementacije, upravljanje Strategijom i sistem njenog praćenja postaju i formalno dio rada vlade.

Iako Strategija za JIE do kraja 2020. podrazumijeva regionalne odgovore na izazove politike, najveći dio aktivnosti koji Strategija predlaže predviđa direktnu akciju ili odgovor u smislu politika od strane odgovarajućih nacionalnih institucija ili agencija. Implementacijom će se upravljati ključnim mjerama i instrumentima sadržanim u Aneksu A4, kao i preko pojedinačnih nacionalnih akcionih planova, usaglašenih i usvojenih od strane nacionalnih vlada. Pored angažovanja na implementaciji, vlade će aktivno učestvovati u praćenju napretka, pružati pomoć da se nađu pravi kanali komunikacije i davati svoju saglasnost na razne ulazne sadržaje koji će omogućavati praćenje i mjerenje napretka. Ovaj proces zahtijeva visok nivo koordinacije između vlada, koju će obezbjeđivati nacionalni koordinatori, za sprovođenje Strategije koje će svaka od vlada imenovati. Nacionalni koordinatori će takođe služiti kao kao kontakt-punktovi za sva pitanja koja se odnose na implementaciju Strategije u svakoj od administracija učesnica i oni će stupati u vezu sa RCC oko pripreme i održavanja sastanaka Upravnog odbora. Formiranje stalnog programskog komiteta koji bi uključio i nacionalne koordinate za IPA instrumente (NIPAC) – uz koordinate za Strategiju za JIE do kraja 2020. i koordinate dimenzija – očekuje se će pomoći u izradi programa za regionalne aktivnosti, procjeni budžetskih implikacija i dogovoru oko izvora finansiranja.

Funkcija koordinatora dimenzija, koju će obavljati odgovarajuće regionalne strukture, je da pomognu u koordinaciji implementacije Strategije u određenom sektoru, odnosno dimenziji programske politike i da ponude regionalnu platformu za preispitivanje politika i praćenje napretka od strane predstavnika zemalja učesnica u skladu sa njihovim konkretnim mandatima.

Regionalni savjet za saradnju će koordinirati ukupnu aktivnost na implementaciji Strategije i o ukupnom napretku će obavještavati politički nivo zemalja učesnica. RCC će takođe biti odgovoran za realizaciju ukupnog sistema praćenja Strategije za JIE do kraja 2020., kao i za pružanje podrške nacionalnim administracijama u njenoj implementaciji i pripremi sastanaka Upravnog odbora. RCC će takođe imati značajnu ulogu u pružanju podrške koordinatorima dimenzija kada to bude potrebno, pružanju pomoći u uvođenju novih kapaciteta, a djelovaće i kao sekretarijat za one strukture koje u početnim fazama implementacije Strategije imaju ograničene resurse.

Upravni odbor Strategije će jednom godišnje okupljati političke predstavnike na visokom nivou ekonomija koje učestvuju u Strategiji za JIE za period do kraja 2020 radi ocjene napretka implementacije Strategije. Godišnje sastanke Upravnog odbora će pripremati Sekretarijat RCC u saradnji sa nacionalnim koordinatorima za Strategiju za JIE za period do kraja 2020. Generalni sekretar RCC će prezentirati izvještaj o napretku u implementaciji Strategije i predlagati godišnje preporuke na usvajanje članovima Upravnog odbora. Pored usvajanja Godišnjeg izvještaja o implementaciji (ARI) – koji će služiti kao glavni instrument za praćenje Strategije – Upravni odbor će donositi horizontalne načelne smjernice i utvrđivati godišnje prioritete, što će predstavljati sastavni dio izvještaja za predmetnu godinu.

Godišnji izvještaj o implementaciji (ARI) će pripremati Regionalni savjet za saradnju, koristeći priloge dobijene od nacionalnih koordinatora Strategije i regionalnih koordinatora za pojedine dimenzije. ARI će se pripremati za Upravni odbor Strategije i on će uključivati: (i) generalnu procjenu napretka koji je region ostvario u implementaciji Strategije; (ii) glavne strateške rizike i identifikovane izazove i (iii) preporuke za narednu godinu na nivou Strategije.

Na polovini pređenog puta, odnosno perioda implementacije Strategije obavice se pregled napretka stanja, što će dati detaljnu procjenu razvoja politika i sprovođenja reformi u okviru procesa Strategije za JIE do kraja 2020.

Očekuje se da će se ocjena implementacije Strategije obavljati u godišnjim ciklusima. Svake godine RCC će prikupiti priloge od koordinatora po dimenzijama u vezi sa implementacijom Strategije u odgovarajućim sektorima/oblastima politike. Na osnovu ovih priloga iz različitih sektora, RCC će pripremati ukupni Godišnji izvještaj o implementaciji Strategije za JIE do kraja 2020. i on će ga svake godine prije sastanka Upravnog odbora dostavljati njegovim članovima

Upravni odbor će se sastajati svake godine radi ocjene i usvajanja ARI i davanja generalnih smjernica zemljama učesnicama.

... u kontekstu sistema praćenja Strategije

Sistem praćenja Strategije će koristiti mješavinu kvantitativnih i kvalitativnih indikatora za praćenje implementacije Strategije i uključivaće preglede i izvještaje koji su gore opisani.

Produbljenije kvalitativne ocjene će predstavljati prilog za pripremu preporuka višeg strateškog nivoa i koristeće se za izradu pregleda napretka Strategije na polovini perioda implementacije, odnosno izradu višegodišnjih pregleda napretka. Produbljene kvalitativne ocjene, u kombinaciji sa odabranim kvantitativnim indikatorima, će rezultirati izradom Izgleda za konkurentnost Jugoistočne Evrope, publikacije koja će se raditi po metodološkim smjernicama OECD. U njoj će biti data evaluacija implementacije kroz ocjenu političkog okvira i institucionalnih uslova koji opredjeljuju odvijanje reformi na nacionalnom i regionalnom nivou. Izvodi iz publikacije Izgledi za JIE će se koristiti kao prilog godišnjim izvještajima.

Zemlje JIE su takođe spremne da se pozabave rješavanjem problema uskih grla i izazova u implementaciji Strategije

Sama Strategija za JIE do kraja 2020. predstavlja odvažnu inicijativu zasnovana na regionalnoj saradnji u nastojanju da se ostvari zajednički cilj. Rad na njoj je jasan raskid sa prošlošću regiona, često obilježenu nepovjerenjem i sukobom. Ona bi trebalo da otvori novu eru partnerstva i saradnje među zemljama regiona. Ovo je izraz stvarnih želja većine stanovništva u regionu, što je otjelotvoreno u novoj vrsti političke volje koju ispoljavaju vlade ovih zemalja.

Kao što je to slučaj sa svim što se radi po prvi put, Strategija je suočena sa teškoćama, uskim grlima i izazovima. Oni nose određene rizike po implementaciju Strategije, ali je najbolji način za prevazilaženje uskih grla i izazova taj da se oni unaprijed identifikuju, te da se nađu načini i sredstva za ublažavanje rizika koje oni nose. Iako je teško predvidjeti sve moguće rizike koji mogu ugroziti implementaciju, inicijalna lista (Tabela 2) je fokusirana na nekoliko mogućih uskih grla i izazova, uz kratak prikaz načina za njihovo prevazilaženje.

Tabela 2

Potencijalna uska grla i izazovi u implementaciji Strategije za JIE do kraja 2020. i mogući načini da se oni prevaziđu

Strateški izazovi	Mjere za ublažavanje rizika
Održavanje podrške za implementaciju Strategije među kreatorima politike i najširoj javnošću	Pokrenuti i održati aktivnu kampanju jačanja svijesti javnosti i publiciteta (koja će biti podržana adekvatnim resursima)
Teškoće u postizanju sporazuma između zemalja o zajedničkim mjerama na implementaciji Strategije	Tražiti i obezbijediti dodatne usluge posredovanja i kombinovati ih sa aktivnostima na jačanju svijesti
Može se desiti da se ispostavi da su ciljevi Strategije preambiciozni; neispunjavanje ciljeva može izazvati razočarenje Strategijom	Stalno pratiti napredak na ostvarivanju ciljeva Strategije i upozoravati organe koji njome upravljaju na odstupanja od puta koji vodi ostvarivanju ciljeva; korigovati ciljeve ukoliko se ne mogu naći druga rješenja
Može se ispostaviti da nacionalni kapacitet koji treba da osmisli i sprovodi mjere Strategije ne ispunjava očekivanja	Planirati fokusirane napore i aktivnosti na izgradnji kapaciteta (koji će biti podržani adekvatnim resursima)
Može se pokazati da je struktura za upravljanje Strategijom neadekvatna za upravljanje implementacijom Strategije	Modifikovati strukturu upravljanja; pokrenuti napore na unapređenju kapaciteta; povećati resurse opredijeljene za upravljanje Strategijom
Može se pokazati da su nacionalni finansijski i drugi resursi opredijeljeni za implementaciju Strategije nedovoljni za postizanje njenih zajedničkih ciljeva	U ranoj fazi pokrenuti konsultacije među vladama radi dogovora o nivou resursa koji su dovoljni za usaglašene zajedničke ciljeve.

Identifikovanje rizika, njihovo praćenje i upravljanje njima biće dio odgovornosti strukture za upravljanje Strategijom. Tokom implementacije Strategije lista mogućih uskih grla i izazova će se stalno ažurirati, a kretanje ovih rizika će se konstantno pratiti preko sistema za praćenje Strategije, uključujući i godišnje izvještaje o implementaciji. Upravni odbor će redovno sagledavati slučajeve povišenih nivoa rizika i on može odlučiti da aktivira neke od mjera za ublažavanje rizika.

5. Ujedinjenim snagama Jugoistočna Evropa će uspjeti u svojoj obnovi i putu ka Evropi

Jugoistočnu Evropu su dugo karakterisale prvenstveno brige za bezbjednost, uz ustavne probleme povezane sa izgradnjom nacija odnosno država. Pokrenute su razne regionalne inicijative i institucije – bilo jedna za drugom ili istovremeno; one su u velikoj mjeri imale uporište u akterima izvan regiona, bilo da je riječ o multilateralnim organizacijama ili o Evropskoj uniji. Mnoge od ovih inicijativa i institucija su doprinijele stabilnosti i bezbjednosti regiona i podršci saradnji u okviru regiona.

U sljedećoj fazi saradnja u okviru regiona treba da se prvenstveno pozabavi razvojem institucija,

ekonomskim rastom i povećanjem blagostanja. Region zaostaje za Evropom u pogledu nivoa BDP po glavi stanovnika i ima niske ili veoma niske stope zaposlenosti i visoke stope nezaposlenosti i neaktivnosti. Izgledi za rast su na srednji rok prilično skromni. Prema tome potrebno je preokrenuti stanje u regionu, kako sa aspekta ekonomije, tako i sa aspekta institucija.

Da bi se ovo postiglo, regionalna saradnja bi se mogla pokazati prilično značajnom. Samo jedan primjer: industrijalizacija po pravilu značajno zavisi od veličine tržišta. Kako je ovaj region doživio de-industrijalizaciju tokom posljednjih par decenija, potrebno je povećati ulaganja u taj sektor. Stvari će biti privlačnije ukoliko i tržište radne snage i tržište za proizvode budu veći, tj. regionalni. Ovo bi također trebalo biti podržano ulaganjem u regionalnu infrastrukturu i u proizvodnju energije, pa čak i ulaganjem u ljudske resurse.

Regionu je i dalje potrebno da poveća svoju integraciju sa vanjskim svijetom u smislu trgovine, finansiranja i institucionalnog razvoja., Ovdje proces integracije u EU igra ključnu ulogu. U prošlosti ovaj region je po pravilu stvarao prepreke ne samo regionalnoj, već i široj integraciji. Situacija se sada mijenja, a ove zemlje mogu da sarađuju i da na razne načine podržavaju jedna drugu u njihovom dijalogu sa EU. To povećava ulog za EU, kao i za sami region i trebalo bi da doprinosi ubrzanju ovog procesa.

Strategija za JIE do kraja 2020. je jasno fokusirana na širenje dijaloga, saradnje i integrativnih veza između Jugoistočne Evrope i EU. Ovo je ključna zajednička nit u Strategiji koja se provlači kroz sve stubove Strategije.

Izrada i usvajanje Strategije za JIE do kraja 2020. je jedna od komponenti redovnog dijaloga koji zemlje sa kojima bi se EU trebala proširiti imaju sa EU. Strategija predviđa da se različiti oblici dijaloga i konsultacija između JIE i EU i njenih struktura nastave tokom cijelog perioda njene implementacije. Posebno, praćenje napretka na regionalnom nivou i gore opisani godišnji pregled napretka, uz napredak u ostvarivanju nacionalnih ciljeva, postaće dio pregleda koji će se obavljati u potkomitetima za razne politike u okviru procesa stabilizacije i pristupanja, kao i u okviru sektorskih komiteta Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA).

Ciljevi Strategije za JIE do kraja 2020, posebno nacionalni, koje su ove zemlje usvojile u oblastima trgovine, ulaganja, zapošljavanja, energetike, transporta, društvenog razvoja, upravljanja i drugim relevantni su za proces Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) i za njih će biti korisno temeljnije sagledavanje, posebno imajući u vidu tijesnu predviđenu vezu između Strategije za JIE do kraja 2020. i podrške instrumenta IPA II. Potkomiteti bi tako predstavljali priliku za produbljeno sagledavanje ovih oblasti i davanje jasnih preporuka na nacionalnom nivou koje će podržati ne samo implementaciju Strategije, već i ukupni proces pristupanja.

Strategija za JIE do kraja 2020. je inspirisana odvažnom inicijativom same EU, Strategijom Evropa do 2020. Duh, orijentacija i sadržaj Strategije za JIE do kraja 2020. su bliski duhu i sadržaju Strategije Evropa do 2020. Ove veze stvaraju plodno tlo za tijesnu saradnju između JIE i EU u implementaciji ove dvije strategije. Ovo bi moglo da uključi širok dijapazon mogućnosti za zajedničke inicijative povezane sa ovim, kao što su razmjena informacija, učenje politika; razmjena primjera dobre prakse; međusobni uticaj na inicijative druge strane; ili pokretanje zajedničkih inicijativa u oblastima gdje postoji bliskost ciljeva. Strategija za JIE do kraja 2020. također postavlja cilj uspostavljanja tijesnih veza saradnje između tijela za upravljanje Strategijom i tijela koja upravljaju ključnim inicijativama u okviru Strategije Evropa do 2020.

Sve u svemu, Strategija nudi pregled hrabrih novih oblika za proširenje i produbljivanje regionalne saradnje. Oblici regionalne saradnje ne treba da se ograničavaju na uklanjanje barijera za privredne subjekte, trgovinu, ulaganja i konkurenciju, već može i da ponudi put za unapređenje koordinacije

politika, što doprinosi stabilnosti i predvidivosti. Ovaj inovativan regionalni pristup bi trebalo da ima za rezultat sinergije i pozitivne efekte koji će doprinijeti jačanju svake od ekonomija JIE. Tako bi udruživanje snaga i saradnja pomogli svakoj od ekonomija JIE da bude efikasnija u težnji da ostvari svoje nacionalne ciljeve.

ANNEX

Tabela A1

Ključni ciljevi Strategije za JIE do kraja 2020.

	2010	2020
	Polazna vrijednosti	Ciljna vrijednost
Ukupni strateški ciljevi		
1. BDP per capita u odnosu na prosjek 27 država EU (izražen kroz standard kupovne moći – PPS), u %	36.4	44
2. Ukupna trgovina robama i uslugama (EUR milion)	94,413	209,500
3. Trgovinski bilans (% BDP)	-15.7	-12.3
Integrirani rast		
4. trgovina u okviru regiona u robama (EUR milion)	12,459	30,500
5. Ukupan priliv direktnih stranih ulaganja DSI (EUR milion)	3,396	8,800
Pametni rast		
6. BDP po zaposlenom (EUR prema PPS)	27,485	36,300
7. Broj visokokvalifikovanih lica u radnoj snazi (milion)	1.7	2.0
Održivi rast		
8. Broj novoformiranih preduzeća u jednoj godini	30,107	33,760
9. Izvoz roba i usluga per capita (EUR)	1,780	4,250
Inkluzivni rast		
10. Ukupna stopa zaposlenosti, % populacije starije od 15 godina	39.5	44.4
Upravljanje usmjereno na rast		
11. Djelotvornost Vlade, Indeks upravljanja Svjetske banke	2.3	2.9

Tabela A2

Strategija za JIE do kraja 2020: polazne vrijednosti po zemljama iz 2010.godine

	2010	2010	2010	2010	2010	2010	2010
	ALB	BiH	CRO	KOS*	MKD	MNE	SER
Ukupni strateški ciljevi							
1. .BDP per capita u odnosu na prosjek 27 država EU (izražen kroz standard kupovne moći – PPS), u %	27	28	59	(22) ^{a)}	36	42	35
2. Ukupna trgovina robama i uslugama (u milion. EUR)	7,695	12,138	35,400	3,321	7,834	3,118	24,907
3. Trgovinski bilans (% BDP) ^{b)}	-24.0	-25.6	-3.8	-36.6	-23.0	-36.8	-20.4
Integrirani rast							
4. Trgovina robama u okviru regiona (EUR milion)	425	3,100	2,474	(872) ^{a)}	1,243	800	3,544
5. Ukupan prilivi DSI (EUR milion.)	793	174	326	366	160	574	1,003
Pametni rast							
6. BDP po zaposlenom (EUR prema PPS))	17,839	29,183	40,990	(14,966) ^{a)}	28,029	30,321	25,864
7. Broj visoko kvalifikovanih lica u radnoj snazi	216,000	213,000	504,800	n/a	169,790	56,000	546,290
Održivi Rast							
8. Broj novoformiranih preduzeća u jednoj godini	2,045	1,896	7,800	141	8,074	436	9,715
9. Izvoz roba i usluga po glavi stanovnika (EUR)	1,023	(1,232) ^{a)}	4,010	495	1,563	(1,871) ^{a)}	1,381
Inkluzivni rast							
10. Ukupna stopa zaposlenosti, % populacije starije od 15 godina	47.1	32.5	41.1	(41.7) ^{a)}	38.7	40.1	37.9
Upravljanje usmjereno na rast							
11. Djelotvornost vlade, Indeks upravljanja Svjetske banke	2.2	1.8	3.1	1.9	2.3	2.6	2.4

* Ova oznaka ne dovodi u pitanje pozicije o statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244 .SBUN i mišljenjem MSP o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Napomene:

a) Brojevi u zagradama se odnose na vrijednosti koje nijesu bile raspoložive u vrijeme kada su usvojeni prvobitni ciljevi i dobijeni su od Bečkog Instituta za međunarodne ekonomske studije (wiiw) kao savjetnika SRS.

b) Prosjek za 2008–10.

Tabela A3

Strategija za JIE do kraja 2020: Ključni ciljevi po zemljama pojedinačno do kraja 2020.

	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020
	ALB	BiH	CRO	KOS*	MKD	MNE	SER
Ukupni strateški ciljevi							
1. .BDP per capita u odnosu na prosjek 27 država EU (izražen kroz standard kupovne moći – PPS)), u %	38	38	68	(27) ^{a)}	43	51	41
2. Ukupna trgovina robama i uslugama (EUR milion)	17,500	24,500	80,000	6,000	15,500	6,000	60,000
3. Trgovinski bilans (% BDP)	-14.3	-20.2	-3.3	-17.8	-17.2	-24.0	-14.0
Integrirani rast							
4. Trgovina u okviru regiona u robama (EUR milion)	1,150	7,100	6,200	(2,000) ^{a)}	2,700	1,200	10,150
5. Ukupni prilivi DSI (EUR milion)	2,200	500	1,500	800	600	700	2,500
Pametni rast							
6. BDP po zaposlenome (EUR prema PPS)	24,000	40,200	52,000	(20,200) ^{a)}	35,000	37,000	34,000
7. Broj visoko kvalifikovanih lica u radnoj snazi	260,000	255,000	605,000	n/a	204,000	68,000	655,000
Održivi rast							
8. Broj novoformiranih preduzeća u jednoj godini	2,500	2,300	9,300	170	9,700	520	11,660
9. Izvoz roba i usluga per capita (EUR)	2,900	(2,600) ^{a)}	9,000	(1,200) ^{a)}	3,300	(3,950) ^{a)}	3,850
Inkluzivan rast							
10. Ukupna stopa zaposlenosti, % populacije starije od 15 godina	54.3	33.9	47.5	(45.8) ^{a)}	43.6	49.6	43.8
Upravljanje usmjereno na rast							
11. Djelotvornost vlade, Indeks upravljanja Svjetske banke	2.7	2.1	3.7	2.3	2.8	3.1	2.9

* Ova oznaka ne dovodi u pitanje pozicije o statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244 .SBUN i mišljenjem MSP o proglašenju nezavisnosti Kosova

Napomene

a) Brojevi u zagradama se odnose na vrijednosti koje nijesu bile raspoložive u vrijeme kada su usvojeni prvobitni ciljevi Strategije za JIE do kraja 2020.

Ključni instrumenti Strategije za JIE do kraja 2020

Stub 1. Integrisani rast					
Glavni ciljevi: povećati trgovinu robama unutar regiona sa 12,459 milion EUR na 30,500 milion EUR;povećati ukupan priliv DSI u region sa EUR 3,396 milion EUR na 8,800 milion EUR.					
Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti u okviru Strategije	Rok	Nacionalne institucije i agencije ¹²	Mehanizam verifikacije ¹³	Odgovorne regionalne strukture
Dimenzija A: Zona slobodne trgovine					
A.1	Liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima eliminisanjem preostalih carina i kvota	2014	Ministarstva trgovine, Ministarstva poljoprivrede	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
A.2	Eliminisanje nekarinskih (sanitarnih i fitosanitarnih) barijera te nepotrebnih tehničkih barijera koje narušavaju tržišnu konkurenciju	2014-20	Ministarstva trgovine, Ministarstva zdravlja	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
A.3	Omogućavanje lakše trgovine korišćenjem instrumenata za transparentnost i pojednostavljenjem procedura koje se odnose na trgovinu	2014-20	Ministarstva trgovine		CEFTA
A.4	Poboljšanje interkonektivnosti carina uvođenjem u regionalnu trgovinu kompjuterizovanih metoda	2014-20	Ministarstva trgovine	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
A.5	Liberalizacija trgovine uslugama unutar regiona smanjenjem restriktivnih mjera i politika	2014-20	Ministarstva trgovine	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
A.6	Olakšavanje slobodnih investicionih tokova koordinacijom investicionih politika i promocijom investicija, te boljom zaštitom investitora i investicija	2014-20	Ministarstva ekonomije	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA SEEIC

¹² termin "Nacionalne institucije i agencije" u ovom slučaju se samo odnosi na obim odgovornosti koje proizlaze iz implementacije Strategije

¹³ Pojam "Mehanizam verifikacije" u ovom slučaju se odnosi na proces provjere da su odgovarajuća mjera/instrument/aktivnost u okviru Strategije zaista implementirani

A.7	Olakšavanje slobodnog kretanja eksperata, stručnjaka i kvalifikovane radne snage	2014-20	Ministarstva trgovine Ministarstva rada	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
Dimenzija B: Konkurentno ekonomsko okruženje					
B.1	Ojačati propise koji regulišu pitanje konkurentnosti kreiranjem trgovinske zone u regionu bez odbrambenih trgovinskih instrumenata	2014-18	Ministarstva trgovine	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
B.2	Ojačati zaštitu trgovačkih žigova na prostoru cijelog regiona	2014-18	Ministarstva ekonomije Ministarstva pravde	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
B.3	Stvoriti potpuno liberalizovano tržište javnih nabavki u regionu	2014-18	Ministarstva ekonomije, organi odgovorni za javne nabavke	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
Dimenzija C: Integracija u globalnu ekonomiju					
C.1	Poboljšati pristup tržištu dovršavanjem jedinstvene zone dijagonalne kumulacije u okviru PEM i usklađivanjem carinskih MFN tarifa u regionu sa zajedničkim eksternim tarifama EU (CET)	2014-20	Ministarstva trgovine	Praćenje implementacije - institucije učesnice	CEFTA
C.2	Uspostaviti investicioni koncept sa povećanim učešćem u regionalnim snabdjevačkim lancima i globalnim snabdjevačkim mrežama	2014-20	Ministarstva ekonomije	Provjera koncepta, provjera efekata u redovnim intervalima, po potrebi prijedlozi za modifikovanje koncepta	SEEIC CEFTA
C.3	Uskladiti napore na unapređenju reformi poslovnog ambijenta	2014-20	Ministarstva ekonomije	Praćenje implementacije - institucije učesnice	SEEIC CEFTA

Stub 2. Pametni rast					
Ključni ciljevi: Povećati BDP po zaposlenom licu sa 27,485 EUR mjereno PPS na 36,300 EUR mjereno PPS; uvećati za 300,000 broj visoko kvalifikovane radne snage u regionu regionu.					
Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Rok	Nacionalne institucije i agencije	Mehanizam verifikacije	Odgovorne regionalne strukture
Dimenzija D: Obrazovanje i kompetencije					
D.1	Uvesti politike za povećanje ravnopravnog pristupa i učešća u visokokvalitetnom obrazovanju na svim nivoima sa ciljem priznavanja kvalifikacija bez smetnji i omogućavanja mobilnosti radne snage u okviru JIE	2014–20	ministarstva obrazovanja	praćenje implementacije ministarstva obrazovanja	ERI-SEE
D.2	Sprovesti mjere za sprečavanje ranog napuštanja školovanja , smanjiti broj nesvršenih đaka i studenata i poboljšati stope završavanja obrazovanja na svim nivoima, što će doprinijeti inkluzivnosti i ambijentu povoljnom za cjeloživotno učenje.	2014–20	ministarstva obrazovanja	praćenje implementacije ministarstva obrazovanja	ERI-SEE
D.3	Standardizovati kvalifikacije i ukloniti prepreke njihovom priznavanju	2014–20	ministarstva obrazovanja	praćenje implementacije ministarstva obrazovanja	ERI-SEE
D.4	Obezbijediti da obrazovanje i sistemi obuke bolje zadovoljavaju ekonomske potrebe i potrebe tržišta rada (i one koji uče osposobljavaju za vještine koje tržište traži) kroz, npr. veće korišćenje učenja uz rad i mehanizama kao što su Okvir nacionalnih kvalifikacija i savjeti za sektorske vještine	2014-2020	ministarstva obrazovanja ministarstva ekonomije, ministarstva zadužena za Akt o malim preduzećima za Evropu (SBA), institucije tržišta rada,	praćenje implementacije ministarstva obrazovanja	RCC, SEECCL, ERI-SEE
D.5	Razviti ključne preduzetničke kompetencije na svim nivoima obrazovanja i	2014–2020	ministarstva zadužena za	praćenje	SEECCL

	obuke (nastavni programi, obuka nastavnog kadra, ocjenjivanje), uključujući okvir za preduzetničku edukaciju na nivou regiona, uključujući podsticanje i razvoj u cijelom regionu generalne posvećenosti 'zelenoj' ključnoj kompetenciji kao dopuna za postojećih 8 kompetencija predviđenih EU konceptom cjeloživotnog učenja		Akt o malim preduzećima za Evropu (SBA), i ministarstva obrazovanja	implementacije ministarstva zadužena za Akt o malim preduzećima za Evropu (SBA) ministarstva obrazovanja	
D.6	Podsticati istraživački potencijal univerziteta da transformiše stečeno znanje u inovacije koje imaju mjesto na tržištu kroz podršku mrežama inkubatora, preduzetništvu i pristupu izvorima finansiranja sa posebnim akcentom na pametne i čiste tehnologije	2014–2020	ministarstva obrazovanja i ministarstva zadužena za Akt o malim preduzećima za Evropu (SBA)	ministarstva obrazovanja ministarstva zadužena za Akt o malim preduzećima za Evropu (SBA)	SECEEL, ERI SEE, RCC
D.7	Graditi kapacitete institucija za podršku preduzećima koji će moći da predviđaju potrebe tržišta rada kad je riječ o vještinama i čitaju i tumače promjene na tržištu i perspektive industrija, sa posebnim fokusom na prelazak sa ekonomske diverzifikacije na specijalizaciju	2014–2018	ministarstva obrazovanja ministarstva ekonomije institucije tržišta rada	praćenje implementacije ministarstva obrazovanja ministarstva ekonomije	RCC, SECEEL, ERI SEE
Dimenzija E: istraživanja i razvoj i inovacije					
E.1	Formirati fond za izvrsnost u oblasti istraživanja	2014–20	ministarstva nauke	praćenje na osnovu priručnika koji je pripremila WISE	Nadzorni odbor platforme WISE
E.2	predložiti program za transfer tehnologije	2014–20	ministarstva nauke	praćenje na osnovu priručnika koji je pripremila platforma WISE	Nadzorni odbor platforme WISE
E.3	Osnovati regionalni fond za netehničke inovacije sa direktnim tržišnim perspektivama	2014–20	ministarstva ekonomije	praćenje na osnovu priručnika koji je pripremila platforma WISE	Nadzorni odbor platforme WISE

E.4	Pokrenuti regionalno takmičenje u partnerstvu “trostruka spirala” uz obezbjeđenje medijskog publiciteta	2014–20	ministarstva ekonomije ministarstva nauke	praćenje na osnovu priručnika koji je pripremila platforma WISE	Nadzorni odbor platforme WISE
-----	---	---------	--	---	-------------------------------

Dimenzija F: Digitalno društvo

F.1	Razviti regionalnu širokopojasnu infrastrukturu radi obezbjeđenja pristupa brzom internetu	2014–20	ministarstva za informaciono društvo i razvoj /ICT	praćenje implementacije Akcionog plana za razvoj širokopojasne infrastrukture	eSEE
F.2	Razviti prekogranične elektronske usluge dajući pri tome prioritet zdravstvu, obrazovanju, trgovini	2014–20	ministarstva za informaciono društvo i razvoj /ICT	praćenje implementacije: ministarstva za informaciono društvo i razvoj	eSEE
F.3	Obezbijediti pristup obuci u oblasti IT, budući da sticanje digitalnih vještina proširuje mogućnosti zapošljavanja	2014–20	ministarstva za informaciono društvo i razvoj /ICT	praćenje implementacije od strane ministarstava za informaciono društvo i razvoj	eSEE

Dimenzija G: Kulturni i kreativni sektori

G.1	Ljubljanski proces – Nastavljanje integrisane rehabilitacije kulturne baštine	2014-2020	ministarstva kulture, turizma, ekonomije	praćenje implementacije: ministarstva kulture, turizma , ekonomije	RCC TFCS
G.2	Izgradnja kapaciteta za dalji razvoj integrisane metodologije i prikupljanja finansijskih sredstava	2014-2020	ministarstva kulture, turizma, ekonomije		RCC TFCS
G.3	Uspostavljanje regionalnog mehanizma za saradnju u audio-vizuelnom sektoru	2016	ministarstva kulture, ekonomije, turizma, obrazovanja		RCC, RCC TFCS

G.4	Podsticanje aktivne saradnje tijela nadležnih za oblasti kinematografije, javnih elektronskih medija, rada produkcijskih kompanija i distributerskih kuća.	2016	ministarstva kulture, ekonomije, turizma, obrazovanja	praćenje implementacije: ministarstva kulture, turizma , ekonomije, obrazovanja	RCC, RCC TFCS
G.5	Uspostavljanje regionalnog mehanizma za saradnju među muzejima sa ciljem modernizacije i poboljšanja njihovog funkcionisanja i upravljanja.	2015	ministarstva kulture, ekonomije, turizma,	praćenje implementacije: ministarstva kulture, ekonomije, turizma	RCC TFCS
G.6	Osnivanje regionalnog inkubatora za dizajn	2014–20	ministarstva kulture ministarstva ekonomije	praćenje implementacije: ministarstva kulture, ekonomije	RCC TFCS
G.7	Razvoj sistema polaznih statističkih podataka koji se odnose na kulturu i kreativne industrije u regionu uporedivih sa pokazateljima za područje EU	2014–20	ministarstva kulture ministarstva ekonomije zavodi za statistiku	praćenje implementacije: ministarstva kulture, ekonomije	RCC TFCS

Stub 3. Održivi rast

Ključni ciljevi :Povećati broj novoformiranih preduzeća n agodišnjem nivou sa 30,107 na 33,760;

Povećati izvoz roba i usluga iz regiona sa 1,780 EUR na 4,250 EUR.

Sekundarni ciljevi stuba: 9% uštede energije na potrošnju energije od strane krajnjih korisnika;

Ostvariti nacionalne ciljeve za korišćenje obnovljive energije

Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Rok	Nacionalne institucije i agencije	Mehanizam verifikacije	Odgovorne regionalne strukture
Dimenzija H: Energetike					
H.1	Povećati efikasnost korišćenja energije ostvarenjem cilja uštede najmanje 9% energije do 2018. u skladu sa preuzetom obavezom prema Zajednici za energiju (sprovesti do 2018. Nacionalne akcione planove za energetske efikasnost i obezbijediti institucionalni i pravni okvir, kao i dovoljne finansijske	2014–18	ministarstva odgovorna za komunalnu infrastrukturu ministarstva ekonomije	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	ECS

	resurse , npr.agencije za energetska efikasnost i druge relevantne institucije, javne i privatne fondove za investicije, mjere usmjerene na stvaranje tržišta energetske usluga, itd; uvesti kriterij energetske efikasnosti u javne nabavke roba i usluga; renovirati javne zgrade po stopi od 2% godišnje radi ostvarenja minimuma energetske efikasnosti u skladu sa preporukom Ministarskog savjeta o usvajanju Direktive o energetske efikasnosti)		ministarstva odgovorna za energetiku i zaštitu sredine lokalne uprave organi odgovorni za javne nabavke		
H.2	Ostvartiti nacionalni udio obnovljive energije u bruto finalnoj potrošnji energije do 2020. u skladu sa ciljevima usvojenim 2012. (omogućiti za obnovljivu energiju (RE) prioritetan, ili garantovani pristup mreži; Usvojiti i do 31.12.2020. implementirati Nacionalni akcioni plan za obnovljivu energiju; Pojednostaviti i ubrzati procedure izdavanja dozvola za elektrane na RE i za njihovo priključenje na mrežu; uvesti i/ili revidirati (ukoliko je potrebno) postojeće programe podrške za RE radi osiguranja kontinuiteta i stabilnosti za investitore)	2014–20	ministarstva odgovorna za energetiku strukovna udruženja gradske uprave kompanije za energetiku regulatori za energetiku	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	ECS
H.3	Razviti instrumente za informisanje i osnaživanje potrošača kako bi se postigle promjene u njihovom ukupnom ponašanju koje će imati za rezultat energiju po pristupačnijoj cijeni i veću bezbjednost potrošača	2014–20	ministarstva odgovorna za socijalnu zaštitu; udruženja potrošača; civilno društvo; energetske kompanije; regulatori za energetiku	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	ECS, RCC
H.4	Stvoriti ambijent koji pogoduje investicijama i stimulisati razvoj energetske infrastrukture(implementirati niz mjera koje uključuju:ubrzane i koordinirane procedure izdavanja dozvola i licenci za nove investicije u energetiku, koordinirana odobrenja regulatora i koordinirane tarifne metodologije, podršku relevantnih evropskih fondova; postepeno ukidanje regulisane cijene za velike potrošače u skladu sa Ugovorom i mjerama koje je donio Ministarski savjet; Usvojiti cijene koje u potpunosti odražavaju troškove isporuke za potrošače iz svih tarifnih kategorija, u skladu sa Ugovorom i mjerama koje je donio Ministarski savjet; implementirati projekte od interesa za Energetsku zajednicu koje je Ministarski savjet usvojio u oktobru 2013.	2014–20	ministarstva odgovorna za energetiku; regulatori za energetiku; energetske kompanije; organi zaduženi za fondove EU, ministarstva finansija, agencije za promociju investicija	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	ECS, RCC
H.5	Razviti instrumente za kreiranje funkcionalnog tržišta energije za JIE koje bi obezbjeđivalo pouzdane isporuke po pristupačnoj cijeni, koje istovremeno	2014-20	ministarstva odgovorna za energetiku;	praćenje implementacije i	ECS

	odražavaju i troškove; ukinuti subvencije i zamijeniti ih socijalnim programom za najugroženije potrošače		ministarstva odgovorna za socijalnu zaštitu; regulatori za energetiku; udruženja potrošača	ciljnih indikatora	
H.6	Dopuniti tekuću regionalnu saradnju u oblasti energetike koja uključuje jačanje saradnje sa parlamentarcima, kao i saradnje na smanjivanju emisija gasova sa efektom staklene bašte i održivom energetsom razvoju kroz implementaciju Regionalne inicijative za održivu energiju (SEDRI)	2014-2016	ministarstva odgovorna za energetiku; ministarstva odgovorna za zaštitu životne sredine; parlamenti; lokalne uprave; civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	RCC
Dimenzija I: Transport					
I.1	<u>Infrastruktura</u> - Poboljšanje stope korišćenja transportne infrastrukture na SEETO sveobuhvatnoj mreži eliminisanjem fizičkih i nefizičkih uskih grla i prekograničnih barijera; veće korišćenje inteligentnih transportnih sistema (ITS) u sektoru transporta	2014–16	ministarstva saobraćaja; ministarstva finansija; ministarstva ekonomije; strukovna udruženja za transport	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEETO
I.2	<u>Operacije</u> - Usklađivanje sa transportnim regulatornim okvirom za stvaranje uslova za zajedničko tržište i standarda bezbjednosti, te liberalizaciju željezničkih usluga ; Uvođenje mjera za povećanje konkurencije između multimodalnih, željezničkih i lučkih operatera.	2014–20	ministarstva saobraćaja; ministarstva finansija uprave za željeznice; strukovna udruženja za transport	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEETO
I.3	Razraditi i uvesti mjere za smanjenje potrošnje energije i troškova po jedinici transportnih usluga (uključujući uvođenje prirodnog gasa u komercijalni drumski transport i transport vodenim putem; povećati udio električnog transporta povraćajem električne energije; povećati udio električnog transporta u urbanim područjima i stvoriti bolje uslove za bicikliste).	2014–20	ministarstva saobraćaja; uprave za željeznice gradske uprave;	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	RCC, OECD, SEETO, Komisije za rijeke Dunav i Savu
I.4	Udio ko-modalnog transporta: Povećanje procenta robe koja se transportuje željeznicom i vodenim putem	2014–20	ministarstva finansija; ministarstva saobraćaja transport; uprave za unutrašnje i pomorske	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEETO, Komisije za rijeke Dunav i Savu

			uprave; gradske uprave		
I.5	Olakšati vazdušni saobraćaj implementacijom inicijative za Zonu zajedničkog pružanja usluga (JSPA) i inicijative Jedinstveno evropsko nebo.	2014-20	ministarstva saobraćaja uprave za avijaciju	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	RCC JSPA ISIS II
Dimenzija J: Životna sredina					
J.1	Povećati adaptivni kapacitet jačanjem svijesti i edukacijom za adaptaciju na klimatske promjene (transfer znanja i primjera najbolje prakse, reprezentativni eksperimentalni projekti i jačanje svijesti u oblastima kao što su poljoprivreda, šumarstvo, korišćenje vode, korišćenje energije za individualne farmere, zadruge, javne i privatne kompanije i operateri, lokalne opštine, organizacije i udruženja koja djeluju u okviru zajednica, medije)	2014-20	ministarstva za zaštitu životne sredine, ministarstva energetike, ministarstva unutrašnjih poslova; ministarstva zdravlja; ministarstva poljoprivrede i šumarstva; ministarstva voda; gradske i opštinske uprave; civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	REC SEEFCA
J.2	Razraditi i realizovati mjere za povećanje udjela poljoprivrednog zemljišta obuhvaćenog irigacijom	2014-20	ministarstva poljoprivrede; lokalne uprave; civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEEFCA
J.3	Razraditi i realizovati mjere za povećanje obima godišnjeg pošumljavanja	2014-20	ministarstva šumarstva; lokalne uprave, civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEEFCA
J.4	Identifikovati korake i mjere potrebne za unapređenje pristupa koji podrazumijeva vezu između vode, energije i hrane na nacionalnom i prekograničnom nivou i ispitati mogućnosti za pokretanje političkog procesa u okviru RCC za unapređenje	2014-16	ministarstva voda; nacionalne uprave i institucije za vode; relevantne regionalne i međunarodne organizacije; lokalne	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	GWP-M

	saradnje u JIE u oblasti Upravljanja prekograničnim vodenim resursima (TWRM)		uprave; civilno društvo		
J.5	Proširiti u zemljama JIE nivo razumijevanja značaja povoljnog ambijenta za učešće privatnog sektora u finansiranju vodne infastruktura i identifikovanju ključnih uskih grla i perspektiva u ovom procesu	2014-16	ministarstva voda; nacionalne uprave i institucije za vode; privatni sektor; relevantne regionalne i međunarodne organizacije; lokalne uprave; civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	GWP-M
J.6	Razraditi i realizovati mjere potrebne za početak implementacije Sporazuma o regionalnom integralnom upravljanju vodama (RIWMFA)	2017-20	ministarstva voda; ministarstva energetike; ministarstva za zaštitu životne sredine; ministarstva poljoprivrede; ostali relevantni nacionalni organi uprave i institucije; privatni sektor; relevantne regionalne i međunarodne organizacije; lokalne uprave; civilno društvo	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	GWP-M
Dimenzija K: Konkurentnost					
K.1	Razraditi regionalne aktivnosti za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća (SME), uključujući i kroz klastere i veze: direktne strane investicije (DSI) – SME (podsticanjem internacionalizacije SME; mapiranjem postojeće poslovne infastruktura i službi za	2014–20	ministarstva ekonomije ministarstva obrazovanja agencije za razvoj SME sektora i promociju investicija	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEEIC SEECCEL

	podršku biznisu; uspostavljanjem regionalnih programa povezivanja SDI-SME) i izgradnjom kapaciteta za obuku tržišta pružalaca usluga kako bi ono moglo da pruža znanja i vještine potrebne preduzećima koji imaju potencijal za razvoj, a posebno preduzećima zainteresovanim za trgovanje u okviru unutrašnjeg tržišta EU.				
K.2	Razviti regionalne vrijednosne lance preko akcija prilagođenih konkretnom sektoru, uključujući pilot projekte (sprovođenjem analize regionalnog vrijednosnog lanca; formiranjem regionalnih radnih grupa za svaki od ključnih sektora; identifikovanjem faktora koji su smetnja rastu i produktivnosti u svakom ključnom sektoru; implementacijom regionalnog pilot projekta za povećanje konkurentnosti u svakom ključnom sektoru).	2014–20	ministarstva ekonomije, agencije za razvoj SME sektora	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEEIC
K.3	Preduzeti zajedničke regionalne aktivnosti u cilju podrške povećanju pristupa izvorima finansiranja i integracije tržišta kapitala (implementiranjem regionalnih finansijskih instrumenata (EFSE, Zeleni za razvoj, EDIF); omogućiti lakšu realizaciju regionalnih događaja za poduhvate u ranoj fazi; pokrenuti akcije za podsticaj regionalnih investicija, te integraciju regionalnih tržišta kapitala; obuka za pokretanje novih preduzeća i kultura kreiranja novih poduhvata povezivanjem obuke i mentorstva sa pristupom izvorima finansiranja, sa posebnim naglaskom na mlade muškarce i žene; razviti regionalnu saradnju, umrežavanje i razmjenu primjera dobre prakse sa Mrežom evropskih preduzeća, posebno se fokusirajući na firme sa visokim rastom i na korišćenje resursa dijaspore.	2014–20	ministarstva ekonomije, ministarstva finansija ministarstva obrazovanja ministarstva obrazovanja, institucije tržišta kapitala	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	WBIF/EDIF SEEIC RCC
K.4	Uvesti mjerila za praćenje razvoja malih i srednjih preduzeća i rezultata na ovom planu, oslanjajući se na harmonizovano statističko izvještavanje o SME sektoru (formiranjem baze podataka o preduzećima; obezbjeđenjem mjerila za praćenje razvoja SME i učinka mjera koje se odnose na SME; povećanjem frekvencije procjena SBA; kreiranjem regionalnog brenda za SME).	2015 (baza podataka); 2014–20	ministarstva ekonomije i finansija; agencije za razvoj SME; statistički biro	praćenje implementacije i ciljnih indikatora	SEEIC
K.5	Koordinirati napore na poboljšanju integriteta poslovanja preko rang liste društvene odgovornosti kompanija (CSR) i primjera najbolje prakse (razvojem	2014–20	ministarstva ekonomije	funkcionalni regionalni forum za	SEEIC

	regionalnih smjernica za integritet poslovanja; formiranjem regionalnog foruma za poslovni integritet; razvojem regionalne CSR rang - liste; podsticanjem razmjene primjera najbolje prakse u sprovođenju reformi).			CSR; poboljšanje na regionalnim CSR rang-listama.	
K.6	Unapređivati saradnju u oblasti politike konkurentnosti (uspostavljanjem mreže organa za konkurentnost i koordinacionog tijela; razvojem regionalnih smjernica za obezbjeđenje transparentnosti državne pomoći; razvojem zajedničke metodologije za međusobno ocjenjivanje), antimonopolske politike (politike koje jačaju ekonomsku efikasnost sprečavanjem firmi da neprimjereno sprečavaju konkurenciju) i mjera koje se odnose na mreže (mjere koje podstiču i unapređuju konkurentnost deregulacijom mrežne industrije).	2014–20	ministarstva ekonomije, uprave za pitanja konkurencije	redovni sastanci koordinacionog tijela, praćenje implementacije	SEEIC
K.7	Povećati koordinaciju u oblasti poreske politike implementiranjem smjernica za dobru praksu (razvojem smjernica za dobru praksu u vezi sa mjerama poreske politike; pregovorima o smjernicama za sporazume koji se odnose na dvostruko oporezivanje).	2014–16	ministarstva finansija	praćenje implementacije: ministarstva finansija	Svjetska banka, Radna grupa za poresku politiku i upravu uz podršku OECD i RCC
K.8	Obezbijediti da mjere i aktivnosti koje se odnose na oblasti industrije i investicija odražavaju ukupne raspoložive vještine uključujući i poboljšanu sposobnost anticipiranja potreba ekonomije, koje se stalno mijenjaju.	2014–18	ministarstva ekonomije	praćenje implementacije: ministarstva ekonomije	SEEIC SEECEL

Stub 4. Inkluzivni rast					
Glavni cilj: povećati ukupnu stopu zaposlenosti populacije starije od 15 godina sa 39.5% na 44.4%.					
br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	rok	nacionalne institucije i agencije	mehanizam verifikacije	odgovorne regionalne strukture
Dimension L: Zapošljavanje					

L.1	<p>Mobilnost radne snage Izgraditi regionalni kapacitet za razvoj i korišćenje harmonizovanih podataka i informacija o migracijama i razviti kapacitet za procjenu kretanja na tržištu rada i potrebnih vještina u budućnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procijeniti sadašnje i buduće potrebe za vještinama, kao i sadašnje i buduće viškove radne snage • graditi kapacitet za anticipiranje tendencija na tržištu rada • pokrenuti aktivnosti na prikupljanju regionalno harmonizovanih podataka o migraciji • identifikovati tražnju koja nije zadovoljena domaćom radnom snagom i prekomjernu ponudu vještina u svakoj zemlji učesnici 	2015	Ministarstva rada	Izveštavanje o zakonodavstvu	RCC
L.2	<p>Kreirati regionalni proces konsultacija o mobilnosti sa ciljem rješavanja potreba migranata, radi maksimiziranja razvojnog efekta mobilnosti i podsticanja kružne migracije</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pristupiti rješavanju potreba migranata irazviti međuresorski pristup mobilnosti • Razmjenjivati informacije preko servisnih centara za migracije • Ispitati načine za maksimiziranje razvojnog efekta mobilnosti i ravnomjerne distribucije benefita 	2015	ministarstva rada, javne službe za zapošljavanje, centri za pitanja migracije	Izveštavanje	RCC
L.3	Ukinuti restrikcije na tržištu radne snage u regionu		Ministarstva rada	Izveštavanje	RCC
L.4	<p>Upravljanje tržištem rada Poboljšati kapacitet institucija tržišta rada za kreiranje i sprovođenje politike zasnovane na rješenjima koja funkcionišu u praksi i promovisanje relevantnih partnerstava za prelazni period tržišta rada i zapošljavanje uz edukaciju i obuku pružalaca ovih usluga, socijalnih partnera i drugih aktera</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ojačati administraciju za pitanja radne snage i javne službe za zapošljavanje, što će doprinijeti boljoj implementaciji programa zapošljavanja i obezbijediti odgovarajući monitoring i evaluaciju sprovedenih reformi • Uključiti socijalne partnere u osmišljavanje i implementiranje razvoja i mjera koje regulišu pitanja tržišta rada (participativni socijalni dijalog) 	počev od 2014	Ministarstva rada	Izveštavanje o zakonodavstvu	RCC

L.5	Napraviti inovativne programe za odgovor na regionalne izazove kao što su nezaposlenost žena i mladih i isključenost nekih ugroženih grupa sa tržišta rada (npr. etničkih manjina), te se pozabaviti potrebama i iskoristiti potencijal koji nudi populacija radnika migranata.	počev od 2014	Ministarstva rada	Izveštavanje	RCC
L.6	Mjere koje regulišu tržišta rada treba da se fokusiraju na pristup fleksigurnost, koji podrazumijeva sveobuhvatne strategije za učenje tokom cijelog života, politike efektivno aktivnog tržišta rada i modernih sistema socijalnog osiguranja	2014–20	Ministarstva rada Ministarstva ekonomije Ministarstva obrazovanja	Izveštavanje o zakonodavstvu	RCC
L.7	Borba protiv zapošljavanja u sivoj zoni kroz razmjenu informacija i iskustava, poboljšanu saradnju među institucijama i unutar regiona i isprobavanje odgovarajućih politika u praksi	2014–20	Ministarstva rada Ministarstva ekonomije	Izveštavanje	RCC
L.8	Stimulisati inicijative socijalne ekonomije uspostavljanjem pogodnog ambijenta za inicijative socijalne ekonomije, uključujući pravni i regulatorni okvir, politike, strategije i akcije, stimulacije, mehanizme za podršku i izgradnju kapaciteta	od 2014 u toku	Ministarstva rada javne službe za zapošljavanje	Izveštavanje	RCC
L.9	Stimulisati inicijative socijalne ekonomije podsticanjem umrežavanja i saradnje u cilju jačanja dijaloga, razmjene znanja i resursa i uspostavljanja klastera socijalne ekonomije	od 2014 u toku	ministarstva rada, javne službe za zapošljavanje,	Izveštavanje	RCC
Dimenzija M : zdravlje					
M.1	Usvojiti i implementirati regionalni model za obezbjeđenje univerzalnih visoko kvalitetnih usluga javnog zdravstva, unapređujući usluge na svim nivoima zdravstvene zaštite sa naglaskom na jaki sektor primarne zdravstvene zaštite u cilju poboljšanja zdravlja populacije u JIE, sa posebnim fokusom na grupe sa niskim prihodima i marginalizovane grupe <ul style="list-style-type: none"> • Izraditi polaznu studiju efikasnosti zdravstvenih sistema i usluga koja će obuhvatiti sve zemlje regiona • Ažurirati sadašnje zakone i propise u oblasti zdravstva koji regulišu pitanja zdravstvene zaštite, prevencije bolesti, poboljšanja zdravlja i bezbjednosti pacijenata 	2015–16	Ministarstva zdravlja	Izveštavanje	SEEHN

	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti i implementirati mehanizme za poboljšanje kvaliteta • U cilju poboljšanja transparentnosti i odgovornosti uvesti efikasne mehanizme monitoringa i evaluacije u sisteme javnog zdravstva u regionu 				
M.2	<p>Ojačati zdravstvene institucije i poboljšati intersektorsko upravljanje zdravstvenim sektorom na nacionalnom, regionalnom, te nivou lokalne zajednice u skladu sa pristupom HiAP i uključujući izgradnju kapaciteta za informacionu infrastrukturu u oblasti zdravstva i uvođenje elektronskog zdravstva. Usvojiti mehanizam za razmjenu informacija u okviru regiona u cilju razmjene iskustava i primjera dobre prakse iz javnog zdravstva na području cijelog regiona, te u cilju pružanja usluga zdravstvene zaštite i omogućavanja mobilnosti zdravstvenih radnika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Napraviti pregled aktuelnih mreža zdravstvenih institucija i razviti reformske strategije • Sagledati i ažurirati postojeće zakonodavstvo u oblasti zdravstva u cilju uvođenja HiAP i HIA • Implementirati primjere najbolje prakse iz zemalja EU prilikom uvođenja mehanizama za intersektorsko upravljanje zdravstvom 	2015–16	Ministarstva zdravlja	Izveštavanje	SEEHN
M.3	<p>Usvojiti multilateralne i bilateralne sporazume radi usklađivanja zakonodavstva za pitanja javnog zdravstva i zdravstvenih usluga, te standarda i procedura na prostoru cijelog regiona i razviti međusobno priznavanje i povjerenje u cilju stvaranja zone slobodne trgovine sa aspekta javnog zdravstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • razviti međusobno usaglašene standarde i procedure javnog zdravstva na nivou regiona • Razviti i pokrenuti regionalnu bazu podataka sa informacijama o pitanjima javnog zdravstva i primjerima najbolje prakse 	2020	Ministarstva zdravlja	Izveštavanje	SEEHN
M.4	<p>Usvojiti multilateralne i bilateralne sporazume radi jačanja ljudskih resursa za zdravstvo, harmonizacije i međusobnog priznavanja kvalifikacija zdravstvenih radnika i praćenja ljudskih resursa za zdravstvo i njihove mobilnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledati sadašnju situaciju u pogledu predviđanja potreba i planiranja radne snage u zdravstvu, kao i harmonizacije i međusobnog priznavanja kvalifikacija i mobilnosti zdravstvenih radnika 	2016	Ministarstva zdravlja	Izveštavanje	SEEHN

	<ul style="list-style-type: none"> • Formirati stalni forum za JIE za obrazovne institucije u zdravstvu • Osnovati regionalni program magistarskih studija za javno zdravstvo zasnovan na studijskom programu EU za javno zdravstvo 				
--	---	--	--	--	--

Stub 5. Upravljanje usmjereno na rast

Glavni cilj: povećati djelotvornost vlade (indeks upravljanja Svjetske banke) sa 2.3 na 2.9 do 2020.

Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Rok	Nacionalne institucije i agencije	Mehanizam verifikacije	Odgovorne regionalne strukture
Dimenzija N: Djelotvorne javne službe					
N.1	Jasna supsidijarnost: cilj obezbijediti poštovanje principa supsidijarnosti kroz utvrđivanje nadležnosti organa vlade i lokalne uprave i podsticanje koordinacije između različitih nivoa vlasti	2014	ministarstva, udruženja opština, gradske uprave	Parlament, NVO	RCC, ReSPA, NALAS
N.2	Profesionalizacija: uvesti proceduru za kontinuirano poboljšanje kompetencija javnih funkcionera; uvesti programe obrazovanja koji podržavaju meritokratske kapacitete administracije	2014–20	univerziteti	nezavisne agencije	RCC, ReSPA, NALAS
N.3	e-uprava: uvesti što je moguće šire upotrebu bržeg i efikasnijeg elektronskog pristupa javnim službama	2014–2020	vlade	Administracija, NVO	RCC, ReSPA, NALAS
N.4.	Poboljšanje kvaliteta javnih službi	2014–2016	vlade, ministarstva	nezavisne agencije, NVO	RCC, ReSPA
N.5.	unapređenje kapaciteta za kreiranje i sprovođenje politika i regulatornih kapaciteta	2014–2016	vlade, ministarstva	Parlamenti	RCC, ReSPA
N.6	uspostaviti i realizovati regionalni sistem mjerila i certifikacije u JIE, što će doprinijeti ambijentu pogodnom za razvoj biznisa i politikama zasnovanim na rješenjima koja su se pokazala funkcionalnim.	2014–2016	vlade	Parlamenti, nezavisne agencije	RCC, ReSPA; NALAS

Dimenzija O: Borba protiv korupcije					
O.1	Transparentna pravila: napuštanje diskrecionih prava i prelazak na političke i upravne odluke vođenjem akcija procjene rizika, usvajanjem javnosti dostupnih, jednostavnih i trajnih pravila,	2014–16 + stalno	ministarstva, tijela za borbu protiv korupcije	Parlamenti, nezavisna tijela, istraživačke institucije, NVO	RCC and RAI
O.2	konkurentne procedure: uvesti za sve nabavke koje preuzima vlada u najvećoj mogućoj mjeri obavezu da budu konkurentne, sa što je moguće manje barijera za participaciju (imajući u vidu prirodu tendera) unifikacijom standarda	2014 - 15	ministarstva	Parlamenti, vlade, nezavisne agencije, NVO	RCC,RAI
O.3	Revizija i kontrola: uvesti redovne revizije od strane nezavisne agencije i zahtijevati ex-ante i ex-post evaluacije	2014–20	institucije pravosuđa, nezavisne agencije, NVO	Finansijske revizije, ex-post evaluacije	RCC, RAI
O.4	Javna svijest: istraživači, zviždači, mediji i druge agencije treba da dobiju aktivnu podršku, a njihovi rezultati istraživanja treba da budu predmet razmatranja uz širok publicitet	stalno	NVO, civilno društvo, zviždači, media, tijela za prevenciju,	istraživanja javnog mnjenja, istraživačke institucije, redovni izvještaji	regionalna istraživanja i mediji, RAI
O.5	Izgradnja kapaciteta agencija za sprovođenje zakona i pravosuđa i poboljšanje njihove saradnje na regionalnom nivou, te razmjene podataka (uključujući međusobnu pravnu pomoć u slučajevima korupcije)	2014 - 2020	organi za sprovođenje zakona, ministarstva,		RCC, RAI, ReSPA
Dimenzija N: Pravda					
P.1	Poboljšanje efikasnosti i kompetencija: sagledati kvalitet, efikasnost i kompetencije sudija i sudova	stalno	ministarstva pravde, univerziteti, strukovne organizacije, regionalna institucionalna saradnja	Strukovne organizacije, nezavisne evaluacije	regionalna profesionalna saradnja, saradnja među institucijama unutar regiona
P.2	Poboljšati pravosudnu saradnju kroz slobodan pristup informacijama, prekogranično sprovođenje zakona i prekogranične postupke u slučajevima stečaja/bankrota i preuzimanja i spajanja firmi.	2014 - 2020	ministarstva pravde, regionalna institucionalna saradnja	Strukovne organizacije, nezavisne evaluacije	regionalna profesionalna saradnja, saradnja među institucijama unutar regiona
P.3	Podržati alternativno rješavanje sporova (ADR): uvesti ili poboljšati zakone koji	2014–18	ministarstva pravde,	Parlament, redovne	profesionalna

	regulišu ADR i omogućiti primjerenu pravnu i institucionalnu saradnju sa pravosuđem i sistemom za sprovođenje zakona.		strukovne organizacije	ankete i istraživanja	saradnja ministarstava na regionalnom nivou
--	---	--	------------------------	-----------------------	---

Tabela A5

KORELACIJA IZMEĐU PREDLOŽENIH MJERA I PREGOVARAČKIH POGLAVLJA U PRISTUPNIM PREGOVORIMA SA EU

Stub 1. Integrisani rast			
Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Direktno relevantna poglavlja	Indirektno relevantna poglavlja
Dimenzija A 'zona slobodne trgovine'			
A.1	Liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima eliminisanjem preostalih carina i kvota	1. Ekonomski kriteriji: kapacitet da se izdrži pritisak konkurencije i tržišnih sila unutar Unije	1. Poglavlje 30: Eksterni odnosi
A.2	Eliminisanje nekarinskih (veterinarskih i fitosanitarnih) barijera i nepotrebnih tehničkih barijera trgovini	1. Poglavlje 1: Slobodno kretanje roba 2. Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika 3. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita 4. Poglavlje 29: Carinska unija	1. Poglavlje 16: Oporezivanje 2. Poglavlje 30: Eksterni odnosi
A.3	Olakšavanje trgovine korišćenjem instrumenata za obezbjeđenje transparentnosti i pojednostavljenjem procedura vezanih za trgovinu	1. Poglavlje 1: Slobodno kretanje roba 2. Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika	1. Poglavlje 30: Eksterni odnosi

		3. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita 4. Poglavlje 29: Carinska unija	
A.4	Poboljšanje interkonektivnosti carina uvođenjem u regionalnu trgovinu kompjuterizovanih metoda	1. Poglavlje 29: Carinska unija	1. Poglavlje 24 :Pravda, sloboda i bezbjednost
A.5	Liberalizacija trgovine uslugama unutar regiona smanjenjem restriktivnih mjera i politika	1. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga	1. Poglavlje 6: Privredno pravo 2. Poglavlje 8: Konkurencija 3. Poglavlje 9: Finansijske usluge 4. Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji 5. Poglavlje 14: Transportna politika 6. Poglavlje 15: Energetika
A.6	Olakšanje slobodnog protoka investicija koordinacijom investicionih politika i promocijom investicija i boljom zaštitom investitora i investicija	1. Poglavlje 4: Slobodno kretanje kapitala	1. Poglavlje 6: Privredno pravo 2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 3. Poglavlje 9: Finansijske usluge
A.7	Olakšanje slobodnog kretanja eksperata, stručnjaka i kvalifikovanih radnika	1. Poglavlje 2: Sloboda kretanja radnika	1. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga
Dimenzija B 'Konkurentan ekonomski ambijent'			
B.1	Ojačati propise koji regulišu pitanja konkurentnosti pretvaranjem regiona u zonu bez odbrambenih trgovinskih instrumenata	1. Poglavlje 8: Konkurencija	1. Poglavlje 30: Eksterni odnosi
B.2	pojačati zaštitu trgovačkih žigova na prostoru cijelog regiona	1. Poglavlje 7: Intelektualna svojina	

		law	
B.3	Kreirati potpuno liberalizovano tržište javnih nabavki u regionu	1. Poglavlje 5: Javne nabavke	1. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga 2. Poglavlje 8: Konkurencija

Dimenzija C 'Integracija u globalnu ekonomiju'

C.1	Poboljšati pristup tržištu dovršavanjem jedinstvene zone dijagonalne kumulacije u okviru PEM i usklađivanjem carinskih MFN tarifa u regionu sa zajedničkim eksternim tarifama EU (CET)	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	1. Poglavlje 21: Transevropske mreže
C.2	Ustanoviti investicioni koncept koji će ojačati učešće u regionalnih poslovnim lancima i globalnim snabdjevačkim mrežama	1. Poglavlje 30: Eksterni odnosi 2. Ekonomski kriteriji: kapacitet da se izdrži pritisak konkurencije i tržišnih sila unutar Unije	1. Poglavlje 29: Carinska unija
C.3	Uskladiti napore i promovisati reforme ambijenta za poslovanje	1. Poglavlje 30: Eksterni odnosi 2. Ekonomski kriteriji: kapacitet da se izdrži pritisak konkurencije i tržišnih sila unutar Unije	1. Poglavlje 29: Carinska unija

Stub 2. Pametni rast

Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Direktno relevantna poglavlja	Indirektno relevantna poglavlja
Dimenzija D - Obrazovanje i kompetencije			

D.1	Uvesti politike za povećanje ravnopravnog pristupa i učešća u visokokvalitetnom obrazovanju na svim nivoima sa ciljem neometanog priznavanja kvalifikacija i omogućavanja mobilnosti radne snage u okviru JIE	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje
D.2	Sprovesti mjere za sprečavanje ranog napuštanja školovanja , smanjiti broj nesvršenih đaka i studenata i poboljšati stope završavanja obrazovanja na svim nivoima, što će doprinijeti inkluzivnosti i ambijentu povoljnom za cjeloživotno učenje.	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje
D.3	Standardizovati kvalifikacije i ukloniti prepreke njihovom priznavanju	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje
D.4	Obezbijediti da obrazovanje i sistemi obuke bolje zadovoljavaju ekonomske potrebe i potrebe tržišta rada (i one koji uče osposobljavaju za vještine koje tržište traži) kroz, npr. veće korišćenje učenja uz rad i mehanizama kao što su Okvir nacionalnih kvalifikacija i savjeti za sektorske vještine	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
D.5	Razviti ključne preduzetničke kompetencije na svim nivoima obrazovanja i obuke (nastavni programi, obuka nastavnog kadra, ocjenjivanje), uključujući okvir za preduzetničku edukaciju na nivou regiona	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
D.6	Podsticati istraživački potencijal univerziteta da transformiše stečeno znanje u inovacije koje imaju mjesto na tržištu kroz podršku mrežama inkubatora, preduzetništvu i pristupu izvorima finansiranja sa posebnim akcentom na pametne i čiste tehnologije	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 2. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje
D.7	Graditi kapacitete institucija za podršku preduzećima koji će moći da predviđaju potrebe tržišta rada kad je riječ o vještinama i čitaju i tumače promjene na tržištu i perspektive industrija, sa posebnim fokusom na prelazak sa ekonomske diverzifikacije na specijalizaciju	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura
Dimenzija E 'istraživanja i razvoj i inovacije'			

E.1	Osnovati fond za istraživačku izvrsnost	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje	
E.2	Ustanoviti programe za transfer tehnologije	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
E.3	Osnovati regionalni fond za ne-tehničke inovacije sa direktnom tržišnom perspektivom	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje	
E.4	Pokrenuti regionalno nadmetanje u partnerstvu 'Trostruka spirala' uz medijski publicitet	1. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje 2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	
Dimenzija F 'Digitalno društvo'			
F.1	Razviti regionalnu širokopojasnu infrastrukturu radi obezbjeđenja pristupa brzom internetu	1. Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji	1. Poglavlje 21: Transevropske mreže
F.2	Razviti prekogranične elektronske usluge dajući pri tome prioritet zdravstvu, obrazovanju, trgovini	1. Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji	1. Poglavlje 21: Transevropske mreže
F.3	Obezbijediti pristup obuci u oblasti IT, budući da sticanje digitalnih vještina proširuje mogućnosti zapošljavanja	1. Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji	
Dimenzija G 'Kultura i kreativni sektori'			
G.1	Ljubljanski proces – Nastavljanje integrisane rehabilitacije kulturne baštine	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	
G.2	Izgradnja kapaciteta za dalji razvoj integrisane metodologije i prikupljanja finansijskih sredstava	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	

G.3	Uspostavljanje regionalnog mehanizma za saradnju u audio-vizuelnom sektoru	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	
G.4	Podsticanje aktivne saradnje između tijela nadležnih za politiku u oblasti kinematografije, javnih elektronskih medija, rada produkcijskih kompanija i distributerskih kuća.	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	
G.5	Uspostavljanje regionalnog mehanizma za saradnju među muzejima sa ciljem modernizacije i poboljšanja njihovog funkcionisanja i upravljanja.	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	
G.6	Osnivanje regionalnog inkubatora za dizajn	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	
G.7	Razvoj sistema polaznih statističkih podataka koji se odnose na kulturu i kreativne industrije u regionu uporedivih sa pokazateljima za područje EU	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	

Stub 3. Održivi rast

Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Direktno relevantna poglavlja	Indirektno relevantna poglavlja
Dimenzija H 'Energetika'			
H.1	Povećati efikasnost korišćenja energije ostvarenjem cilja uštede najmanje 9% energije do 2018. u skladu sa preuzetom obavezom prema Zajednici za energiju (sprovedi do 2018. Nacionalne akcione planove za energetska efikasnost i obezbijediti institucionalni i pravni okvir, kao i dovoljne finansijske resurse, npr. agencije za energetska efikasnost i druge relevantne institucije, javne i privatne fondove za investicije, mjere usmjerene na stvaranje tržišta energetske usluga, itd; uvesti kriterij energetske efikasnosti u javne nabavke roba i usluga; renovirati javne zgrade po stopi od 2% godišnje radi ostvarenja minimuma energetske efikasnosti u skladu sa preporukom Ministarskog savjeta o usvajanju Direktive o energetske efikasnosti)	1. Poglavlje 15: Energetika	1. Poglavlje 5: Javne nabavke 2. Poglavlje 18: Statistika

H.2	Ostvariti nacionalni udio obnovljive energije u bruto finalnoj potrošnji energije do 2020. u skladu sa ciljevima usvojenim 2012. (omogućiti prioritetan pristup ili garantovani pristup mreži za obnovljivu energiju (RE); Usvojiti i do 31.12.2020. implementirati Nacionalni akcioni plan za obnovljivu energiju; Pojednostaviti i ubrzati procedure izdavanja dozvola za elektrane na RE i za njihovo priključenje na mrežu; uvesti i/ili revidirati (ukoliko je potrebno) postojeće programe podrške za RE radi osiguranja ambijenta kontinuiteta i stabilnosti za investitore)	1. Poglavlje 15: Energetika	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 2. Poglavlje 5: Javne nabavke 3. Poglavlje 8: Konkurencija 4. Poglavlje 16: Oporezivanje 5. Poglavlje 18: Statistika
H.3	Razviti instrumente za informisanje i osnaživanje potrošača kako bi se postigle promjene u njihovom ukupnom ponašanju koje će rezultirati energijom po pristupačnijoj cijeni i većom bezbjednošću potrošača	1. Poglavlje 15: Energetika 2. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita	1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje
H.4	Stvoriti ambijent koji pogoduje investicijama i stimulisati razvoj energetske infrastrukture(implementirati niz mjera koje uključuju:ubrzane i koordinirane procedure izdavanja dozvola i licenci za nove investicije u energetiku, koordinirana odobrenja regulatora i koordinirane tarifne metodologije, podršku relevantnih evropskih fondova; postepeno ukidanje regulisane cijene za velike potrošače u skladu sa Ugovorom i mjerama koje je donio Ministarski savjet; Usvojiti cijene koje u potpunosti odražavaju troškove isporuke za potrošače iz svih tarifnih kategorija, u skladu sa Ugovorom i mjerama koje je donio Ministarski savjet; implementirati projekte od interesa za Energetsku zajednicu koje je Ministarski savjet usvojio u oktobru 2013.	1. Poglavlje 15: Energetika	1.Poglavlje 5: Javne nabavke 2. Poglavlje 8: Konkurencija
H.5	Razviti instrumente za kreiranje funkcionalnog tržišta energije za JIE koje bi obezbjeđivalo pouzdane isporuke po pristupačnoj cijeni, koje istovremeno odražavaju i troškove; ukinuti subvencije i zamijeniti ih socijalnim programom za najugroženije potrošače	1.Poglavlje 15: Energetika	1. Poglavlje 8: Konkurencija 2. Poglavlje 16: Oporezivanje 3. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje 4. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita
H.6	Dopuniti tekuću regionalnu saradnju u oblasti energetike koja uključuje jačanje saradnje sa parlamentarcima, kao i saradnje na	1. Poglavlje 15: Energetika	1. Poglavlje 27: Životna sredina

	<p> smanjivanju emisija gasova sa efektom staklene bašte i održivom energetsom razvoju kroz implementaciju Regionalne inicijative za održivu energiju (SEDRI)</p>		
Dimenzija I 'Transport'			
I.1	<p><u>Infrastruktura</u>- Poboljšanje stope korišćenja transportne infrastrukture na SEETO sveobuhvatnoj mreži eliminisanjem fizičkih i nefizičkih uskih grla i prekograničnih barijera; veće korišćenje inteligentnih transportnih sistema (ITS) u sektoru transporta</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika Poglavlje 21: Transevropske mreže</p>	<p>Poglavlje 15: Energetika</p>
I.2	<p><u>Operacije</u>- Usklađivanje sa transportnim regulatornim okvirom za stvaranje uslova za zajedničko tržište i standarda bezbjednosti, te liberalizaciju željezničkih usluga ; Uvođenje mjera za povećanje konkurencije između multimodalnih, željezničkih i lučkih operatera.</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika</p>	<p>Poglavlje 15: Energetika Poglavlje 5: Javne nabavke Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>
I.3	<p>Razraditi i uvesti mjere za smanjenje potrošnje energije i troškova po jedinici transportnih usluga (uključujući uvođenje prirodnog gasa u komercijalni drumski transport i transport vodenim putem; povećati udio električnog transporta povraćajem električne energije; povećati udio električnog transporta u urbanim područjima i stvoriti bolje uslove za bicikliste).</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika Poglavlje 15: Energetika</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika Poglavlje 21: Transevropske mreže Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>
I.4	<p>Udio ko-modalnog transporta: Povećanje procenta robe koja se transportuje željeznicom i vodenim putem</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika Poglavlje 21: Transevropske mreže</p>	<p>Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>
I.5	<p>Omogućiti lakši vazdušni saobraćaj implementacijom inicijative za Zonu zajedničkog pružanja usluga (JSPA) i inicijative Jedininstveno evropsko nebo.</p>	<p>Poglavlje 14: Transportna politika Poglavlje 21: Transevropske mreže</p>	<p>Poglavlje 15: Energetika</p>

Dimenzija J 'Životna sredina'			
J.1	Povećati adaptivni kapacitet jačanjem svijesti i edukacijom za adaptaciju na klimatske promjene (transfer znanja i primjera najbolje prakse, reprezentativni eksperimentalni projekti i jačanje svijesti u oblastima kao što su poljoprivreda, šumarstvo, korišćenje vode, korišćenje energije za individualne farmere, zadruge, javne i privatne kompanije i operatere, lokalne opštine, organizacije i udruženja koja djeluju u okviru zajednica, mediji)	1. Poglavlje 27: Životna sredina	1. Poglavlje 15: Energetika 2. Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj 3. Poglavlje 18: Statistika 4. Poglavlje 25: Istraživanja i razvoj 5. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura 6. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita
J.2	Razraditi i realizovati mjere za povećanje udjela poljoprivrednog zemljišta obuhvaćenog irigacijom	1. Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj	1. Poglavlje 12: Bezbijednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika 2. Poglavlje 18: Statistika 3. Poglavlje 27: Životna sredina
J.3	Razraditi i realizovati mjere za povećanje obima godišnjeg pošumljavanja	1. Poglavlje 27: Životna sredina	1. Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj 2. Poglavlje 18: Statistika
J.4	Identifikovati korake i mjere potrebne za unapređenje pristupa koji podrazumijeva vezu između vode, energije i hrane na nacionalnom i prekograničnom nivou i ispitati mogućnosti za pokretanje političkog procesa u okviru RCC za unapređenje saradnje u JIE u oblasti Upravljanja prekograničnim vodenim resursima (TWRM)	1. Poglavlje 27: Životna sredina	1. Poglavlje 15: Energetika 2. Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj 3. Poglavlje 25: Istraživanja i razvoj
J.5	Proširiti nivo razumijevanja u zemljama JIE značaja povoljnog	1. Poglavlje 27: Životna sredina	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i

	ambijenta za učešće privatnog sektora u finansiranju vodne infastrukture i identifikovanje ključnih uskih grla i perspektiva u ovom procesu		industrijska politika 2. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje
J.6	Razraditi i realizovati mjere potrebne za početak implementacije Sporazuma o regionalnom integralnom upravljanju vodama (RIWMFA)	1. Poglavlje 27: Životna sredina	1. Poglavlje 15: Energetika 2. Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj 3. Poglavlje 18: Statistika 4. Poglavlje 25: Istraživanja i razvoj 5. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura 6. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita 7. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 8. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje 9. Poglavlje 12: Bezbijednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika
Dimenzija K 'Konkurentnost'			
K.1	Razraditi regionalne aktivnosti za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća (SME), uključujući i kroz klastere i veze: direktne strane investicije (DSI) – SME (podsticanjem internacionalizacije SME;	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	1. Poglavlje 6: Privredno pravo

	mapiranjem postojeće poslovne infastrukture i službi za podršku preduzećima; uspostavljanjem regionalnih programa povezivanja SDI-SME) i izgradnjom kapaciteta za obuku tržišta pružalaca usluga kako bi ono moglo da pruža znanja i vještine potrebne preduzećima sa potencijalom za razvoj, a posebno preduzećima zainteresovanim za trgovanje u okviru unutrašnjeg tržišta EU.	2. Ekonomski kriteriji: kapacitet da se izdrži pritisak konkurencije i tržišnih sila unutar Unije	
K.2	Razviti regionalne vrijednosne lance preko akcija prilagođenih konkretnom sektoru, uključujući pilot projekte (sprovođenjem analize regionalnog vrijednosnog lanca; formiranjem regionalnih radnih grupa za svaki od ključnih sektora; identifikovanjem faktora koji su smetnja rastu i produktivnosti u svakom ključnom sektoru; implementacijom regionalnog pilot projekta za povećanje konkurentnosti u svakom ključnom sektoru).	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 2. Ekonomski kriteriji: kapacitet da se izdrži pritisak konkurencije i tržišnih sila unutar Unije	1. Poglavlje 6: Privredno pravo
K.3	Preduzeti zajedničke regionalne aktivnosti u cilju podrške povećanju pristupa izvorima finansiranja i integracije tržišta kapitala (implementiranjem regionalnih finansijskih instrumenata (EFSE, Zeleni za razvoj, EDIF); omogućiti lakšu realizaciju regionalnih događaja za poduhvate u ranoj fazi; pokrenuti akcije za podsticaj regionalnih investicija; pokrenuti integraciju regionalnih tržišta kapitala; obuka za pokretanje novih preduzeća i kultura kreiranja novih poduhvata povezivanjem obuke i mentorstva sa pristupom izvorima finansiranja, sa posebnim naglaskom na mlade muškarce i žene; razviti regionalnu saradnju, umrežavanje i razmjenu primjera dobre prakse sa Mrežom evropskih preduzeća, posebno se fokusirajući na firme sa visokim rastom i na korišćenje resursa dijaspore.	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	1. Poglavlje 6: Privredno pravo 2. Poglavlje 9: Finansijske usluge
K.4	Uvesti mjerila za praćenje razvoja malih i srednjih preduzeća i rezultata na ovom planu, oslanjajući se na harmonizovano statističko izvještavanje o SME sektoru (formiranjem baze podataka o preduzećima; obezbjeđenjem mjerila za praćenje razvoja SME i učinka mjera koje se odnose na SME; povećanjem frekvencije procjena SBA; kreiranjem regionalnog brenda za SME).	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	1. Poglavlje 18: Statistika
K.5	Koordinirati napore na poboljšanju integriteta poslovanja preko rang liste	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo	1. Poglavlje 24: Pravda, sloboda i

	društvene odgovornosti kompanija (CSR) i primjera najbolje prakse (razvojem regionalnih smjernica za integritet poslovanja; formiranjem regionalnog foruma za poslovni integritet; razvojem regionalne CSR rang - liste; podsticanjem razmjene primjera najbolje prakse u sprovođenju reformi).	i industrijska politika	bezbijednost 2. Poglavlje 32: Finansijska kontrola 3. Poglavlje 6: Privredno pravo
K.6	Unapređivati saradnju u oblasti politike konkurentosti (uspostavljanjem mreže organa za konkurentnost i koordinacionog tijela; razvojem regionalnih smjernica za obezbjeđenje transparentnosti državne pomoći; razvojem zajedničke metodologije za međusobno ocjenjivanje, antimonopolske politike (politike koje jačaju ekonomsku efikasnost sprečavanjem firmi da neprimjereno sprečavaju konkurenciju) i mjera koje se odnose na mreže (mjere koje podstiču i unapređuju konkurentnost deregulacijom mrežne industrije).	1. Poglavlje 8: Konkurencija	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
K.7	Povećati koordinaciju u oblasti poreske politike implementiranjem smjernica za dobru praksu (razvojem smjernica za dobru praksu u vezi sa mjerama poreske politike; pregovorima o smjernicama za sporazume vezane za dvostruko oporezivanje).	1. Poglavlje 16: Oporezivanje	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika 2. Poglavlje 8: Konkurencija 3. Poglavlje 33: Finansijske i budžetske odredbe
K.8	Obezbijediti da mjere i aktivnosti koje se odnose na oblasti industrije i investicija predstavljaju odraz ukupnih raspoloživih vještina, imajući u vidu i poboljšane vještine koje treba da zadovolje potrebe ekonomije koje se stalno mijenjaju.	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika	

Stub 4. Inkluzivni rast			
Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Direktno relevantna poglavlja	Indirektno relevantna poglavlja

Dimenzija L 'Zapošljavanje'			
L.1	<p>Mobilnost radne snage Izgraditi regionalni kapacitet za razvoj i korišćenje harmonizovanih podataka i informacija o migracijama i razviti kapacitet za procjenu kretanja na tržištu rada i potrebnih vještina u budućnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procijeniti sadašnje i buduće potrebe za vještinama, kao i sadašnje i buduće viškove radne snage • graditi kapacitet za anticipiranje tendencija na tržištu rada • pokrenuti aktivnosti na prikupljanju regionalno harmonizovanih podataka o migraciji • identifikovati tražnju koja nije zadovoljena domaćom radnom snagom i prekomjernu ponudu vještina u svakoj zemlji učesnici 	<p>1. Poglavlje 18: Statistika 2. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje 3. Poglavlje 25: Nauka i istraživanje</p>	<p>1. Poglavlje 2: Slobodno kretanje radnika</p>
L.2	<p>Kreirati regionalni proces konsultacija o mobilnosti sa ciljem rješavanja potreba migranata, radi maksimiziranja razvojnog efekta mobilnosti i promovisanja kružne migracije</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pristupiti rješavanju potreba migranata kroz razvoj međuresornog pristupa mobilnosti • Razmjenjivati informacije preko servisnih centara za migracije • Ispitati načine za maksimiziranje razvojnog efekta mobilnosti i ravnomjerne distribucije benefita 	<p>1. Poglavlje 2: Slobodno kretanje radnika 2. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p>	
L.3	<p>Ukinuti restrikcije na tržištu radne snage u regionu</p>	<p>1. Poglavlje 2: Slobodno kretanje radnika</p>	
L.4	<p>Upravljanje tržištem rada Poboljšati kapacitet institucija tržišta rada za kreiranje i sprovođenji mjera zasnovanih na rješenjima koja funkcionišu u praksi i promovisanje relevantnih partnerstava za prelazni period tržišta rada i zapošljavanje uz edukaciju i obuku pružalaca ovih usluga, socijalnih partnera i drugih aktera</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ojačati administraciju za pitanja radne snage i javne službe za zapošljavanje, što će doprinijeti boljoj implementaciji programa zapošljavanja i obezbijediti odgovarajućii monitoring i evaluaciju 	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p>	<p>Poglavlje 34: Institucije</p>

	<p>sprovedenih reformi</p> <ul style="list-style-type: none"> Uključiti socijalne partnere u osmišljavanje i implementiranje razvoja i mjera koje regulišu pitanja tržišta rada (participativni socijalni dijalog) 		
L.5	Napraviti inovativne programe za suočavanje sa regionalnim izazovima kao što su nezaposlenost žena i mladih i isključenost nekih ugroženih grupa sa tržišta rada (npr. etničkih manjina), te se pozabaviti potrebama i iskoristiti potencijal koji nudi populacija radnika migranata.	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>2. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p>	
L.6	Mjere koje regulišu tržišta rada treba da se fokusiraju na pristup fleksigurnost, koji podrazumijeva sveobuhvatne strategije za učenje tokom cijelog života, politike efektivno aktivnog tržišta rada i modernih sistema socijalnog osiguranja	1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje	
L.7	Borba protiv zapošljavanja u sivoj zoni kroz razmjenu informacija i iskustava, poboljšanu saradnju među institucijama i unutar regiona i isprobavanje odgovarajućih politika u praksi	1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje	
L.8	Stimulisati inicijative socijalne ekonomije uspostavljanjem pogodnog ambijenta za inicijative socijalne ekonomije, uključujući pravni i regulatorni okvir, politike, strategije i akcije, stimulacije, mehanizme za podršku i izgradnju kapaciteta	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>
L.9	Stimulisati inicijative socijalne ekonomije podsticanjem umrežavanja i saradnje u cilju jačanja dijaloga, razmjene znanja i resursa i uspostavljanja klastera socijalne ekonomije	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>	<p>1. Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p>
Dimenzija M 'Zdravlje'			
M.1	Usvojiti i implementirati regionalni model za obezbjeđenje sveobuhvatnih visoko kvalitetnih usluga javnog zdravstva, unapređujući usluge na svim nivoima zdravstvene zaštite sa naglaskom na jakom sektoru primarne zdravstvene zaštite u cilju poboljšanja zdravlja populacije u JIE, sa posebnim fokusom na krupe sa	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i inkluzija</p> <p>Poglavlje 28: Zaštita potrošača</p>	7. Poglavlje 18: Statistika

	<p>niskim prihodima i marginalizovane grupe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izraditi polaznu studiju efikasnosti zdravstvenih sistema i usluga koja će obuhvatiti sve zemlje • Ažurirati sadašnje zakone i propise u oblasti zdravstva koji regulišu pitanja zdravstvene zaštite, prevencije bolesti, poboljšanja zdravlja i bezbjednosti pacijenata • Razviti i implementirati mehanizme za poboljšanje kvaliteta • U cilje poboljšanja transparentnosti i odgovornosti uvesti efikasne mehanizme monitoringa i evaluacije u sisteme javnog zdravstva u regionu 	i zdravstvena zaštita	
M.2	<p>Ojačati zdravstvene institucije i poboljšati intersektorsko upravljanje zdravstvenim sektorom na nacionalnom, regionalnom i nivou lokalne zajednice u skladu sa pristupom HiAP uključujući izgradnju kapaciteta za informacionu infrastrukturu u oblasti zdravstva i uvođenje elektronskog zdravstva. Usvojiti mehanizam za razmjenu informacija u okviru regiona u cilju razmjene iskustava i primjera dobre prakse iz javnog zdravstvu na području cijelog regiona, te u cilju pružanja usluga zdravstvene zaštite i omogućavanja mobilnosti zdravstvenih radnika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Napraviti pregled aktuelnih mreža zdravstvenih institucija i razviti strategije za sprovođenje reformi • Sagledati i ažurirati postojeće zakonodavstvo u oblasti zdravstva u cilju uvođenja HiAP i HIA • Implementirati primjere najbolje prakse iz zemalja EU prilikom uvođenja mehanizama za intersektorsko upravljanje zdravstvom 	<p>Poglavlje 25: Nauka i istraživanje Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita</p>	<p>Poglavlje 2: Sloboda kretanja radnika Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga Poglavlje 18: Statistika</p>
M.3	<p>Usvojiti multilateralne i bilateralne sporazume radi usklađivanja zakonodavstva koje reguliše pitanja javnog zdravstva i zdravstvenih usluga, te standarda i procedura na prostoru cijelog regiona i razviti međusobno priznavanje i povjerenje u cilju stvaranja područja slobodne trgovine sa aspekta javnog zdravstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • razviti međusobno usaglašene standarde i procedure javnog zdravstva na nivou regiona • Razviti i pokrenuti regionalnu bazu podataka sa informacijama o pitanjima javnog zdravstva i primjerima najbolje prakse 	<p>1. Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravstvena zaštita</p>	<p>1. Poglavlje 2: Sloboda kretanja radnika 2. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga</p>

M.4	<p>Usvojiti multilateralne i bilateralne sporazume radi jačanja ljudskih resursa za zdravstvo, harmonizacije i međusobnog priznavanja kvalifikacija zdravstvenih radnika i praćenja ljudskih resursa za zdravstvo i njihove mobilnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sagledati sadašnju situaciju u pogledu predviđanja i planiranja radne snage u zdravstvu, kao i harmonizacije i međusobnog priznavanja kvalifikacija i mobilnosti zdravstvenih radnika • Formirati stalni forum za JIE za obrazovne institucije u zdravstvu • Osnovati regionalni program magistarskih studija za javno zdravstvo zasnovan na studijskom programu EU za javno zdravstvo 	<p>1. Poglavlje 2: Slobodno kretanje radnika 2. Poglavlje 28: zaštita potrošača i zdravstvena zaštita</p>	<p>1. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga</p>
-----	---	---	--

Stub 5. Upravljanje usmjereno na rast			
Br.	Ključne mjere/instrumenti/aktivnosti/projekti u okviru Strategije	Direktno relevantna poglavlja	Indirektno relevantna poglavlja
Dimenzija N 'Djelotvorne javne službe'			
N.1	Jasna supsidijarnost kako bi se obezbijedilo poštovanje principa supsidijarnosti kroz utvrđivanje odnosnih nadležnosti organa vlade i lokalne uprave i podstakla koordinacija između različitih nivoa vlasti	1. Poglavlje 22: Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata	1. Poglavlje 34: Institucije 2. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
N.2	Profesionalizacija: uvesti proceduru za kontinuirano poboljšanje kompetencija javnih funkcionera; uvesti programe obrazovanja koji podržavaju meritokratske kapacitete uprave	1. Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura	1. Poglavlje 34: Institucije 2. Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji
N.3	e-uprava: uvesti što je moguće šire upotrebu bržeg i efikasnijeg elektronskog pristupa javnim službama	1. Poglavlje 3: Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga	1. Poglavlje 34: Institucije

N.4.	Poboljšanje kvaliteta javnih službi	1. Poglavlje 34: Institucije	
N.5.	unapređenje kapaciteta za kreiranje i sprovođenje politika i regulatornih kapaciteta	1. Poglavlje 34: Institucije	
N.6	Uspostaviti i sprovesti regionalne sisteme mjerila i certifikacije u JIE koji će doprinijeti ambijentu koji pogoduje poslovnim aktivnostima i politikama zasnovanim na rješenjima koja su se pokazala funkcionalnim u praksi.	1. Poglavlje 34: Institucije	1. Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika
Dimenzija O 'Borba protiv korupcije'			
O.1	Transparentna pravila: napuštanje diskrecionih prava i prelazak na političke i upravne odluke vođenjem akcija procjene rizika, usvajanjem javnosti dostupnih, jednostavnih i trajnih pravila,	1. Poglavlje 5: Javne nabavke	1. Poglavlje 8: Konkurencija
O.2	konkurentne procedures: uvesti za sve nabavke koje preduzima vlada u najvećoj mogućoj mjeri obavezu da budu konkurentne, sa što je moguće manje barijera za participaciju (imajući u vidu prirodu tendera) unifikacijom standarda	1. Poglavlje 5: Javne nabavke	1. Poglavlje 8: Konkurencija
O.3	Revizija i kontrola: uvesti redovne revizije od strane nezavisne agencije i zahtijevati ex-ante i ex-post evaluacije	1. Poglavlje 5: Javne nabavke	1. Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava
O.4	Javna svijest: istraživači, zviždači, mediji i druge agencije treba da dobiju aktivnu podršku, a njihovi rezultati istraživanja treba da budu razmotreni, uz širok publicitet	1. Poglavlje 5: Javne nabavke	1. Poglavlje 8: Konkurencija
O.5	Izgradnja kapaciteta agencija za sprovođenje zakona i pravosuđa i poboljšanje njihove saradnje na regionalnom nivou, te razmjene podataka (uključujući međusobnu pravnu pomoć u slučajevima korupcije)	1. Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava	
Dimenzija P: Justice			
P.1	Poboljšanje efikasnosti i kompetencija: sagledati kvalitet, efikasnost i kompetencije sudija i sudova	1. Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava	1. Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost
P.2	Poboljšati pravosudnu saradnju kroz slobodan pristup informacijama, prekogranično sprovođenje zakona i prekogranične postupke u slučajevima	1. Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava	1. Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost

	stečaja/bankrota i preuzimanja i spajanja firmi.		
P.3	Podržati alternativno rješavanje sporova (ADR): uvesti ili poboljšati zakone koji regulišu ADR i omogućiti primjerenu pravnu i institucionalnu saradnju sa pravosuđem i sistemom za sprovođenje zakona.	1.Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava	1.Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost